

શ્રી શંભેશ્વર પાર્શ્વનાથાય નમઃ

શ્રી પૂજા સંગ્રહ સાર્થ

પરમ પૂજ્ય ઉપાધ્યાય શ્રી યશોવિજયજી મ. તથા
પ. પૂ. શ્રી વીરવિજયજી મ. સા. રચિત
અર્થ સહિત કેટલીક પૂજાઓ

પ્રકાશક

જૈન ધર્મ પ્રસારણ ટ્રસ્ટ

૭૦૨, રામસા ટાવર્સ અડાજણપાટીયા,
ગંગા-જમના એપાર્ટમેન્ટ પાસે,
સુરત-૩૯૫૦૦૯ (INDIA)
ટેલીફોન : ૬૮૮૯૪૩

પ્રકાશક

જૈન ધર્મ પ્રસારણ ટ્રસ્ટ
૭૦૨, રામસા ટાવર્સ,
ગંગા જમના એપાર્ટમેન્ટ પાસે, અડાજણ પાટીયા,
સુરત-૩૯૫ ૦૦૯. ફોન : ૬૮૮૯૪૩

પ્રાપ્તિસ્થાન
→

(૧) ધીરજલાલ ડાહ્યાલાલ મહેતા

૭૦૨, રામસા ટાવર્સ, ગંગા-જમના એપાર્ટમેન્ટ
પાસે, અડાજણ પાટીયા. સુરત (INDIA)
ફોન : ૬૮૮૯૪૩

વીર સં.
૨૫૨૫

(૨) સરસ્વતી પુસ્તક ભંડાર
હાથીખાના-રતનપોળ, અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૦૧.

વિક્રમ સં.
૨૦૫૫

શ્રી યશોવિજયજી જૈન સંસ્કૃત પાઠશાળા
સ્ટેશન રોડ, રંગમહોલના નાકે, મહેસાણા
(ઉત્તર ગુજરાત) (INDIA) ફોન : ૫૧૩૨૭

ઈસ્વીસન્
૧૯૯૯

સેવંતીલાલ વી. જૈન

૨૦, મહાજન ગલી, ઝવેરી બજાર, મુંબઈ.

દ્વિતીય
આવૃત્તિ

સુઘોષા કાર્યાલય

શેખનો પાડો, રિલીફ રોડ, ઝવેરીવાડની સામે,
અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૦૧. ફોન : ૩૮૧૪૧૮

કિંમત રૂ. ૫૦-૦૦

ભરત ગ્રાફિક્સ, ન્યુ માર્કેટ, પાંજરાપોળ, રિલીફ રોડ,
અમદાવાદ-૧. ફોન : ૩૩૪૧૭૬, ૨૧૨૪૭૨૩

પ્રસ્તાવના

સંસારવર્તી સર્વે જીવો કર્મોની પરતંત્રતામાં ફસાયેલા છે. અનાદિ કાળથી કર્મોનું જોર ઘણું જ તીવ્ર બન્યું છે. તેને તોડવા માટે મનુષ્યભવ, આર્યકુલ, જૈનધર્મની પ્રાપ્તિ એ પરમ સાધન છે. અન્ય કોઈ પણ ભવોમાં સુંદર સમજ, વિશિષ્ટ બુદ્ધિમત્તા, પરિપૂર્ણ પાંચે ઈન્દ્રિયોની પ્રાપ્તિ શક્ય નથી. માટે જ માનવભવની ઘણી જ કિંમત છે. તેમાં પણ નિરોગી દેહ અને જૈનધર્મની પ્રાપ્તિ અતિશય દુર્લભ છે. જૈનધર્મમાં પૂર્વભવોનાં બાંધેલા કર્મોને ખપાવવાના અનેક ઉપાયો સમજાવ્યા છે. તેમાં “પરમાત્માની ભક્તિ” એ સૌથી શ્રેષ્ઠ સાધન ગણાવ્યું છે. આ આત્મા જ્યારે જ્યારે પ્રભુભક્તિમાં લીન થાય છે. ઓતપ્રોત બની જાય છે ત્યારે સંસારી તમામ ભાવો ભૂલી જાય છે. રાગ-દ્વેષનાં બંધનો તૂટી જાય છે. ભાવાવેશમાં આવેલા આ જીવો ભક્તિરસમાં આનંદવિભોર બની જાય છે. આ માટે અષ્ટાપદ પર્વત ઉપર બનેલ મંદોદરી અને રાવણ રાજાનું દંષ્ટાન્ત પ્રખ્યાત છે. આ ભક્તિરસ કર્મક્ષયનું પ્રધાનતમ કારણ છે.

નજીકના જ ભૂતકાળમાં થયેલા, મધુર રાગોમાં કાવ્યો બનાવનાર તરીકે સુપ્રસિદ્ધ એવા પરમ પૂજ્ય ઉપાધ્યાય શ્રી યશોવિજયજી મ. સા. તથા પૂ. વીરવિજયજી મ. સાહેબે વિવિધ રાગોમાં શ્રી જિનેશ્વર પરમાત્માની પૂજાઓ બનાવી છે. આ રચના અલૌકિક છે. રાગ અને તાલ મનોહર છે. તેમાં શાસ્ત્રોના ઘણા ભાવો ટંકારાયા છે. અપૂર્વ જ્ઞાનરસ ભરેલો છે. મનન-ચિંતન અને એકાગ્રતાપૂર્વક આ પૂજાઓ ગાવા જેવી છે. ભણવા જેવી છે ભણાવવા જેવી છે અને સમજવા-સમજાવવા જેવી છે.

આ પુસ્તકમાં મૂળપૂજાઓ સાથે તેના અર્થો પણ આપ્યા છે તથા દરેક પાનામાં ઉપર-ઉપરના અર્ધા ભાગમાં મૂળપૂજા અને તે જ પાનામાં

નીચે-નીચે તે જ મૂળગાથાઓના અર્થો લખ્યા છે જેથી પૂજા ભણાવતી વખતે અર્થચિંતન થઈ શકે છે.

દેશ-વિદેશમાં દરેક જિનાલયોમાં આ પૂજાઓ ભણાવાય છે. અમેરિકા અને ઈંગ્લેન્ડ આદિ દેશોમાં પણ છેલ્લા ૧૦/૧૫ વર્ષોથી ઘણા શહેરોમાં જિનાલયો થયાં છે અને પૂજાઓ ભણાવવાનો રસ જામ્યો છે. વિવિધ પ્રકારની ભક્તિ કરવાની પ્રેરણા વધતી જાય છે. તે ગામોના ભાઈ બહેનોની વારંવાર માગણી હતી કે આ ભણાવાતી પૂજાઓના અર્થની એક બુક તૈયાર થાય તો વધારે લાભ થાય. તેથી તે લાભાર્થે વધારે પ્રયત્નિત અને સર્વત્ર વધુપણે ભણાવાતી એવી પૂજાઓના અર્થની આ બુક અમે પ્રકાશિત કરી રહ્યા છીએ. આ પુસ્તક તૈયાર કરવામાં “જૈન ધર્મ પ્રસારક સભા” તથા “શ્રી નમસ્કાર આરાધના કેન્દ્ર” ના પુસ્તકોનો મુખ્યત્વે આધાર લીધો છે. તેથી તે બન્ને સંસ્થાનો તથા તે બન્ને સંસ્થાના સંચાલક ટ્રસ્ટી મહાશયોનો હું ઘણો જ હાર્દિક આભાર માનું છું. આવું પુસ્તક દરેક વ્યક્તિએ પોતાના ઘરમાં વસાવવા જેવું છે. પૂજાઓ પણ ગુજરાતી છે. અને અર્થ પણ ગુજરાતી છે. ભક્તિભાવનાની વૃદ્ધિનું પરમ સાધન છે.

પ્રથમ આવૃત્તિ અલ્પ સમયમાં જ અપ્રાપ્ય બનવાથી અને પુસ્તકની માંગ વિશેષ રહેવાથી આજે બીજી આવૃત્તિ પ્રકાશિત થઈ રહી છે.

આ પૂજાઓના અર્થમાં મતિમંદતાથી અથવા અનુપયોગ દશાથી વીતરાગ પરમાત્માની આજ્ઞાવિરુદ્ધ કંઈ પણ લખાયું હોય તો તે બદલ ક્ષમા માગી મિચ્છામિ દુક્કંડં માગું છું.

૭૦૨, રામસા ટાવર્સ
ગંગા-જમના એપાર્ટમેન્ટ પાસે,
અડાજણ પાટીયા, સુરત.
ફોન : ૬૮૮૮૪૩

લિ.
ધીરજલાલ ડાહ્યાલાલ મહેતા

અમારાં લખાયેલ પ્રકાશિત થયેલ પુસ્તકો

- (૧) યોગવિંશિકા :- ઉપાધ્યાયજી કૃત ટીકાના અનુવાદ સાથે.
- (૨) યોગશતક :- સ્વોપજ્ઞ ટીકા તથા ટીકાના અનુવાદ સાથે.
- (૩) શ્રી જૈન ધર્મના મૌલિક સિદ્ધાન્ત :- સામાયિકના સૂત્રો ઉપરનું વિવેચન, નવતત્ત્વ, ચૌદ ગુણસ્થાનકો, કર્મોના ૧૫૮ ભેદો, સાત નયો, સપ્તભંગી, કાલાદિ પાંચ સમવાયિ કારણો ઉપર વિવેચન.
- (૪) શ્રી જૈન તત્ત્વ પ્રકાશ :- બે પ્રતિક્રમણનાં સૂત્રો ઉપર સુંદર વિવેચન.
- (૫) શ્રી આત્મસિદ્ધિ શાસ્ત્ર:- શ્રીમદ્ રાજચંદ્રજી વિરચિત શાસ્ત્રનું વિવેચન
- (૬) જૈન ધાર્મિક પારિભાષિક શબ્દકોશ :- જૈનશાસ્ત્રોમાં વારંવાર વપરાતા પારિભાષિક શબ્દોના અર્થો સંગૃહીત કર્યા છે.
- (૭) જૈન ધાર્મિક પ્રશ્નોત્તર માલા :- ભાગ-૧ પ્રૌઢ સ્ત્રી-પુરુષોને ઉપયોગી ચારસો પ્રશ્ન-ઉત્તરોનો સંગ્રહ.
- (૮) “કર્મવિપાક” પ્રથમ કર્મગ્રંથનું સરળ ગુજરાતી વિવેચન.
- (૯) “કર્મસ્તવ” દ્વિતીય કર્મગ્રંથનું સરળ ગુજરાતી વિવેચન.
- (૧૦) “બંધસ્વામિત્વ” તૃતીય કર્મગ્રંથનું સરળ ગુજરાતી વિવેચન.
- (૧૧) “ઘડશીતિનામા” ચતુર્થ કર્મગ્રંથનું સરળ ગુજરાતી વિવેચન.

- (૧૨) પૂજાસંગ્રહ સાર્થ :- પંચકલ્યાણકાદિ ઉપયોગી પૂજાઓ (અર્થ સહિત) (બીજી આવૃત્તિ)
- (૧૩) સ્નાત્રપૂજા સાર્થ :- સ્નાત્રપૂજા અર્થ સહિત. (બીજી આવૃત્તિ)
- (૧૪) સમ્યક્ત્વની સજ્જાય :- ઘણી જ રોચક કથાઓ સાથે સમ્યક્ત્વના ૬૭ બોલની સજ્જાય. (બીજી આવૃત્તિ)
- (૧૫) રત્નાકરાવતારિકા :- ભાગ પહેલો-પરિચ્છેદ ૧-૨.
- (૧૬) રત્નાકરાવતારિકા :- ભાગ બીજો-પરિચ્છેદ ૩-૪-૫.

હાલ લખાતા ગ્રંથો

- (૧) રત્નાકરાવતારિકા -ભાગ ત્રીજો પરિચ્છેદ ૬-૭-૮.
- (૨) તત્ત્વાર્થાધિગમસૂત્ર - સરળ, બાલભોગ્ય ભાષાયુક્ત, પરિમિત વિવેચન.
- (૩) યોગદૃષ્ટિસમુચ્ચય - સ્વોપજ્ઞ ટીકા સહિત સરળ ગુજરાતી વિવેચન.

સ્વ-પરના આત્મકલ્યાણ માટે જૈન શાસ્ત્રોના ગ્રંથોનો અભ્યાસ અને ઉપયોગ કરવા વિનંતિ છે.

લિ. ધીરજલાલ ડાહ્યાલાલ મહેતા

અનુક્રમણિકા

પૂ. વીરવિજયજી કૃત

૧. શ્રી સ્નાત્રપૂજા	૧
૨. શ્રી પાર્શ્વનાથ પંચકલ્યાણક પૂજા	૫૭
૩. શ્રી નવાણુપ્રકારની પૂજા	૯૬
૪. બારવ્રતની પૂજા	૧૩૧

પૂ. ઉપાધ્યાયજી કૃત

૫. શ્રી નવપદજીની પૂજા	૧૭૯
-----------------------	-----

પૂ. વીરવિજયજી કૃત

૬. અંતરાયકર્મ નિવારણની પૂજા	૨૨૩
૭. પીસ્તાલીસ આગમની પૂજા	૨૫૫

પંડિત શ્રી વીરવિજયજીકૃત
શ્રી સ્નાત્ર-પૂજા સાર્થ

સ્નાત્ર ભણાવતાં પહેલાંનો વિધિ

- ૧.. પ્રથમ પૂર્વ દિશાએ કે ઉત્તર દિશાએ અથવા મૂળ પ્રતિમા સન્મુખ ત્રણ સુંદર બાજોઠ મૂકી તે ઉપર સિંહાસન મૂકવું.
૨. પછી નીચેના બાજોઠ ઉપર વચમાં કેસરનો સાથિયો કરી ઉપર ચોખા પૂરીને એટલે ચોખાનો સાથિયો કરી શ્રીફળ મૂકવું.
૩. પછી તે જ બાજોઠ સામે પાટલા ઉપર બીજા ચાર સાથિયા કરી, તે ઉપર ચાર કળશ નાડાછડી બાંધી પંચામૃત (દૂધ, દહીં, ઘી, જળ અને સાકરનું મિશ્રણ કરી) ભરીને મૂકવા.
૪. સિંહાસનના મધ્યભાગમાં કેસરનો સાથિયો કરી, ચોખા પૂરી રૂપાનાણું મૂકી, ત્રણ નવકાર ગણી તેના ઉપર ધાતુના પરિકરવાળા પ્રતિમાજી પધરાવવા.
૫. વળી પ્રતિમાજીની આગળ બીજો સાથિયો કરી તેના ઉપર શ્રી સિદ્ધચક્રજી પધરાવવા.
૬. પ્રતિમાજીની જમણી બાજુએ પ્રતિમાજીની નાસિકા સુધી ઊંચો ધીનો દીવો મૂકવો.
૭. પછી સ્નાત્રિયાઓએ હાથે નાડાછડી બાંધી, હાથમાં પંચામૃત ભરેલો કળશ લઈને ઉભા રહેવું. ત્રણ નવકાર ગણી શરૂઆત કરવી.

નમોર્હત્સિદ્ધાચાર્યોપાધ્યાય સર્વસાધુભ્યઃ

કાવ્ય

સરસશાન્તિસુધારસસાગરં શુચિતરં ગુણરત્નમહાગરમ્;
ભવિકપંકજબોધદિવાકરં, પ્રતિદિનં પ્રણમામિ જિનેશ્વરમ્. ૧.

દુહો

કુસુમાભરણ ઉતારીને, પરિમા ધરિય વિવેક,
મજ્જનપીઠે થાપીને, કરીએ જળ અભિષેક. ૨
(જમણે અંગુઠે પખાળ કરી, અંગલૂછણાં કરી પૂજા કરી
કુસુમાંજલિની થાળી લઈને ઉભા રહેવું.)

ગાથા-આર્યા ગીતિ

જિણજમ્મસમયે મેરુસિહરે, રયણ-કણયકલસેહિં;
દેવાસુરેહિં હલવિઓ, તે ધન્ના જેહિં દિટ્ટોસિ. ૩
(જ્યાં જ્યાં “કુસુમાંજલિ મેલો આવે ” ત્યાં ત્યાં પ્રભુના જમણા
અંગુઠે કુસુમાંજલિ મૂકવી.)

કાવ્યનો અર્થ- સરસ શાંતરસરૂપી અમૃતના સમુદ્ર સમાન,
અતિપવિત્ર, ગુણોરૂપી રત્નનો ભંડાર, ભવ્ય પ્રાણીરૂપી કમળોને બોધ
કરવામાં સૂર્યસમાન એવા જિનેશ્વરદેવને હું હંમેશ પ્રણામ કરું છું. ૧.

દુહાનો અર્થ- ભગવંતના શરીર ઉપરથી (આગળના દિવસના
ચઢાવેલ) કૂલ-આભરણ વગેરે ઉતારી વિવેકપૂર્વક પ્રતિમાજીને ધારણ કરી
સ્નાન કરાવવાના બાજોઠ ઉપર સ્થાપન કરી જળવડે અભિષેક કરીએ. ૨.

જિનેશ્વરના જન્મસમયે મેરુશિખર પર પરમાત્માને દેવો અને
અસુરોએ રત્ન અને સુવર્ણના કળશો વડે અભિષેક કર્યો, તે મહોત્સવ
જેમણે જોયો તે ધન્ય છે. ૩.

સ્નાત્ર પૂજા સાર્થ

૫

નમોર્હત્સિદ્ધાચાર્યોપાધ્યાયસર્વસાધુભ્યઃ.

કુસુમાંજલિ-ઢાળ

નિર્મળ જળકળશે ન્હવરાવે, વસ્ત્ર અમૂલક અંગ ધરાવે;
કુસુમાંજલિ મેલો આદિ જિણંદા, સિદ્ધસ્વરૂપી અંગ પખાલી,
આતમનિર્મળ હુઈ સુકુમાલી કુસુમાં ૦ ૪

ગાથા-આર્યા-ગીતિ

મયકુંદયંપમાલઈ; કમલાઈ પુષ્પંચવણ્ણાઈ;
જગનાહ ન્હવણ સમયે, દેવા કુસુમાંજલિં દિતિ. ૫

નમોર્હત્સિદ્ધાચાર્યોપાધ્યાયસર્વસાધુભ્યઃ.

કુસુમાંજલિ-ઢાળ

રયણ-સિંહાસન જિન થાપીજે, કુસુમાંજલિ પ્રભુચરણે દીજે,
કુસુમાંજલિ મેલો શાન્તિ જિણંદા. ૬

નિર્મળ જળકળશો વડે પ્રભુને નવરાવી અમૂલ્ય વસ્ત્ર અંગ ઉપર
ધારણ કરાવી આદિ જિનેશ્વરને કુસુમાંજલિ મૂકો. સિદ્ધસ્વરૂપી ભગવંતનો
અભિષેક કરવાથી આત્મા નિર્મળ અને સુકુમાળ થાય છે. ૪.

મયકુંદ, ચંપો, માલતી, કમળ વગેરે પાંચ વર્ણનાં ફૂલો
જગન્નાથના અભિષેક વખતે દેવો ચઢાવે છે, તે કુસુમાંજલિ કહેવાય
છે. ૫.

રત્નજડિત સિંહાસન પર જિનેશ્વરની પ્રતિમાને સ્થાપન કરી,
શ્રી શાંતિનાથ પ્રભુના ચરણ ઉપર કુસુમાંજલિ મૂકવી. ૬.

૬

શ્રી સ્નાત્ર પૂજા સાર્થ

દુહો

જિણ તિહું કાલય સિદ્ધની, પડિમા ગુણભંડાર;
તસુ ચરણે કુસુમાંજલિ, ભવિક દુરિત હરનાર. ૭

નમોર્હત્સિદ્ધાચાર્યોપાધ્યાયસર્વસાધુભ્યઃ.

કૃષ્ણાગરુ વર ધૂપ ધરીજે, સુગંધકર કુસુમાંજલિ દીજે;
કુસુમાંજલિ મેલો નેમિ જિણંદા. ૮

ગાથા-આર્યાગીતિ

જસુ પરિમલબલ દહદિસિ, મહુકરઝંકારસદસંગીયા;
જિણચલણોવરિ મુકકા, સુરનરકુસુમાંજલિ સિદ્ધા. ૯

નમોર્હત્સિદ્ધાચાર્યોપાધ્યાયસર્વસાધુભ્યઃ.

પાસ જિણેસર જગ જયકારી, જલથલ ફૂલ ઉદક કરધારી;
કુસુમાંજલિ મેલો પાર્થ જિણંદા. ૧૦

જે સિદ્ધભગવાનની પ્રતિમા ત્રણે કાળમાં ગુણોના ભંડારરૂપ
છે, તેમના ચરણમાં કુસુમાંજલિ મૂકવાથી ભવ્ય પ્રાણીઓના પાપો
નાશ પામે છે. ૭.

ઉત્તમ સુગંધી કૃષ્ણાગરુનો ધૂપ ધારણ કરી તેના વડે કુસુમાંજલિને
સુગંધી કરીને શ્રી નેમિજિનેશ્વરના ચરણમાં કુસુમાંજલિ મૂકો. ૮.

જેની સુગંધીના બળથી દશે દિશામાંથી ભમરાઓ આવી
ગુંજારવ-રૂપ શબ્દોનું સંગીત કરે છે. તેવી સુગંધી કુસુમાંજલિ દેવતાઓ
અને મનુષ્યો જિનેશ્વરના ચરણ ઉપર મૂકી અનુક્રમે મુક્તિ પામે છે.
૯.

સ્નાત્ર પૂજા સાર્થ

૭

દુહો

મૂકે કુસુમાંજલિ સુરા, વીરચરણ સુકુમાલ;
તે કુસુમાંજલિ ભવિકનાં, પાપ હરે ત્રણ કાળ. ૧૧.

નમોર્હત્સિદ્ધાચાર્યોપાધ્યાયસર્વસાધુભ્યઃ.

કુસુમાંજલિ-ઢાળ

વિવિધ કુસુમ વર જાતિ ગહેવી, જિનચરણે પણમંત ઠવેવી;
કુસુમાંજલિ મેલો વીર જિણંદા. ૧૨

વસ્તુ-છંદ

ન્હવણકાલે ન્હવણકાલે, દેવદાણવ સમુચ્ચિય,
કુસુમાંજલિ તહિં સંઠવિય, પસરંત દિસિ પરિમલ સુગંધિય;

શ્રી પાર્શ્વનાથ ભગવાન જગતમાં જય કરનારા છે. તેમને જલ અને સ્થળમાં ઉત્પન્ન થયેલ ફૂલોને પાણીથી સાફ કરી હાથમાં લઈ કુસુમાંજલિ મૂકવી. ૧૦.

દેવતાઓ પણ જે કુસુમાંજલિ શ્રી વીર પરમાત્માના સુકુમાલ ચરણોમાં મૂકે છે, તે કુસુમાંજલિ ભવ્યજીવોના ત્રણે કાળનાં પાપોને દૂર કરે છે. ૧૧.

જીદી જીદી જાતના ઉત્તમ પુષ્પો લઈને શ્રી જિનેશ્વરના ચરણોમાં નમસ્કાર કરી તે કુસુમાંજલિ સ્થાપન કરીએ. ૧૨.

મેરુપર્વત ઉપર પરમાત્માને લઈ જઈ ન્હવરાવી દેવો અને દાનવો ભેગા થઈ દશે દિશાઓમાં જેની સુગંધી પ્રસરી રહી છે એવી કુસુમાંજલિ શ્રી જિનેશ્વરના ચરણકમળમાં સ્થાપન કરે છે. જે પરમાત્માનો

૮

શ્રી સ્નાત્ર પૂજા સાર્થ

જિણપયકમલે નિવડેઈ, વિગ્ધહર જસ નામ મંતો,
અનંત ચઉવીસ જિન, વાસવ મલીય અસેસ;
સા કુસુમાંજલિ સુહકરો, ચઉવિહ સંઘ વિશેષ,
કુસુમાંજલિ મેલો ચઉવીસ જિણંદા. ૧૩

નમોર્હત્સિદ્ધાચાર્યોપાધ્યાયસર્વસાધુભ્યઃ.

કુસુમાંજલિ-ઢાળ

અનંત ચઉવીસી જિનજી જુહારું, વર્તમાન ચઉવીસી સંભારું;
કુસુમાંજલિ મેલો ચોવીસ જિણંદા. ૧૪

દુહો

મહાવિદેહે સંપ્રતિ, વિહરમાન જિન વીસ;
ભક્તિ કરે તે પૂજિયા, કરો સંઘ સુજગીશ. ૧૫

નમોર્હત્સિદ્ધાચાર્યોપાધ્યાયસર્વસાધુભ્યઃ.

નામરૂપ મંત્ર સર્વ વિઘ્નોને હરણ કરનાર છે તેવા અનંત ચોવીસીના જિનેશ્વરોના ચરણકમળમાં સઘળાય ઈંદ્રો કુસુમાંજલિ મૂકે છે. તે કુસુમાંજલિ ચતુર્વિધ સંઘને સુખકારી છે. એવી કુસુમાંજલિ ચોવીસ જિનેશ્વરોના ચરણકમળમાં મૂકો. ૧૩.

અત્યાર સુધીમાં થયેલ અનંત ચોવીસીના જિનેશ્વરોને હું નમસ્કાર કરું છું. વર્તમાન ચોવીસીના જિનેશ્વરોને સ્મરણ કરી ચોવીસે તીર્થકરોને કુસુમાંજલિ મૂકો. ૧૪.

વર્તમાનકાળે મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં વીસ જિનેશ્વરો વિચરે છે. તેમની ભક્તિપૂર્વક મેં પૂજા કરી. તે શ્રી સંઘનું કલ્યાણ કરનાર થાઓ. ૧૫.

કુસુમાંજલિ-ઢાળ

અપરચરમંડલી ગીત ઉચ્ચારા, શ્રી શુભવીરવિજય જયકારા;
કુસુમાંજલિ મેલો સર્વ જિણંદા. ૧૫

(સર્વ સ્નાત્રિયાઓએ પ્રભુના જમણા અંગુઠે કુસુમાંજલિ મૂકવી.)
(પછી શ્રી શત્રુંજયના નીચેના દુહા બોલતાં બોલતાં સિંહાસનની ત્રણ પ્રદક્ષિણા ફરતાં ફરતાં, પ્રભુ સન્મુખ ત્રણ ખમાસમણ દઈ જગચિંતામણિનું ચૈત્યવંદન શરૂ કરવું.)

એકેકું ડગલું ભરે, શત્રુંજય સમો જેહ;
રીખવ કહે ભવ કોડનાં, કર્મ ખપાવે તેહ. ૧.

શત્રુંજય સમો તીરથ નહિ, રીખવ સમો નહિ દેવ;
ગૌતમ સરખા ગુરુ નહિ, વળી વળી વંદું તેહ. ૨

સિદ્ધાયળ સમરું સદા, સોરઠ દેશ મોઝાર;
મનુષ્યજન્મ પામી કરી, વંદું વાર હજાર. ૩

અપ્સરાઓના સમૂહે વિજયવંત શ્રી શુભ વીર પરમાત્માના ગીત ગાયા. તે રીતે સર્વ જિનેશ્વરોને કુસુમાંજલિ મૂકો. ૧૬.

દુહાઓનો અર્થ - કવિશ્રી ઋષભદાસજી કહે છે કે-શ્રી શત્રુંજય ગિરિરાજની સન્મુખ ભાવપૂર્વક એકેક ડગલું ભરતાં કોડો ભવનાં એકઠાં થયેલાં કર્મો ક્ષય થાય છે. ૧.

શત્રુંજય સમાન બીજું કોઈ તીર્થ નથી. શ્રી ઋષભદેવ સમાન કોઈ દેવ નથી અને ગૌતમસ્વામી સમાન કોઈ ગુરુ નથી. તેઓને હું વારંવાર વંદન કરું છું. ૨.

સૌરાષ્ટ્ર દેશમાં આવેલ શ્રી સિદ્ધાયલ ગિરિરાજનું હું હંમેશ સ્મરણ કરું છું. મનુષ્યજન્મ પામીને હજારોવાર વંદન કરું છું. ૩.

ઈચ્છામિ ખમાસમણો, વંદિઉં જાવણિજજાએ
નિસીહિઆએ, મત્યએણ વંદામિ.

(એમ ત્રણ વાર ખમાસમણ દેવાં.)

શ્રી જગચિંતામણિનું ચૈત્યવંદન
ઈચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ ચૈત્યવંદન કરું ? ઈચ્છું.
જગચિંતામણિ જગનાહ, જગગુરૂ જગરકૂખણ;
જગબંધવ જગસત્થવાહ, જગભાવવિઅકૂખણ,
અદ્વાવયસંઠવિઅરૂવ કમ્મટ્ટવિણાસણ,
ચઉવીસંપિ જિણવર જયંતુ, અપ્પડિહયસાસણ. ૧.
કમ્મભૂમિહિં કમ્મભૂમિહિં, પઢમસંઘયણિ,
ઉક્કોસય સત્તરિસય; જિણવરાણ વિહરંત લભ્ભઈ,

અર્થ-હેક્ષમાશ્રમણ! મારા શરીરની શક્તિ સહિત તથા પાપવ્યાપારનો ત્યાગ કરીને આપને વાંદવાને ઈચ્છું છું. અને મસ્તકે કરીને વાંદું છું.

ચૈત્યવંદનનો અર્થ- આપની ઈચ્છાપૂર્વક હે જ્ઞાનવંત ! આદેશ આપો હું ચૈત્યવંદન કરવાને ઈચ્છું છું. આપની આજ્ઞા મારે પ્રમાણભૂત છે.

ભવ્ય જીવોને ચિંતામણિરત્નસમાન, ભવ્યજીવોના નાથ, સમસ્ત લોકના હિતોપદેશક, છજીવનિકાયના રક્ષક, સકલ જગતના બાંધવ, મોક્ષાભિલાષીના સાર્થવાહ, ષડ્દ્રવ્ય અને નવતત્ત્વનું સ્વરૂપ કહેવામાં વિચક્ષણ, અષ્ટાપદ પર્વત ઉપર સ્થાપન કર્યાં છે બિંબ જેમનો એવા. અષ્ટકર્મનો નાશ કરનારા ચોવીશે તીર્થકરો જયવંતા વર્તો. જેમનું શાસન કોઈથી હણાય નહીં એવું છે. ૧.

અસિ, મધી અને કૃષિકર્મ જ્યાં વર્તે છે એવા કર્મભૂમિના ક્ષેત્રોને વિષે, પ્રથમ સંઘયણવાળા ઉત્કૃષ્ટપણે એકસો સીત્તેર તીર્થકરો વિચરતા પામીએ. કેવળજ્ઞાની નવ કોડ અને નવ હજાર કોડ સાધુઓ હોય એમ

સ્નાત્ર પૂજા સાર્થ

૧૧

નવકોડિહિ કેવલીણ, કોડિસહસ્સ નવ સાહૂ ગમ્મઈ;
 સંપઈ જિણવર વીસ મુણિ, બિહું કોડિહિ વરનાણ;
 સમણહ કોડીસહસ્સદુઅ, થુણિજજઈ નિચ્ચવિહાણિ. ૨
 જયઉ સામિય જગઉ સામિય, રિસહસત્તુંજિ,
 ઉજિંજતિ-પહુ નેમિજિણ, જયઉ વીર સચ્ચઉરિમંડણ;
 ભરુઅચ્છહિ મુણિસુવ્વય, મુહરિપાસ દુહ-દુરિઅ-ખંડણ,
 અવરવિદેહિ તિત્થયરા, ચિહું દિસિ વિદિસિ જિં કેવિ;
 તિઆણાગય-સંપઈઅ, વંદુ જિણ સવ્વેવિ. ૩
 સત્તાણવઈ સહસ્સા, લકુખા છપ્પત્ત અટ્ટકોડિઓ;
 બત્તિસસય બાસિઆઈ તિઅલોએ ચેઈએ વંદે, ૪

સિદ્ધાંતથી જાણીએ. વર્તમાનમાં શ્રી સીમંધરસ્વામી વગેરે વીશ તીર્થકરો અને શ્રેષ્ઠ કેવળજ્ઞાનના ધરનારા બે કોડ મુનિ તથા બે હજાર કોડ સાધુઓ હોય, તેમની નિરંતર પ્રભાતે સ્તવના કરીએ. ૨

પ્રભુ હે સ્વામી ! તમે જયવંતા વર્તો, શ્રી શત્રુંજય ઉપર શ્રી ઋષભદેવ જયવંતા વર્તો. શ્રી ગિરનારજી ઉપર પ્રભુ નેમિનાથ તીર્થકર અને સાચોર નગરના આભૂષણ રૂપ શ્રી વીરસ્વામી જયવંતા વર્તો. ભરૂચમાં શ્રી મુનિસુવ્રતસ્વામી અને મુહરિગામમાં શ્રી પાર્શ્વનાથ. એ પાંચે જિનવરોદુઃખ અને પાપનો નાશ કરનારા છે. બીજા (પાંચ) મહાવિદેહને વિષે જે તીર્થકરો છે તથા ચાર દિશાઓ અને વિદિશાઓમાં જે કોઈપણ અતીતકાળ, અનાગતકાળ અને વર્તમાનકાળ સંબંધી તીર્થકરો છે, તે સર્વને પણ હું વંદના કરું છું. ૩.

આઠ કોડ છપ્પન લાખ, સત્તાણું હજાર બત્રીશ સો અને બ્યાસી (૮,૫૭,૦૦,૨૮૨) ત્રણ લોકને વિષે જિનપ્રાસાદ છે, તેને હું વાંદું છું. ૪.

૨

૧૨

શ્રી સ્નાત્ર પૂજા સાર્થ

પનરસ કોડિસયાઈ, કોડિ બાયાલ લકુખ અડવત્તા;
 છત્તીસ સહસ અસિઈ, સાસય-બિંબાઈ પણમામિ. ૫

જંકિં ચિ-સૂત્ર

જંકિં ચિ નામતિત્થં, સગ્ગે પાયાલિ માણુસે લોએ;
 જાઈ જિણબિંબાઈ, તાઈ સવ્વાઈ વંદામિ. ૧.

નમુત્યુણં સૂત્ર

નમુત્યુણં અરિહંતાણં ભગવંતાણં. ૧. આઈગરાણં, તિત્થયરાણં, સયંસંબુદ્ધાણં. ૨ પુરિસુત્તમાણં, પુરિસસીહાણં, પુરિસવર-પુંડરીઆણં, પુરિસવરગંધહત્થીણં. ૩ લોગુત્તમાણં, લોગનાહાણં, લોગહિઆણં, લોગપઈવાણં; લોગપજજોઅગરાણં, ૪ અભયદયાણં, ચક્ખુદયાણં, મગ્ગદયાણં, સરણદયાણં,

પંદરશે કોડ (૧૫ અબજ) બેતાલીશ કોડ, અઢાવન લાખ છત્રીશ હજાર એંસી (પૂર્વોક્ત જિનપ્રાસાદને વિષે) જે શાશ્વત જિનબિંબો છે, તેઓને હું વંદના કરું છું. ૫.

જંકિં ચિ સૂત્રનો અર્થ-સ્વર્ગને વિષે, પાતાળને વિષે મનુષ્ય-લોકને વિષે જે તીર્થકરનાં બિંબો છે તે સર્વને તેમજ જે કાંઈ નામ રૂપે તીર્થો છે તેને હું વંદના કરું છું ૧.

નમુત્યુણં સૂત્રનો અર્થ -નમસ્કાર હો શ્રી અરિહંત ભગવંતોને. (૧) ધર્મની આદિ કરનારને, તીર્થના સ્થાપનારને, પોતાની મેળે બોધ પામનારને. (૨) પુરુષને વિષે ઉત્તમને, પુરુષને વિષે સિંહસમાનને, પુરુષને વિષે ઉત્તમ પુંડરીક (કમળ) સમાનને, પુરુષને વિષે પ્રધાન ગંધહસ્તિ સમાનને, (૩) લોકને વિષે ઉત્તમને, લોકના નાથને, લોકના

સ્નાત્ર પૂજા સાર્થ

૧૩

બોહિદયાણં. ૫ ધમ્મદયાણં, ધમ્મદેસયાણં, ધમ્મનાયગાણં, ધમ્મસારહીણં, ધમ્મવરયાઉરંતયક્કવટ્ટીણં. ૬ અપ્પહિહયવરનાણ-દંસણધરાણં, વિઅટ્ટહઉમાણં. ૭ જિણાણં જાવયાણં, તિણાણં તારયાણં, બુદ્ધાણં બોહયાણં, મુત્તાણં મોઅગાણં. ૮ સવ્વન્નૂણં, સવ્વદરિસીણં, સિવ-મયલ-મરુઅ-મણંત-મક્ખય-મવ્વાબાહ-મપુણરાવિત્તિ-સિદ્ધિગઈનામધેયં ઠાણં સંપત્તાણં, નમો જિણાણં જિઅભયાણં. ૯. જે અ અઈઆ સિદ્ધા, જે અ ભવિસ્સંતિણાગએ કાલે, સંપઈ અ વટ્ટમાણા, સવ્વે તિવિહેણ વંદામિ. ૧૦.

હિત કરનારને, લોકને વિષે દીપક સમાનને, લોકમાં પ્રકાશ કરનારને. (૪) અભયદાનના આપનારને, શ્રુતજ્ઞાન રૂપ ચક્ષુના આપનારને, મોક્ષમાર્ગના આપનારને, શરણ આપનારને, સમકિત આપનારને. (૫) ધર્મના દાતાને, ધર્મના ઉપદેશ કરનારને, ધર્મના નાયકને, ધર્મના સારથીને, ચાર ગતિનો અંત કરનાર ઉત્તમ ધર્મચક્રવર્તીને (૬) કોઈથી હણાય નહીં એવા ઉત્તમ જ્ઞાન-દર્શનના ધારણ કરનારને, નિવર્ત્યું છે છદ્મસ્થપણું જેઓનું તેમને. ૭.

રાગદ્વેષને જિતનારને તથા જિતાડનારને, સંસારથી તરનારને તથા તારનારને, તત્ત્વના જાણનારને, તથા જણાવનારને, કર્મથી મુક્ત થયેલાને તથા મુકાવનારને. (૮) સર્વજ્ઞને, સર્વદર્શીને, કલ્યાણરૂપ, અયળ, રોગ રહિત, અનંત, અક્ષય, અવ્યાબાધ, અપુનરાગમન એવી સિદ્ધિગતિ છે નામ જેનું એવા સ્થાનને પામેલાને, રાગદ્વેષના ક્ષય કરનાર તથા સર્વ ભયના જિતનારને નમસ્કાર હો. ૯.

જેઓ અતીતકાળે સિદ્ધ થયા, જેઓ અનાગતકાળે સિદ્ધ થશે અને વર્તમાનકાળે વિદ્યમાન એવા સર્વ (દ્રવ્યજિનો)ને હું ત્રિવિધે વંદના કરું છું. ૧૦.

૧૪

શ્રી સ્નાત્ર પૂજા સાર્થ

જાવંતિ ચેઈઆઈ, ઉડ્ઠે અ, અહે અ તિરિયલોએ અ; સવ્વાઈ, તાઈ વંદે, ઈહ સંતો તત્થ સંતાઈ. ૧.

(પછી એક ખમાસમણ દેવું)

જાવંત કેવિ સાહૂ, ભરહેરવયમહાવિદેહે અ; સવ્વેસિં તેસિં પણઓ, તિવિહેણ તિદંડવિરયાણં. ૧.

નમોહૃત્સિદ્ધાચાર્યોપાધ્યાયસર્વસાધુભ્યઃ. ૧.

ઉવસગ્ગહરં સ્તવન

ઉવસગ્ગહરં પાસં, પાસં વંદામિ કમ્મઘણમુક્કં; વિસહર-વિસનિત્તાસં, મંગલ-કલ્લાણ-આવાસં. ૧.

જાવંતિ ચેઈઆઈ-સૂત્રનો અર્થ - ઉર્ધ્વલોકને વિષે, અધોલોકને વિષે અને તિર્ય્હાલોકને વિષે જેટલી જિનપ્રતિમાઓ છે. તે સર્વને હું અહિં હોવા છતાં ત્યાં છે તે સર્વને વંદના કરું છું. ૧.

જાવંત કેવિ સાહૂ-સૂત્રનો અર્થ - પાંચ ભરત, પાંચ ઐરવત અને પાંચ મહાવિદેહ ક્ષેત્રને વિષે જેટલા કોઈ સાધુઓ મન વચન-કાયાએ કરીને ત્રણ દંડથી નિવર્તેલા છે, તે સર્વને હું નમ્યો. ૧.

નમોહૃત્નો અર્થ - અરિહંત, સિદ્ધ, આચાર્ય, ઉપાધ્યાય અને સર્વ સાધુઓને મારો નમસ્કાર હો. ૧.

ઉવસગ્ગહરંનો અર્થ - ઉપસર્ગનો હરનાર પાર્શ્વ નામનો યક્ષ સેવક છે જેનો એવા પાર્શ્વનાથ ભગવાન, જેઓ કર્મના સમૂહથી મુક્ત છે તથા જે સર્પના ઝેરને અતિશયે કરીને નાશ કરનાર છે, વળી જે મંગલ અને કલ્યાણના ઘર રૂપ છે તેમને હું નમસ્કાર કરું છું. ૧.

સ્નાત્ર પૂજા સાર્થ

૧૫

વિસહર કુલિંગમંતં, કંઠે ધારેઈ જો સયા મણુઓ;
તસ્સ ગહ-રોગમારી; દુઃકજરા જંતિ ઉવસામં. ૨

ચિદ્વૃદ્ધિ દૂરે મંતો, તુજઝ પણામો વિ બહુફલો હોઈ;
નરતિરિએસુ વિ જીવા, પાવંતિ ન દુઃખદોગચ્યં. ૩.

તુહ સમ્મતે લદ્ધે, ચિંતામણિકપ્પપાયવભ્મહિએ;
પાવંતિ અવિગ્ધેણં, જીવા અચરામરં ઠાણં. ૪

ઈઅ સંથુઓ મહાયસ ! ભક્તિભરનિભરેણ હિયએણ;
તા દેવ ! દિજજ બોહિં, ભવે ભવે પાસ જિણચંદ. ૫

જે મનુષ્ય નિરંતર વિષધર સ્ફુલિંગ નામના મંત્રને કંઠને વિષે ધારણ કરે છે, તેના દુષ્ટ ગ્રહ, રોગ, મરકી અને દુષ્ટ જ્વર શાંતિને પામે છે. ૨

એ મંત્ર દૂર રહો, તમને નમસ્કાર કરવો એ પણ ઘણું ફળ આપનાર થાય છે. તે જીવો મનુષ્ય અને તિર્યચને વિષે પણ દુઃખ અને દારિદ્ર પામતા નથી. ૩

ચિંતામણિરત્ન અને કલ્પવૃક્ષથી અધિક મહિમાવાળું એવું તમારું સમ્યગ્દર્શન (સમકિત) પામ્યે છતે ભવ્યજીવો અજર અમર-મોક્ષસ્થાનને નિર્વિઘ્નપણે પામે છે. ૪

હે મહાશય ! ભક્તિના સમૂહથી પૂર્ણ ભરેલા અંતઃકરણથી આ સ્તવના કરી, તે કારણથી હે દેવ ! શ્રી પાર્શ્વજિનચંદ્ર ! મને જન્મોજન્મને વિષે બોધિબીજ (સમ્યગ્દર્શન) આપો. ૫.

૧૬

શ્રી સ્નાત્ર પૂજા સાર્થ

શ્રી જયવીયરાય સૂત્ર

જયવીયરાય! જગગુરુ, હોઉ મમં તુહ પભાવઓ ભયવં;
ભવનિવ્વેઓ મગ્ગાણુસારિયા ઈદ્દફલસિદ્ધી. ૧.

લોગવિરુદ્ધચ્યાઓ, ગુરુજણપૂઆ પરત્થકરણં ચ;
સુહગુરુજોગો, તવ્વયણ-સેવણા આભવમખંડા. ૨

વારિજજઈ જઈ વિ નિયાણ-બંધણં વીયરાય ! તુહ સમએ;
તહવિ મમ હુજજ સેવા, ભવે ભવે તુમ્હ ચલણાણં. ૩

દુઃખખઓ કમ્મખ, સમાહિમરણં ચ બોહિલાભો અ;
સંપજજઉ મહ એઅં, તુહ નાહ પણામકરણેણં. ૪

જયવીરાય સૂત્રનો અર્થ - હે વીતરાગ ! હે જગત્ના ગુરુ! તમે જયવંતા વર્તો. હે ભગવંત ! મને તમારા પ્રભાવથી ભવનું ઉદાસીનપણું, માર્ગાનુસારીપણું અને ઈષ્ટફળ (શુદ્ધ આત્મધર્મ)ની સિદ્ધિ હોજો. ૧.

લોકવિરુદ્ધનો ત્યાગ, માતાપિતાદિ ગુરુજનની પૂજા, તથા પરોપકાર કરવાપણું, શુદ્ધ ગુરુનો મેલાપ, તેમના વચનનો અંગીકાર તે સર્વ જ્યાં સુધી મારે ભવ કરવા પડે ત્યાં સુધી (મોક્ષપ્રાપ્તિ સુધી) અખંડ હોજો. ૨.

હે વીતરાગ ! તમારા સિદ્ધાંતમાં જો કે નિયાણાનું બાંધવું નિષેધ્યું છે, તો પણ મને ભવોભવને વિષે તમારા ચરણોની સેવા હોજો. ૩.

હે નાથ ! તમને પ્રણામ કરવાથી મને દુઃખનો ક્ષય, કર્મનો ક્ષય, સમાધિમરણ અને બોધિનો લાભ એ ચાર સંપ્રાપ્ત થાઓ. ૪.

સ્નાત્ર પૂજા સાર્થ

૧૭

સર્વ-મંગલ-માંગલ્યં, સર્વકલ્યાણકારણં;

પ્રધાનં સર્વધર્માણાં, જૈનં જયતિ શાસનમ્. ૫

(પછી સ્નાત્રિયાઓએ હાથ ધૂપી હાથમાં કળશ લઈ મુખકોશ બાંધી ઉભા રહેવું.)

દુહો

સયલ જિણેસર પાય નમી, કલ્યાણક વિધિ તાસ;

વર્ણવતાં સુણતાં થકાં, સંઘની પૂગે આશ. ૧.

ઢાળ

સમક્રિતગુણઠાણે પરિણમ્યા, વળી વ્રતધર સંયમસુખ રમ્યા;

વીશસ્થાનકવિધિએ તપ કરી, એસી ભાવદયા દિલમાં ધરી. ૧.

જો હોવે મુજ શક્તિ ઈસી, સવિ જીવ કરું શાસનરસી;

શુચિરસ ઢલતે તિહાં બાંધતા, તીર્થકર-નામ નિકાયતા. ૨.

સર્વ મંગલોમાં માંગલિક, સર્વ કલ્યાણનું કારણ, અને સર્વધર્મોમાં પ્રધાન એવું શ્રી જૈનશાસન જયવંતુ વર્તે છે. ૫.

દુહાનો અર્થ - સર્વ જિનેશ્વરના ચરણોમાં નમસ્કાર કરી તેઓના કલ્યાણકનો વિધિ હું કહું છું. તે વિધિનું વર્ણન કરવાથી અને સાંભળવાથી સકળ સંઘની આશા પરિપૂર્ણ થાય છે. ૧.

ઢાળનો અર્થ - શ્રી તીર્થકર પરમાત્મા પૂર્વભવમાં સમ્યક્ત્વ પામી અનુક્રમે ચારિત્રના સુખમાં રમણતા કરે છે અને વિધિપૂર્વક વીશસ્થાનક તપનું આરાધન કરી આવા પ્રકારની ભાવદયા હૃદયમાં ધારણ કરે છે. ૧.

જો મારામાં એવા પ્રકારની શક્તિ હોય તો સર્વ જીવોને વીતરાગ પરમાત્માના શાસનના રસિયા બનાવું. આવા પ્રકારની નિર્મળ ભાવના ભાવતાં તીર્થકર નામ નિકાયિત કરે છે. ૨.

½

૧૮

શ્રી સ્નાત્ર પૂજા સાર્થ

સરાગથી સંયમ આચરી, વયમાં એક દેવનો ભવ કરી;
ચ્યવી પત્રર ક્ષેત્રે અવતરે, મધ્યખંડે પણ રાજવીકુલે. ૩પટરાણી કુખે ગુણનીલો, જેમ માનસરોવર હંસલો;
સુખશય્યાએ રજનીશેષે, ઉતરતાં ચૌદ સુપન દેખે. ૪

ઢાળ-ચૌદ સ્વપ્નની

પહેલે ગજવર દીઠો, બીજે વૃષભ પઈટો;

ત્રીજે કેસરીસિંહ, ચોથે લક્ષ્મી અબીહ. ૧.

પાંચમે ફૂલની માળા, છટ્ટે ચન્દ્ર વિશાળા;

રવિ રાતો ધ્વજ મ્હોટો, પૂરણ કળશ નહિ છોટો. ૨

દશમે પદ્મ સરોવર, અગિયારમે રત્નાકર;

ભવન વિમાન રત્નગંજી, અગ્નિશિખા ધૂમવર્જિ. ૩

એવી રીતે વિશ્વોદ્ધારની ભાવનાપૂર્વક સંયમનું આચરણ કરે છે. વયમાં એક દેવનો ભવ કરી ત્યાંથી ચ્યવી પંદર કર્મભૂમિના ક્ષેત્રમાં મધ્યખંડમાં કોઈપણ રાજવીકુળમાં ગર્ભપણે ઉત્પન્ન થાય છે. ૩.

જેમ માનસરોવરમાં હંસ હોય તેમ પટરાણીની કુક્ષિમાં ગુણવાન એવો પરમાત્માનો જીવ ઉત્પન્ન થાય છે, સુખશય્યામાં સુતેલ માતા (આકાશમાંથી ઉતરતાં અને મુખમાં પ્રવેશ કરતાં) ચૌદ સ્વપ્ન જુએ છે. ૪.

પ્રથમ સ્વપ્નમાં શ્રેષ્ઠ હસ્તી, બીજા સ્વપ્નમાં દેદીપ્યમાન બળદ, ત્રીજા સ્વપ્નમાં કેસરીસિંહ, ચોથા સ્વપ્નમાં શોભાયમાન લક્ષ્મી, પાંચમા સ્વપ્નમાં ફૂલની માળા, છટ્ટા સ્વપ્નમાં વિશાળ ચંદ્ર, સાતમા સ્વપ્નમાં લાલ સૂર્ય, આઠમા સ્વપ્નમાં મોટો ધ્વજ, નવમા સ્વપ્નમાં મોટો પૂર્ણકળશ, દશમા સ્વપ્નમાં પદ્મસરોવર, અગિયારમા સ્વપ્નમાં

સ્નાત્ર પૂજા સાર્થ

૧૯

સ્વપ્ન લઈ જઈ રાયને ભાષે, રાજા અર્થ પ્રકાશે;
પુત્ર તીર્થકર ત્રિભુવન નમશે, સકલ મનોરથ ફળશે. ૪.

વસ્તુ-છંદ

અવધિનાણે અવધિનાણે, ઉપન્યા જિનરાજ,
જગત જસ પરમાણુઆ, વિસ્તર્યા વિશ્વજંતુસુખકાર;
મિથ્યાત્વ તારા નિર્ભલા, ધર્મઉદય પરભાત સુંદર,
માતાપણ આણંદિયા, જાગતી ધર્મ વિધાન;
જાણંતી જગતિલક સમો, હોશે પુત્ર પ્રધાન. ૧.

દુહો

શુભલગ્ને જિન જનમીયા, નારકીમાં સુખજ્યોત;
સુખ પામ્યા ત્રિભુવનજના, હુઓ જગત ઉદ્યોત. ૧.

ક્ષીરસમુદ્ર, બારમા સ્વપ્નમાં ભવન કે વિમાન, તેરમા સ્વપ્નમાં રત્નનો ઢગલો અને ચૌદમા સ્વપ્નમાં ધૂમાડા વગરનો અગ્નિ જીવે છે. તીર્થકરની માતા રાજા પાસે જઈ સ્વપ્નો કહે છે.. રાજા તેનો અર્થ કહે છે. તે કહે છે કે તમારે તીર્થકર પુત્ર થશે. ત્રણે ભુવનના જીવો નમશે. અને આપણા સર્વ મનોરથો ફળશે. ૧. થી ૪.

પરમાત્મા અવધિજ્ઞાન સહિત ઉત્પન્ન થાય છે. જેના પરમાણુઓ વિશ્વના પ્રાણીઓને સુખ કરનાર હોય છે. તે સમયે મિથ્યાત્વરૂપી તારાઓ ઝાંખા પડી જાય છે, ધર્મના ઉદયરૂપી સુંદર પ્રભાત થવાથી માતા પણ આનંદિત થાય છે. ધર્મનું ચિંતન કરતા જાગે છે. અને વિચારે છે કે- જગતમાં તિલક સમાન એવો શ્રેષ્ઠ પુત્ર થશે. ૧.

દુહાનો અર્થ - સર્વ ગ્રહો ઉચ્ચ લગ્નમાં આવે ત્યારે જિનેશ્વરનો

૨૦

શ્રી સ્નાત્ર પૂજા સાર્થ

ઢાળ-કડખાની દેશી

સાંભળો કળશ જિન-મહોત્સવનો ઈહાં,
છપ્પન કુમરી દિશિ વિદિશિ આવે તિહાં;
માય સુત નમીય, આણંદ અધિકો ધરે,
અષ્ટ સંવર્ત વાયુથી કચરો હરે. ૧.
વૃષ્ટિ ગંધોદકે, અષ્ટ કુમરી કરે,
અષ્ટ કલશા ભરી, અષ્ટ દર્પણ ધરે;
અષ્ટ ચામર ધરે, અષ્ટ પંખા લહી,
ચાર રક્ષા કરી, ચાર દીપક ગ્રહી. ૨
ઘર કરી કેળના, માય સુત લાવતી,
કરણ શુચિકર્મ જળ કળશે ન્હવરાવતી;

જન્મ થાય છે. તે સમયે નારકીમાં પણ સુખદાયક પ્રકાશ થાય છે. ત્રણે ભુવનના જીવો તે સમયે સુખ પામે છે. અને ત્રણે જગતમાં પ્રકાશ થાય છે. ૧.

હવે શ્રી જિનેશ્વરદેવના જન્મમહોત્સવનો કળશ સાંભળો. જિનેશ્વરના જન્મસમયે દિશાઓ અને વિદિશાઓમાંથી છપ્પન દિક્કુમારિકાઓ સૂતિકર્મ કરવા આવે છે. પ્રથમ માતા અને પુત્રને નમસ્કાર કરી અતિહર્ષ પામી ૮ દિક્કુમારિકા સંવર્તવાયુવડે ચારે દિશાઓમાંથી એક એક યોજન પ્રમાણ કચરો દૂર કરે છે. ૮ કુમારિકા સુગંધી જળની વૃષ્ટિ કરે છે ૮ કુમારિકા હાથમાં ભરેલા કળશને ધારણ કરે છે. ૮ દર્પણ ધરે છે. ૮ ચામર ધારણ કરે છે. ૮ પંખા લહી પવન નાખે છે, ૪ કુમારિકા રક્ષાપોટલી બાંધે છે. ૪ કુમારિકા દીપક લહી ઉભી રહે છે. ૧-૨.

સ્નાત્ર પૂજા સાર્થ

૨૧

કુસુમ પૂજી, અલંકાર પહેરાવતી;
 રાખડી બાંધી જઈ, શયન પધરાવતી. ૩.
 નમીય કહે માય તુજ બાળ લીલાવતી,
 મેરુ રવિ ચન્દ્ર લગે, જીવજો જગપતિ;
 સ્વામી ગુણ ગાવતી, નિજ ઘર જાવતી,
 તેણે સમે ઈન્દ્રસિંહાસન કંપતી. ૪.

ઢાળ

જિન જન્મ્યાજી જિણ વેળા જનની ઘરે,
 તિણ વેળાજી ઈન્દ્રસિંહાસન થરહરે;
 દાહિણોત્તરજી જેતા જિન જનમે યદા,
 દિશિનાયકજી સોહમ ઈશાન બિહું તદા. ૧.

ત્યાં કેળના પાંદડાઓનું સૂતિકાગૃહ બનાવી, તેમાં માતા અને પુત્રને લાવે છે. શુચિકર્મ કરવા પાણીના કળશો વડે ન્હવરાવે છે. પુષ્પ વગેરેથી પૂજા કરી અલંકાર પહેરાવે છે. પછી હાથે રાખડી બાંધીને શયનમાં પધરાવે છે. ૩.

માતા અને પુત્રને નમસ્કાર કરીને કહે છે, કે હે માતા ! આનંદકારી અને જગતના નાથ એવા તમારા પુત્ર જ્યાં સુધી મેરુપર્વત, સૂર્ય અને ચંદ્ર રહે ત્યાં સુધી જીવો-જયવંતા રહો. આ પ્રમાણે સ્વામીના ગુણ ગાતી ગાતી છપ્પન દિક્કુમારિકાઓ પોતાના ઘરે જાય છે, એ વખતે સૌધર્મદેવલોકના ઈંદ્રનું સિંહાસન કંપાયમાન થાય છે. ૪.

માતાના ઘરમાં જે વખતે જિનેશ્વરનો જન્મ થાય છે તે વખતે ઈંદ્રનું સિંહાસન ચલાયમાન થાય છે. દક્ષિણ દિશામાં પ્રભુનો જન્મ થાય તો સૌધર્મ ઈંદ્રનું અને ઉત્તર દિશામાં જન્મ થાય તો ઈશાનેંદ્રનું આસન કંપાયમાન થાય છે. ૧.

૨૨

શ્રી સ્નાત્ર પૂજા સાર્થ

ત્રોટક છંદ

તદા ચિંતે ઈન્દ્ર મનમાં કોણ અવસર એ બન્યો,
 જિનજન્મ અવધિનાણે જાણી હર્ષ આનંદ ઉપન્યો;
 સુઘોષ આદે ઘંટનાદે ઘોષણા સુરમેં કરે,
 સવિ દેવી દેવા જન્મમહોત્સવે આવજો સુરગિરિવરે. ૧.

(અહીં ઘંટ વગાડવો)

ઢાળ

એમ સાંભળીજી સુરવર કોડી આવી મળે,
 જન્મ મહોત્સવજી કરવા મેરુ ઉપર ચલે;
 સોહમપતિજી બહુ પરિવારે આવીયા,
 માય-જિનનેજી વાંદી પ્રભુને વધાવીયા. ૧.

(અહીં પ્રભુને ચોખાથી વધાવવા)

તે વખતે ઈંદ્ર મનમાં વિચારે છે કે-કયા કારણે મારું સિંહાસન કંપ્યું ? અવધિજ્ઞાનથી જિનેશ્વરદેવનો જન્મ જાણી ઘણો હર્ષ પામે છે. હરિણાગમેષી દેવ પાસે સુઘોષા આદિ ઘંટાના નાદથી દેવોમાં ઉદ્ઘોષણા કરાવે છે, કે- “સર્વ દેવ-દેવીઓ પ્રભુનો જન્મ-મહોત્સવ કરવા મેરુપર્વત પર આવજો.” ૧.

એ પ્રમાણે સાંભળી કોડો દેવતાઓ એકઠા થાય છે અને જન્મમહોત્સવ કરવા મેરુપર્વત પર જાય છે. સૌધર્મન્દ્ર ઘણા પરિવાર સાથે પૃથ્વીતળ પર આવી માતા અને જિનેશ્વરને વંદન કરી પ્રભુને વધાવે છે. ૧.

સ્નાત્ર પૂજા સાર્થ

૨૩

ત્રોટક છંદ

વધાવી બોલે હે રત્નકુક્ષી ધારિણી તુજ સુતતણો,
હું શક સોહમ નામે કરશું, જન્મમહોત્સવ અતિઘણો;
એમ કહી જિનપ્રતિબિંબ થાપી, પંચરૂપે પ્રભુ ગ્રહી,
દેવદેવી નાથે હર્ષ સાથે, સુરગિરિ આવ્યા વહી. ૧.

ઢાલ

મેરુ ઉપરજી પાંડુકવનમેં ચિહું દિશે,
શિલા ઉપરજી સિંહાસન મન ઉલ્લસે;
તિહાં બેસીજી શકે જિન ખોળે ધર્યા,
હરિ ત્રેસઠજી બીજા તિહાં આવી મળ્યા. ૧.

વધાવીને કહે છે કે- કુક્ષિને વિષે રત્નને ધારણ કરનાર હે માતા ! હું સૌધર્મ નામે ઈંદ્ર છું. તમારા પુત્રનો અત્યંત મોટો જન્મમહોત્સવ અમે કરશું. એ પ્રમાણે કહી જિનેશ્વરનું પ્રતિબિંબ (બીજું રૂપ) માતાની પાસે સ્થાપન કરી સૌધર્મ ઈન્દ્ર પોતાના પાંચ રૂપ કરી પરમાત્માને લઈ દેવ-દેવીઓના નૃત્ય સાથે હર્ષપૂર્વક મેરુપર્વત પર આવ્યા. ૧.

મેરુપર્વત પર પાંડુકવનમાં ચારે દિશાએ શિલાઓ છે તેમાં જે દિશા સન્મુખ પ્રભુનો જન્મ થાય તે દિશામાં આવેલ શિલા ઉપર રહેલ સિંહાસન ઉપર બેસી ઈન્દ્ર મનના ઉલ્લાસથી પ્રભુને ખોળામાં ધારણ કરે છે તે વખતે બીજા ત્રેસઠ ઈંદ્રો પણ ત્યાં આવી પહોંચે છે. ૧.

૨૪

શ્રી સ્નાત્ર પૂજા સાર્થ

ત્રોટક

મળ્યા ચોસઠ સુરપતિ તિહાં, કરે કળશ અડ જાતિના,
માગધાદિ જળતીર્થ ઔષધિ, ધૂપ વળી બહુ ભાતિના;
અચ્યુતપતિએ હુકમ કીનો, સાંભળો દેવા સવે,
ખીરજલધિ ગંગાનીર લાવો, ઝટિતિ જિન જન્મ મહોત્સવે. ૧.

ઢાળ

સુર સાંભળીને સંચરીયા, માગધ વરદામે ચલીયા;
પદ્મદ્રહ ગંગા આવે, નિર્મલ જળકળશા ભરાવે. ૧.
તીરથજળ ઔષધિ લેતા, વળી ખીરસમુદ્રે જાતા;
જળકળશા બહુલ ભરાવે, ફૂલ ચંગેરી થાળા લાવે. ૨.
સિંહાસન ચામર ધારી, ધૂપધાણાં રકેબી સારી;
સિદ્ધાંતે ભાખ્યા જેહ, ઉપકરણ મિલાવે તેહ. ૩.

ત્યાં આગળ ચોસઠ ઈંદ્રો ભેગા થયા. આઠ જાતિના કળશો કરાવી માગધ આદિ તીર્થોનાં સુગંધી ઔષધિથી મિશ્રિત પાણી ભરાવ્યાં. ઘણી જાતના ધૂપ ઉવેખ્યા. ત્યારપછી અચ્યુત નામના ઈન્દ્રે હુકમ કર્યો કે- 'સર્વદેવો ! સાંભળો. જિનેશ્વરના જન્મમહોત્સવ માટે જલદીથી ખીરસમુદ્ર અને ગંગા નદી વગેરેનાં પાણી લાવો. ૧.

ઢાળનો અર્થ - અચ્યુતેન્દ્રનો હુકમ સાંભળી તુરત જ દેવો ચાલ્યા. માગધ, વરદામ, પદ્મદ્રહ અને ગંગાનદીએ આવી નિર્મળજળથી કળશો ભરે છે. એવી રીતે તીર્થોનાં પાણી અને ઔષધિઓ લેતા લેતા ખીરસમુદ્રે જઈ ત્યાં ઘણા પાણીના કળશો ભરે છે. તેમજ પુષ્પચંગેરી, થાળ, સિંહાસન, ચામર, ધૂપધાણા અને રકાબી વગેરે સિદ્ધાંતમાં

સ્નાત્ર પૂજા સાર્થ

૨૫

તે દેવા સુરગિરિ આવે, પ્રભુ દેખી આનંદ પાવે;
કળશાદિક સહુ તિહાં ઠાવે, ભક્તે પ્રભુના ગુણ ગાવે. ૪

ઢાળ

આતમભક્તિ મળ્યા કેઈ દેવા, કેતા મિત્તનુજાઈ,
નારીપ્રેર્યા વળી નિજ કુલવટ, ધર્મી ધર્મસખાઈ;
જોઈસ વ્યંતર ભવનપતિના, વૈમાનિક સુર આવે,
અચ્યુતપતિ હુકમે ધરી કળશા, અરિહાને નવરાવે. ૧.

અડજાતિ કળશા પ્રત્યેકે, આઠ આઠ સહસ પ્રમાણો,
ચઉસઠ સહસ હુઆ અભિષેકે, અઢીસેં ગુણા કરી જાણો;
સાઠ લાખ ઉપર એક કોડી, કળશાનો અધિકાર,
બાસઠ ઈન્દ્ર તણા તિહાં બાસઠ, લોકપાલના ચાર. ૨

કહેલ સુંદર ઉપકરણો એકત્ર કરી મેરુપર્વત પર આવે છે અને પ્રભુના દર્શન કરી આનંદ પામે છે. પોતાની સાથે લાવેલ કળશ વગેરે ત્યાં સ્થાપન કરી ભક્તિપૂર્વક પ્રભુના ગુણગાન કરે છે. ૧. થી ૪

ઢાળનો અર્થ - કેટલાક દેવો પોતાની ભક્તિથી, કેટલાક મિત્રોને અનુસરી, કેટલાક સ્ત્રીની પ્રેરણાથી, કેટલાક પોતાનો કુલધર્મ વિચારી, કેટલાક ધર્મદેવો ધર્મની મિત્રતાથી જિનેશ્વરના સ્નાત્રમહોત્સવમાં આવે છે. જિનેશ્વરના જન્મમહોત્સવમાં જ્યોતિષી દેવો, વ્યંતરદેવો, ભવનપતિદેવો અને વૈમાનિકદેવો આવે છે અને અચ્યુતેન્દ્રના હુકમથી જળથી ભરેલા કલશો લઈ અરિહંત પરમાત્માને નવરાવે છે. ૧.

તે કળશો સોનાના, રૂપાના, માણેકના, એમ આઠ પ્રકારના

૨૬

શ્રી સ્નાત્ર પૂજા સાર્થ

ચન્દ્રની પંક્તિ છાસઠ છાસઠ. રવિશ્રેણિ નરલોકો,
ગુરુસ્થાનક સુર કેરો એકજ, સામાનિકનો એકો;
સોહમપતિ ઈશાનપતિની, ઈન્દ્રાણીના સોળ,
અસુરની દશ ઈન્દ્રાણી, નાગની બાર કરે કલ્લોલ. ૩
જ્યોતિષ વ્યંતર ઈન્દ્રની ચઉ ચઉ, પર્ષદા ત્રણનો એકો,
કટકપતિ અંગરક્ષક કેરો, એક એક સુવિવેકો;
પરચુરણ સુરનો એક છેલ્લો, એ અઢીસેં અભિષેકો,
ઈશાન ઈન્દ્ર કહે મુજ આપો, પ્રભુને ક્ષણ અતિરેકો. ૪

હોય છે અને દરેક પ્રકારના આઠ આઠ હજાર હોય છે એટલે કુલ ૬૪૦૦૦ કળશાઓ હોય અને તેને અઢીસો અભિષેકની સંખ્યા વડે ગુણવાથી એક કરોડ સાઠ લાખ કળશો વડે પરમાત્માને અભિષેક થાય છે.

હવે અઢીસો અભિષેક કેવી રીતે થાય ? તે કહે છે. બાસઠ ઈન્દ્રના ૬૨, ચાર લોકપાલના ૪, મનુષ્ય લોકના ચંદ્રની છાસઠ પંક્તિના ૬૬, સૂર્યની છાસઠ પંક્તિના ૬૬, ગુરુસ્થાનકદેવોનો ૧., સામાનિકદેવોનો ૧. સૌધર્મેન્દ્ર અને ઈશાનેન્દ્રની ઈન્દ્રાણીના ૮+૮ મળીને ૧૬, અસુરેન્દ્રની ઈન્દ્રાણીના ૧૦, નાગેન્દ્રની ઈન્દ્રાણીના ૧૨, જ્યોતિષી ઈન્દ્રની ચાર અગ્રમહિષીના ૪, વ્યંતરેન્દ્રની ચાર ઈન્દ્રાણીઓના ૪, ત્રણપર્ષદાનો ૧. કટકપતિનો ૧. અંગરક્ષક દેવોનો ૧. અને પરચુરણ દેવોનો ૧. આ પ્રમાણે અઢીસો અભિષેક થાય છે. ત્યાર પછી ઈશાનેન્દ્ર સૌધર્મેન્દ્રને કહે છે કે હે સૌધર્મેન્દ્ર! થોડીવાર પ્રભુને મારા ખોળામાં બેસાડવા મને આપો. ૨-૩-૪.

સ્નાત્ર પૂજા સાર્થ

૨૭

તવ તસ ખોળે ઢવી અરિહાને, સોહમપતિ મનરંગે,
વૃષભ રૂપ કરી શૃંગ જળે ભરી, ન્હવણ કરે પ્રભુ અંગે;
પુષ્પાદિક પૂજને છાંટે, કરી કેસર રંગ રોલે,
મંગળદીવો આરતી કરતાં, સુરવર જય જય બોલે. ૫.

ભેરી ભુંગળ તાલ બજાવત, વળિયા જિન કર ધારી,
જનનીઘર માતાને સોંપી, એણીપરે વચન ઉચ્ચારી;
'પુત્ર તુમારો, સ્વામી હમારો, અમ સેવક આધાર;
પંચ ધાવી રંભાદિક થાપી, પ્રભુ ખેલાવણ હાર. ૬.

બત્રીસ કોડી કનક મણિ માણેક, વસ્ત્રની વૃષ્ટિ કરાવે,
પૂરણ હર્ષ કરેવા કારણ, દ્વીપ નંદીસર જાવે;

તે પ્રમાણે ઇશાનેંદ્રની માગણીથી સૌધર્મેન્દ્ર તેના ખોળામાં પ્રભુને બેસાડી પોતે વૃષભનું રૂપ કરી, શિંગડામાં જળ ભરી તે વડે પ્રભુને અંગે ન્હવણ કરે છે. પછી કેશર વગેરે પૂજા કરી, પુષ્પો ચડાવી, આરતી-મંગળદીવો ઉતારે છે, તે વખતે દેવો જયજય શબ્દ બોલે છે. ૫.

ત્યારપછી ભગવંતને હાથમાં ધારણ કરી, ભેરી ભુંગળ વગેરે વાજિંત્ર વગાડતા, તાલી પાડતા વાજતે ગાજતે માતા પાસે ઘરે આવી માતાને પ્રભુ સોંપી આ પ્રમાણે વચન કહે છે, ' આ તમારો પુત્ર છે, અમારા સ્વામી છે. અમે તેમના સેવકો છીએ, આ પ્રભુ અમારા આધાર છે. એમ કહી પ્રભુને રમાડવા માટે રંભા વગેરે પાંચ ધાવમાતા મૂકે છે. ૬.

તિર્યક્જાંભક દેવો પરમાત્માના ઘરમાં બત્રીશ કોડ સૌનેયા મણિ, માણેક અને વસ્ત્ર વગેરેની વૃષ્ટિ કરે છે, દેવતાઓ પોતાનો હર્ષ પૂર્ણ કરવા નંદીશ્વરદ્વીપે જાય છે. ત્યાં અષ્ટાક્તિકા મહોત્સવ કરી પોત-

૩

૨૮

શ્રી સ્નાત્ર પૂજા સાર્થ

કરીય અઢાઈ ઉત્સવ દેવા, નિજ નિજ કલ્પ સધાવે,
દીક્ષા કેવલને અભિલાષે, નિત નિત જિન ગુણ ગાવે. ૭.

તપગચ્છ-ઈસર સિંહસૂરીસર, કેરા શિષ્ય વડેરા,
સત્યવિજય પંન્યાસતણે પદ, કપૂરવિજય ગંભીરા;
ખિમાવિજય તસ સુજસવિજયના, શ્રી શુભવિજય સવાયા,
પંડિત વીરવિજય શિષ્યે, જિન જન્મ મહોત્સવ ગાયા. ૮.

ઉત્કૃષ્ટા એકસો ને સિત્તેર, સંપ્રતિ વિચરે વીશ,
અતીત અનાગત કાલે અનંતા, તીર્થકર જગદીશ;

પોતાના દેવલોકમાં જાય છે. દીક્ષા કલ્યાણક અને કેવલજ્ઞાન કલ્યાણકની અભિલાષાપૂર્વક હંમેશાં જિનેશ્વરના ગુણ ગાય છે ૭.

તપગચ્છમાં મહાનૂ આચાર્ય શ્રી સિંહસૂરીશ્વરના મોટા શિષ્ય શ્રી સત્યવિજયજી પંન્યાસ થયા, તેમના શિષ્ય ગંભીર આશયવાળા કપૂરવિજયજી થયા, તેમના શિષ્ય ખિમાવિજયજી, તેમના શિષ્ય જશવિજય અને તેમના શિષ્ય શુભવિજયજી થયા. તેમના શિષ્ય પંડિત શ્રી વીરવિજયજી મહારાજ કહે છે, કે- મેં આ શ્રી જિનેશ્વરનો જન્મ-મહોત્સવ ગાયો. ૮.

ઉત્કૃષ્ટ કાળે એકી સાથે ૧૭૦ તીર્થકરો વિચરતા હોય છે (અજિતનાથસ્વામીના વારે વિચરતા હતા), વર્તમાન કાળે વીશ તીર્થકરો (મહાવિદેહમાં) વિચરી રહ્યા છે. ભૂતકાળમાં અનંત તીર્થકરો થઈ ગયા, ભવિષ્યકાળમાં અનંત તીર્થકરો થશે. સામાન્યપણે આ કળશ જે ગાય છે તે અને કર્તા શ્રી વીરવિજયજી મહારાજ આનંદમંગળયુક્ત ઘણું સુખ પામે છે. અને દરેક ઘરે હર્ષનાં વધામણાં થાય છે. ૯.

સ્નાત્ર પૂજા સાર્થ

૨૯

સાધારણ એ કળશ જે ગાવે, શ્રી શુભવીર સવાઈ,
મંગળલીલા સુખભર પાવે, ઘર ઘર હર્ષ વધાઈ. ૯

(પ્રભુને વધાવવા.)

(સ્નાત્ર પૂજા સમાપ્ત)

(અહીં કળશથી પંચામૃતનો અભિષેક કરી પખાલ કરવો. પછી પૂજા કરી, પુષ્પ ચઢાવી, ક્રમશઃ અષ્ટપ્રકારી પૂજા કરવી લૂણ ઉતારી આરતી તથા મંગળદીવો ઉતારવો.)

સ્નાત્ર કાવ્ય

મેરુ શિખર ન્હવરાવે હો સુરપતિ મેરુ શિખર ન્હવરાવે,
જન્મકાળ જિનવરજીકો જાણી, પંચ રૂપ કરી આવે હો. સુર૦ ૧.
રત્ન પ્રમુખ અડ જાતિના કળશા, ઔષધિ ચૂરણમીલાવે;
ક્ષીર સમુદ્ર તીર્થોદક આણી, સ્નાત્ર કરી ગુણ ગાવે હો. સુર૦ ૨.
એણી પરે જિનપ્રતિમાકો ન્હવણ કરી, બોધીબીજ માનું વાવે;
અનુક્રમે ગુણરત્નાકર ફરસી, જિન ઉત્તમપદ પાવે. હો. સુર૦ ૩.

દુહાના અર્થ - પ્રભુનો જન્મસમય જાણીને ઈન્દ્ર મહારાજા પોતે પાંચરૂપ કરીને પ્રભુજીને મેરુશિખર ઉપર લઈ જઈ રત્ન વગેરે આઠ જાતિના કળશોમાં ખીરસમુદ્ર તથા પવિત્ર તીર્થોનાં જળ ભરાવી તેમાં સુગંધી ઔષધીઓ અને ચૂર્ણ મીલાવી પ્રભુનો સ્નાત્રમહોત્સવ કરે છે- પ્રભુને ન્હવરાવે છે. અને પ્રભુના ગુણો ગાય છે. એવી રીતે શ્રી જિનેશ્વરની પ્રતિમાને ન્હવણ કરીને ભવ્ય આત્મા પોતાના અંતઃકરણમાં બોધિબીજનું વાવેતર કરે છે અને પછી અનુક્રમે ઉપર-ઉપરના ગુણસ્થાનકોને પ્રાપ્ત કરી અંતે ઉત્તમ મોક્ષપદ પ્રાપ્ત કરે છે. ૧-૨-૩.

૩૦

શ્રી સ્નાત્ર પૂજા સાર્થ

પં. શ્રી વીરવિજયજી મ. કૃત અષ્ટપ્રકારી પૂજાના દુહા
(૧) જલપૂજા-દુહા

જલપૂજા જુગતે કરો, મેલ અનાદિ વિનાશ;
જલપૂજા ફળ મુજ હજો, માગો એમ પ્રભુ પાસ. ૧.

ૐ હ્રીં શ્રીં પરમપુરુષાય પરમેશ્વરાય જન્મ-જરા-મૃત્યુ-
નિવારણાય શ્રીમતે જિનેન્દ્રાય જલં યજામહે સ્વાહા.૧.

(૨) ચંદનપૂજા-દુહા

શીતલ ગુણ જેહમાં રહો, શીતલ પ્રભુ મુખ રંગ;
આત્મ શીતલ કરવા ભણી, પૂજો અરિહા અંગ. ૨.

ૐ હ્રીં શ્રીં પરમપુરુષાય પરમેશ્વરાય જન્મ-જરા-
મૃત્યુ-નિવારણાય શ્રીમતે જિનેન્દ્રાય ચંદનં યજામહે સ્વાહા. ૩

અષ્ટપ્રકારી પૂજાના દુહાઓ તથા મંત્રનો અર્થ-વિધિપૂર્વક પ્રભુની જળપૂજા કરીને પ્રભુ પાસે એમ માગો કે-હે પ્રભુ ! આ જલપૂજાના ફળ તરીકે અનાદિકાળથી મારા આત્મા ઉપર લાગેલા કર્મરૂપ મેલનો વિનાશ થાઓ. ૧.

પરમપુરુષ પરમેશ્વર, જન્મ-જરા મૃત્યુને નિવારનાર શ્રીમાન્ જિનેશ્વર ભગવંતની અમે જળવડે પૂજા કરીએ છીએ.

જે પ્રભુમાં શીતળગુણ રહેલો છે, વળી એ પ્રભુના મુખનો રંગ પણ શીતળ છે, એવા અરિહંતના અંગની પોતાના આત્માની શીતળતા કરવા માટે ચંદન આદિ શીતળ દ્રવ્યો વડે પૂજા કરો. ૨.

પરમપુરુષ, પરમેશ્વર, જન્મ-જરા-મૃત્યુને નિવારણ કરનાર શ્રીમાન્ જિનેશ્વર ભગવંતની અમે ચંદન વડે પૂજા કરીએ છીએ.

સ્નાત્ર પૂજા સાર્થ

૩૧

(૩) પુષ્પપૂજા-દુહો

સુરભિ અખંડ કુસુમ ગ્રહી, પૂજો ગતસંતાપ;
સુમજંતુ ભવ્યજ પરે, કરીએ સમકિત છાપ. ૩.

ૐ હ્રીં શ્રીં પરમપુરુષાય પરમેશ્વરાય જન્મ-જરા-મૃત્યુ-
નિવારણાય શ્રીમતે જિનેન્દ્રાય પુષ્પાણિ યજામહે સ્વાહા. ૩.

(૪) ધૂપપૂજા-દુહો

ધ્યાન ઘટા પ્રગટાવીએ, વામ નયન જિન ધૂપ;
મિચ્છત દુર્ગધ દૂરે ટળે, પ્રગટે આત્મસ્વરૂપ. ૪.

ૐ હ્રીં શ્રીં પરમપુરુષાય પરમેશ્વરાય જન્મ-જરા-મૃત્યુ-
નિવારણાય શ્રીમતે જિનેન્દ્રાય ધૂપં યજામહે સ્વાહા. ૪.

જેમના સંતાપમાત્ર નાશ પામ્યા છે, એવા પ્રભુને તમે સુગંધી
અને અખંડ પુષ્પો વડે પૂજો. જેમ પુષ્પપૂજા કરવાથી એ પુષ્પોને
ભવ્યપણાની છાપ મળે છે, તેમ તમે સમકિતપણાની છાપ પ્રાપ્ત કરો,
તાત્પર્ય એ છે કે- પ્રભુ ઉપર ચડે તે પુષ્પના જીવો ભવ્ય જ હોય છે, તેમ
પ્રભુની પૂજા કરનારા તમે સમકિતી જીવો છો એવી છાપ મેળવો. ૩.

પરમપુરુષ પરમેશ્વર, જન્મ-જરા મૃત્યુને નિવારનાર શ્રીમાન્
જિનેશ્વર ભગવંતની અમે પુષ્પોવડે પૂજા કરીએ છીએ.

પ્રભુની ડાબી બાજુએ ધૂપ સ્થાપન કરીને પછી તેમાંથી
નીકળતી ધૂમઘટાની જેમ ધ્યાનઘટા પ્રગટાવીએ કે જેથી મિથ્યાત્વરૂપી
દુર્ગધ નાશ પામે અને આત્માનું શુદ્ધ સ્વરૂપ પ્રગટ થાય. ૪.

પરમપુરુષ પરમેશ્વર, જન્મ-જરા મૃત્યુને નિવારનાર શ્રીમાન્
જિનેશ્વર ભગવંતની અમે ધૂપવડે પૂજા કરીએ છીએ.

૩૨

શ્રી સ્નાત્ર પૂજા સાર્થ

(૫) દીપકપૂજા-દુહો

દ્રવ્યદીપ સુવિવેકથી, કરતાં દુઃખ હોય ફોક;
ભાવ-પ્રદીપ પ્રગટ હુવે, ભાસિત લોકાલોક. ૫.

ૐ હ્રીં શ્રીં પરમપુરુષાય પરમેશ્વરાય જન્મ-જરા-મૃત્યુ-
નિવારણાય શ્રીમતે જિનેન્દ્રાય દીપં યજામહે સ્વાહા. ૫.

(૬) અક્ષતપૂજા-દુહો

શુદ્ધ અખંડ અક્ષત ગ્રહી, નંદાવર્ત વિશાલ;
પૂરી પ્રભુ સન્મુખ રહો, ટાળી સકલ જંજાલ. ૬.

ૐ હ્રીં શ્રીં પરમપુરુષાય પરમેશ્વરાય જન્મ-જરા-મૃત્યુ-
નિવારણાય શ્રીમતે જિનેન્દ્રાય અક્ષતાન્ યજામહે સ્વાહા. ૬.

વિવેકપૂર્વક પ્રભુની સામે દ્રવ્યદીપક કરવાથી દુઃખમાત્ર નાશ
પામે છે. અને પરિણામે લોકાલોક જેમાં પ્રકાશિત થાય છે એવો
ભાવદીપક-કેવળજ્ઞાન પ્રગટ થાય છે. ૫.

પરમપુરુષ, પરમેશ્વર, જન્મ-જરા-મૃત્યુનું નિવારણ કરનાર
શ્રીમાન્ જિનેશ્વર ભગવંતની અમે દીપકવડે પૂજા કરીએ છીએ.

શુદ્ધ અને અખંડ એવા અક્ષત લઈને તેના વડે પ્રભુ સમીપે
વિશાળ એવો નંદાવર્ત કરો અને પછી સર્વ જંજાળને તજી દઈને
પ્રભુની સન્મુખ ઉભા રહો. અર્થાત્ શુભ ભાવના ભાવો. ૬.

પરમપુરુષ, પરમેશ્વર, જન્મ-જરા-મૃત્યુને નિવારણ કરનાર
શ્રીમાન્ જિનેશ્વર ભગવંતની અમે અક્ષતવડે પૂજા કરીએ છીએ.

સ્નાત્ર પૂજા સાર્થ

૩૩

(૭) નૈવેદ્યપૂજા-દુહો

અણાહારીપદ મેં કર્યાં, વિગ્ગહ ગઈઅ અણંત;
દૂર કરી તે દીજીએ, અણાહારી શિવસંત. ૭.

ૐ હ્રીં શ્રીં પરમપુરુષાય પરમેશ્વરાય જન્મજરા-મૃત્યુ-
નિવારણાય શ્રીમતે જિનેન્દ્રાય નૈવેદ્યં યજ્ઞમહે સ્વાહા. ૭.

(૮) ફલપૂજા-દુહો

ઈન્દ્રાદિક પૂજા ભણી, ફલ લાવે ધરી રાગ;
પુરુષોત્તમ પૂજી કરી, માગે શિવફલ ત્યાગ. ૮.

ૐ હ્રીં શ્રીં પરમપુરુષાય પરમેશ્વરાય જન્મ-જરા-મૃત્યુ-
નિવારણાય શ્રીમતે જિનેન્દ્રાય ફલં યજ્ઞમહે સ્વાહા. ૮.

હે પ્રભુ ! વિગ્રહગતિમાં તો મેં અણાહારીપદ અનંતી વખત
પ્રાપ્ત કર્યું છે, પણ તેથી કાંઈ મારી કાર્યસિદ્ધિ થઈ નહિ, તો હવે તેવું
અણાહારીપદ દૂર કરીને મને કાયમનું અણાહારીપદ આપો. ૭.

પરમપુરુષ, પરમેશ્વર, જન્મ-જરા-મૃત્યુને નિવારણ કરનારા
શ્રીમાન્ જિનેશ્વર ભગવંતની અમે નૈવેદ્ય વડે પૂજા કરીએ છીએ.

પ્રભુ ઉપરના ભક્તિરાગથી ઈન્દ્રાદિ દેવો પ્રભુની ફળપૂજા
કરવા માટે અનેક પ્રકારના ઉત્તમ ફળો લાવે છે અને પુરુષોત્તમ એવા
પ્રભુની તે ફળો વડે પૂજા કરીને પ્રભુ પાસે ધરીને જેનાથી મોક્ષની
પ્રાપ્તિરૂપ ફળ મળી શકે તેવા ત્યાગધર્મની - ચારિત્રધર્મની માગણી
કરે છે અગર મોક્ષફળરૂપી દાન માગે છે. ૮.

પરમપુરુષ, પરમેશ્વર, જન્મ-જરા-મૃત્યુને નિવારનાર શ્રીમાન્
જિનેશ્વર ભગવંતની અમે ફળ વડે પૂજા કરીએ છીએ.

1/4

૩૪

શ્રી સ્નાત્ર પૂજા સાર્થ

(ઉપર મુજબ અષ્ટપ્રકારી પૂજા કર્યા પછી
લૂણ ઉતારી આરતી તથા મંગળ દીવો ઉતારવાં.)

લૂણ ઉતારણ

લૂણ ઉતારો જિનવર અંગે,
નિર્મળ જલધારા મનરંગે. લૂણ૦ ૧.

જિમ જિમ તડ તડ લૂણ જ ફૂટે,
તિમ તિમ અશુભ કર્મબંધ તૂટે. લૂણ૦ ૨.

નયન સલુણાં શ્રી જિનજીનાં,
અનુપમ રૂપ દયારસ ભીનાં. લૂણ૦ ૩.

રૂપ સલુણું જિનજીનું દીસે,
લાજ્યું લૂણ તે જલમાં પેસે. લૂણ૦ ૪.

ત્રણ પ્રદક્ષિણા દેઈ જલધારા,
જલણ ખેપવીએ લૂણ ઉદારા. લૂણ૦ ૫.

લૂણ ઉતારણનો અર્થ - મનમાં ઉલ્લાસ ધારણ કરી નિર્મળ જળની
ધારા દેવા પૂર્વક પ્રભુના અંગે લૂણ ઉતારો. ૧.

અગ્નિ નાંખવાથી જેમ લૂણ તડ તડ અવાજ કરતું ફૂટે છે,
તેમ તેમ પૂજકના અશુભકર્મના બંધો તૂટે છે. ૨.

શ્રી જિનેશ્વર ભગવંતના અનુપમ રૂપવાળાં અને દયારસથી
ભીનાં એવાં સુંદર નેત્રો શોભે છે. ૩.

શ્રી જિનેશ્વરનું સુંદર રૂપ જોઈને જાણે શરમાઈ ગયેલ હોય
તેમ લૂણ પાણીમાં પેસી જાય છે. ૪.

જળધારાની ત્રણ પ્રદક્ષિણા દઈ, લૂણને અગ્નિમાં નાંખવું. ૫.

સ્નાત્ર પૂજા સાર્થ

૩૫

જે જિન ઉપર દુમણો પ્રાણી,
 તે એમ થાજો લૂણ જ્યું પાણી. લૂણ૦ ૬
 અગર કૃષ્ણાગરુ કુંદરુ સુગંધે,
 ધૂપ કરીજે વિવિધ પ્રબંધે. લૂણ૦ ૭

શ્રી આદિજિન આરતી

જય જય આરતી આદિ જિણંદા,
 નાભિરાયા મરુદેવીકો નંદા. જય૦ ૧.

પહેલી આરતી પૂજા કીજે,
 નરભવ પામીને લાહો લીજે. જય૦ ૨

દૂસરી આરતી દિનદયાળા,
 ધૂળેવા મંડપમાં જગ અજવાળા. જય૦ ૩

જે પ્રાણી શ્રી જિનેશ્વર ભગવંત પ્રત્યે દુષ્ટ મનવાળો થાય છે તે પાણીમાં જેમ લૂણ ઓગળી જાય છે તેમ દુઃખી થાય છે. ૬.

અગર, કૃષ્ણાગરુ અને કુંદરુ વગેરે સુગંધી દ્રવ્યોથી બનાવેલો ધૂપ શ્રી પ્રભુની સન્મુખ કરીએ. ૭.

આદિજિન આરતીનો અર્થ - આ આરતીમાં શ્રી નાભિરાજા અને મરુદેવી માતાના પુત્ર શ્રી આદિ જિનેંદ્ર જયવંતા વર્તો. ૧.

પ્રથમ આરતીમાં શ્રી તીર્થંકર પરમાત્માની પૂજા કરીને આ મનુષ્યભવ પ્રાપ્ત કર્યાનો લાભ દઈએ. ૨.

બીજી આરતીમાં દીનદયાળ પરમાત્માએ ધૂળેવા (કેસરીયાજી) મંડપમાં બીરાજી જગત્ પર પ્રકાશ પાથર્યો. ૩.

૩૬

શ્રી સ્નાત્ર પૂજા સાર્થ

તીસરી આરતી ત્રિભુવન દેવા,
 સુરનર ઈન્દ્ર કરે તોરી સેવા. જય૦ ૪

ચોથી આરતી ચઉગતિ ચૂરે,
 મનવાંછિત ફળ શિવસુખ પૂરે. જય૦ ૫

પંચમી આરતી પુન્ય ઉપાયા;
 મૂળચંદે ઋષભ ગુણ ગાયા. જય૦ ૬

શ્રી મંગળદીવો

દીવો રે દીવો પ્રભુ મંગલિક દીવો;
 આરતી ઉતારણ બહુ ચિરંજીવો. દી૦ ૧.
 સોહામણું ઘેર પર્વ દિવાળી;
 અંબર ખેલે અમરાબાળી. દી૦ ૨

હે ત્રિભુવનદેવ ! ત્રીજી આરતીમાં દેવેંદ્રો અને નરેન્દ્રો તમારી સેવા કરે છે. ૪.

ચોથી આરતી ચાર ગતિને ચૂરનારી છે, અને શિવસુખ રૂપ મનવાંછિત ફળને પૂરનારી છે. ૫.

પાંચમી આરતી પુન્યના ઉપાયરૂપ છે. આ રીતે કર્તા મૂળચંદે ઋષભદેવ પ્રભુના ગુણો ગાયા. ૬.

મંગળદીવાનો અર્થ - દીપક સમાન હે પ્રભુ ! તમે ખરેખર માંગલિક દીપક છો. આરતી = પીડાને ઉતારણ = દૂર કરનાર હે પ્રભુ ! તમે દીર્ઘ કાળ સુધી જીવો.

દીપકની શ્રેણીરૂપી પર્વ જિનઘરને શોભાવે છે. આ પ્રસંગે આકાશમાં દેવકન્યાઓ નૃત્ય કરે છે. ૨.

સ્નાત્ર પૂજા સાર્થ

૩૭

દીપાળ ભણો એણે કુલ અજવાળી;
ભાવે ભગતે વિઘન નિવારી. દી૦ ૩.
દીપાળ ભણો એણા એ કળિકાલે;
આરતી ઉતારી રાજા કુમારપાળે. દી૦ ૪.
અમ ઘેર મંગલિક તુમ ઘેર મંગલિક;
મંગલિક ચતુર્વિધ સંઘને હોજો. દી૦ ૫.

શ્રી શાંતિકળશ

પછી એક કૂંડી લઈને તેમાં કંકુનો સાથીયો કરી, રૂપાનાણું મૂકવું. પછી શાંતિકળશ કરનારને કપાળે કંકુનો ચાંલ્લો કરી અક્ષત ચોડી તેના ગળામાં પુષ્પનો હાર પહેરાવવો. પછી શાંતિકળશ કરનારે પ્રભુને અક્ષતથી વધાવવા.

પછી શાંતિકળશ કરનારના હાથમાં કંકુનો સાથીયો કરી, ઉપર કળશ મૂકવો. શાંતિકળશ કરનારે નવકાર તથા ઉવસગ્ગહરં બોલી કળશની ધાર કરવી. અને બૃહશાંતિ બોલવી.

નમોર્હત્-સિદ્ધાચાર્યોપાધ્યાય-સર્વસાધુભ્યઃ.

બૃહત્શાંતિ સ્મરણ

ભો ભો ભવ્યા: ! શૃણુત વચનં પ્રસ્તુતં સર્વમેતદ્
યે યાત્રાયાં ત્રિભુવનગુરોરાર્હતા ભક્તિભાજઃ,

દિપાલ નામના કવિ (અથવા દીપકની શ્રેણી) કહે છે કે- ભાવપૂર્વક કરેલી ભક્તિ કુલને અજવાળે છે અને બધાં વિઘ્નો દૂર કરે છે.

કર્તા દિપાલ કવિ કહે છે કે - આ કલિકાલમાં કુમારપાળ રાજાએ ભગવાનની આરતી ધણા ભાવપૂર્વક ઉતારી છે. ૪.

અમારા ઘરે, તમારા ઘરે અને ચતુર્વિધ સંઘમાં મંગલિક થજો.

બૃહસ્પતિનો અર્થ - હે ભવ્યજનો ! તમે આ સર્વ મારું પ્રાસંગિક વચન સાંભળો. જે શ્રાવકો જિનેશ્વરની (૨થ) યાત્રામાં

૩૮

શ્રી સ્નાત્ર પૂજા સાર્થ

તેમાં શાંતિર્ભવતુ ભવતામર્હદાદિપ્રભાવા-
દારોગ્યશ્રીધૃતિમતિકરી કલેશવિધ્વંસહેતુઃ. ૧.

ભો! ભો! ભવ્યલોકા ! ઈહ હિ ભરતૈરાવતવિદેહસંભવાનાં
સમસ્તતીર્થકૃતાં જન્મ-ન્યાસનપ્રકંપાનંતરમવધિના વિજ્ઞાય
સૌધર્માધિપતિઃ સુધોષાઘંટાચાલનાનંતરં સકલસુરાસુરેન્દ્રૈઃ સહ
સમાગત્ય સવિનયમર્હદ્ભટ્ટારકં ગૃહીત્વા ગત્વા કનકાદ્રિશૃંગે
વિહિતજન્માભિષેકઃ શાંતિમુદ્ધોષયતિ યથા તતોહં
કૃતાનુકારમિતિ કૃત્વા “મહાજનો યેન ગતઃ સ પંથા” ઈતિ
ભવ્યજનૈઃ સહ સમેત્ય સ્નાત્રપીઠે સ્નાત્રં વિધાય શાંતિ-
મુદ્ધોષયામિ, તત્પૂજા-યાત્રા-સ્નાત્રાદિમહોત્સવાનંતરમિતિ કૃત્વા
કર્ણં દત્વા નિશમ્યતાં નિશમ્યતાં સ્વાહા.

ભક્તિવંત છે, તે આપ શ્રીમાનોને અર્હદ્ વગેરેના પ્રભાવથી આરોગ્ય,
લક્ષ્મી, ચિત્તની સ્વસ્થતા અને બુદ્ધિને આપનારી તથા સર્વ કલેશ-પીડાનો
નાશ કરવામાં કારણભૂત એવી શાંતિ પ્રાપ્ત થાઓ. ૧.

હે ભવ્યજનો ! આ જ અઢીદ્વીપમાં ભરત, ઐરાવત અને
મહાવિદેહક્ષેત્રમાં જન્મેલા સર્વ તીર્થકરોના જન્મસમયે પોતાનું આસન
કંપતાં સૌધર્મેન્દ્ર અવધિજ્ઞાનથી તીર્થકરનો જન્મ થયેલો જાણીને, સુધોષા
ઘંટ વગડાવીને બધા સુરેન્દ્રો અને અસુરેન્દ્રો સાથે આવીને વિનયપૂર્વક શ્રી
અરિહંત ભગવંતને હાથમાં ગ્રહણ કરીને મેરુપર્વતના શિખર પર લઈ
જઈને જન્માભિષેક કર્યા પછી જેમ શાંતિની ઉદ્ધોષણા કરે છે, તેમ હું
પણ કરેલાનું અનુકરણ કરવું એમ માનીને ‘મહાજન જે માર્ગે જાય તે માર્ગે’
એમ જાણીને ભવ્યજનો સાથે આવીને સ્નાત્રપીઠે સ્નાત્ર કરીને શાંતિની
ઉદ્ધોષણા કરું છું. તો તમે બધા પૂજા-મહોત્સવ, સ્નાત્રમહોત્સવ વગેરેની

સ્નાત્ર પૂજા સાર્થ

૩૯

ૐ પુણ્યાહં પુણ્યાહં પ્રીયંતાં પ્રીયંતાં ભગવન્તોર્હન્તઃ
સર્વજ્ઞાઃ સર્વદર્શિન-સ્ત્રિલોકનાથા-સ્ત્રિલોકમહિતા-સ્ત્રિલોકપૂજ્યા-
સ્ત્રિલોકેશ્વરા-સ્ત્રિલોકોદ્યોતકરાઃ.

ૐ ઋષભ-અજિત-સંભવ-અભિનંદન-સુમતિ-પદ્મપ્રભ-
સુપાર્શ્વ-ચંદ્રપ્રભ-સુવિધિ-શીતલ-શ્રેયાંસ-વાસુપૂજ્ય-વિમલ-અનંત-
ધર્મ-શાંતિ-કુંથુ-અર-મલ્લિ-મુનિસુવ્રત-નમિ-નેમિ-પાર્શ્વ-વર્ધમાનાંતા
જિનાઃ શાંતાઃ શાંતિકરા ભવંતુ સ્વાહા.

ૐ મુનયો મુનિપ્રવરા રિપુવિજયદુર્ભિકાકાંતારેષુ
દુર્ગમાર્ગેષુ રક્ષંતુ વો નિત્યં સ્વાહા.

ૐ હ્રી શ્રી ધૃતિ-મતિ -કીર્તિ કાંતિ બુદ્ધિ-લક્ષ્મી-મેધા-
વિદ્યાસાધન-પ્રવેશ-નિવેશનેષુ સુગૃહીતનામાનો જયંતુ તે જિનેંદ્રાઃ.

પૂર્ણતા કરીને કાન દઈને સાંભળો ! સાંભળો ! સ્વાહા.

ૐ આજનો દિવસ પવિત્ર છે. આ અવસર માંગલિક છે. સર્વજ્ઞ,
સર્વદર્શી, ત્રિલોકના નાથ, ત્રિલોકથી પૂજિત, ત્રિલોકના પૂજ્ય, ત્રિલોકના
ઈશ્વર, ત્રિલોકમાં ઉદ્યોત કરનારા અરિહંત ભગવંત પ્રસન્ન થાઓ.

ૐ ઋષભદેવ, અજિતનાથ, સંભવનાથ, અભિનંદનસ્વામી,
સુમતિનાથ, પદ્મપ્રભ, સુપાર્શ્વનાથ, ચંદ્રપ્રભ, સુવિધિનાથ, શીતલનાથ
શ્રેયાંસનાથ, વાસુપૂજ્ય સ્વામી, વિમલનાથ, અનંતનાથ, ધર્મનાથ,
શાંતિનાથ, કુંથુનાથ, અરનાથ, મલ્લિનાથ, મુનિસુવ્રતસ્વામી, નમિનાથ,
નેમિનાથ પાર્શ્વનાથ અને વર્ધમાનસ્વામી જેમાં છેલ્લા છે એવા ચોવીસે
શાન્ત-કષાયાદિથી ઉપશાંત થયેલા જિનો અમને શાંતિ કરનારા થાઓ.
સ્વાહા.

ૐ શત્રુવડે કરવામાં આવતા વિજયપ્રસંગે, દુષ્કાલમાં ગહન
અટવીમાં તથા વિકટ માર્ગો ઓળંગવાના પ્રસંગે મુનિઓમાં શ્રેષ્ઠ

૪૦

શ્રી સ્નાત્ર પૂજા સાર્થ

ૐ રોહિણી-પ્રજ્ઞપ્તિ-વજ્રશૃંખલા-વજ્રાંકુશી-અપ્રતિચકા-
પુરુષદત્તા-કાલી-મહાકાલી-ગૌરી-ગાંધારી-સર્વાસ્ત્રા-મહાજવાલા-
માનવી-વૈરુટ્યા-અચ્છુમા-માનસી-મહામાનસી ષોડશ વિદ્યાદેવ્યો
રક્ષંતુ વો નિત્યં સ્વાહા.

ૐ આચાર્યોપાધ્યાયપ્રભૃતિયાતુર્વર્ણસ્ય શ્રી શ્રમણસંઘસ્ય
શાંતિર્ભવતુ તુષ્ટિર્ભવતુ પુષ્ટિર્ભવતુ.

ૐ ગ્રહાશ્ચંદ્રસૂર્યાગારકબુધ-બૃહસ્પતિ-શુક્રશનૈશ્વર-
રાહુકેતુસહિતાઃ સલોકપાલાઃ સોમ-યમ-વરુણ-કૃબેર-વાસવા-દિત્ય-
સ્કંદવિનાયકોપેતા યે ચાન્યેડપિ ગ્રામનગરક્ષેત્ર-દેવતાદયસ્તે સર્વે
પ્રીયંતાં પ્રીયન્તામ્ અક્ષીણકોશકોષ્ટાગારા-નરપતયશ્ચ ભવંતુ સ્વાહા.

એવા મુનિઓ તમારું નિત્ય રક્ષણ કરો. સ્વાહા.

ૐ શ્રી, હ્રી, ધૃતિ, મતિ, કીર્તિ, કાન્તિ, બુદ્ધિ, લક્ષ્મી અને
મેધા એ નવસ્વરૂપવાળી સરસ્વતીની સાધનામાં, યોગના પ્રવેશમાં
તેમજ મંત્રજપના નિવેશનમાં જેમનાં નામોનું આદરપૂર્વક ઉચ્ચારણ
કરાય છે, તે જિનવરો જય પામો-સાન્નિધ્ય કરનારા થાઓ.

ૐ રોહિણી, પ્રજ્ઞપ્તિ, વજ્રશૃંખલા, વજ્રાંકુશી, અપ્રતિચકા,
પુરુષદત્તા, કાલી, મહાકાલી, ગૌરી, ગાંધારી, સર્વાસ્ત્રવાળી મહાજવાલા,
માનવી, વૈરુટ્યા, અચ્છુમા, માનસી અને મહામાનસી એ સોળ
વિદ્યાદેવીઓ તમારું રક્ષણ કરો. સ્વાહા.

ૐ આચાર્ય, ઉપાધ્યાય વગેરે શ્રમણપ્રધાન ચાર પ્રકારના
શ્રી શ્રમણ સંઘને શાંતિ થાઓ, તુષ્ટિ થાઓ, પુષ્ટિ થાઓ.

ૐ ચન્દ્ર, સૂર્ય, મંગલ, બુધ, ગુરુ, શુક્ર, શનિ, રાહુ, કેતુ વગેરે
ગ્રહો, લોકપાલો-તે સોમ, યમ, વરુણ અને કુબેર, તેમજ ઈન્દ્ર, સૂર્ય
કાર્તિકેય, ગણપતિ વગેરે દેવો તથા ગ્રામદેવતા, નગરદેવતા, ક્ષેત્રદેવતા

સ્નાત્ર પૂજા સાર્થ

૪૧

ૐ પુત્ર-મિત્ર-ભ્રાતૃ-કલત્ર-સુહૃત્-સ્વજન-સંબંધિબંધુ-વર્ગ-સહિતાઃ નિત્યં ચામોદપ્રમોદકારિણઃ અસ્મિન્શ્ચ ભૂમંડલ આયતન નિવાસિ સાધુસાધ્વી-શ્રાવક-શ્રાવિકાણાં રોગોપસર્ગ-વ્યાધિ-દુઃખ-દુર્ભિક્ષદૌર્ભનસ્યોપશમનાય શાંતિર્ભવતુ.

ૐ તુષ્ટિપુષ્ટિઋદ્ધિવૃદ્ધિમાંગલ્યોત્સવાઃ સદા પ્રાદુર્ભૂતાનિ પાપાનિ શામ્યંતુ દુરિતાનિ શત્રવઃ પરાડ્મુખા ભવંતુ સ્વાહા.

શ્રીમતે શાંતિનાથાય, નમઃ શાંતિવિધાયિને;

ત્રૈલોક્યસ્યામરાધીશ-મુકુટાભ્યર્ચિતાંઘ્રયે. ૧.

શાંતિઃ શાંતિકરઃ શ્રીમાન્, શાંતિં દિશતુ મે ગુરુઃ;

શાંતિરેવ સદા તેષાં, યેષાં શાંતિર્ગૃહે ગૃહે. ૨.

વગેરે બીજા પણ જે દેવો હોય તે સર્વે પ્રસન્ન થાઓ, પ્રસન્ન થાઓ અને રાજાઓ અક્ષય કોશ-કોઠારવાળા થાઓ. સ્વાહા.

ૐ તમે પુત્ર (પુત્રી), મિત્ર, ભાઈ (બહેન), ભાર્યા, સુહૃદ્, જ્ઞાતીલા, સ્નેહીજનો અને સગાંવહાલાં સહિત આનંદપ્રમોદ કરનારા થાઓ. વળી આ ભૂમંડલમાં પોતાના સ્થાનમાં રહેલા સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક તથા શ્રાવિકાઓના રોગ, ઉપસર્ગ વ્યાધિ, દુઃખ, દુષ્કાળ અને વિષાદના ઉપશમન દ્વારા શાંતિ થાઓ.

ૐ તમને તુષ્ટિ થાઓ, પુષ્ટિ થાઓ, ઋદ્ધિ મળો, વૃદ્ધિ મળો, માંગલ્યની પ્રપ્તિ થાઓ અને તમારો નિરંતર અભ્યુદય થાઓ. તમારાં ઉત્પન્ન થયેલાં પાપકર્મો નાશ પામો. ભયો શાંત થાઓ. તેમ જ તમારા શત્રુઓ વિમુખ થાઓ. સ્વાહા.

ત્રણે લોકના પ્રાણીઓને શાંતિ કરનારા અને દેવેન્દ્રોના મુગુટ વડે પૂજાએલા ચરણવાળા પૂજ્ય શાંતિનાથ ભગવાનને નમસ્કાર હો. ૧.

જગતમાં શાંતિ કરનારા, જગતને ધર્મનો ઉપદેશ આપનારા,

૪૨

શ્રી સ્નાત્ર પૂજા સાર્થ

ઉન્મૃષ્ટ-રિષ્ટ-દુષ્ટ-ગ્રહ-ગતિ-દુઃસ્વપ્ન-દુર્નિમિતાદિ;

સંપાદિતહિતસંપન્નામગ્રહણં જયતિ શાંતેઃ. ૩.

શ્રીસંઘજગજનપદ-રાજાધિપરાજસન્નિવેશાનામ્;

ગોષ્ઠિકપુરમુખ્યાણાં, વ્યાહરણૈર્વ્યાહરેચ્છાંતિમ્. ૪.

શ્રીશ્રમણસંઘસ્ય શાંતિર્ભવતુ, શ્રીજનપદાનાં શાંતિર્ભવતુ, શ્રી રાજાધિપાનાં શાંતિર્ભવતુ, શ્રીરાજસન્નિવેશાનાં શાંતિર્ભવતુ, શ્રીગોષ્ઠિકાનાં શાંતિર્ભવતુ, શ્રીપૌરમુખ્યાણાં શાંતિર્ભવતુ, શ્રી પૌરજનસ્ય શાંતિર્ભવતુ, શ્રી બ્રહ્મલોકસ્ય શાંતિર્ભવતુ, ૐ સ્વાહા ૐ સ્વાહા ૐ શ્રી પાર્શ્વનાથાય સ્વાહા.

એષા શાંતિઃ પ્રતિષ્ઠાયાત્રાસ્નાત્રાઘવસાનેષુ શાંતિકલશં ગૃહીત્વા કુંકુમચંદનકર્પૂરાગરુધૂપવાસકુસુમાંજલિસમેતઃ

પૂજ્ય શાંતિનાથ મને શાંતિ આપો. જેમના ઘરે ઘરે શાંતિનાથ પૂજાય છે, તેમને સદા શાંતિ જ હોય છે. ૨.

ઉપદ્રવો, ગ્રહોની દુષ્ટ ગતિ, દુઃસ્વપ્ન અને દુષ્ટ અંગસ્ફુરણરૂપ અપશુકનઆદિ દુષ્ટ નિમિત્તોનું નાશ કરનારું તથા આત્મહિત અને સંપત્તિને પ્રાપ્ત કરાવનારું શ્રી શાંતિનાથ ભગવાનનું નામોચ્ચારણ જય પામે છે. ૩.

શ્રી સંઘ, જગતના જનપદો, મહારાજાઓ, રાજાઓનાં નિવાસસ્થાનો વિદ્વદ્મંડળીના સભ્યો તથા અગ્રગણ્ય નાગરિકોનાં નામ લઈને શાંતિ બોલવી જોઈએ. ૪.

શ્રી શ્રમણસંઘને શાંતિ થાઓ, શ્રી જનપદો (દેશો)ને શાંતિ થાઓ, શ્રી રાજાધિપો (મહારાજાઓ)ને શાંતિ થાઓ, શ્રી રાજાઓનાં નિવાસસ્થાનોને શાંતિ થાઓ, શ્રી ગોષ્ઠિકોને-વિદ્વદ્મંડળીના સભ્યોને શાંતિ થાઓ, શ્રી અગ્રગણ્ય નાગરિકોને શાંતિ થાઓ, શ્રી નગરજનોને શાંતિ થાઓ, શ્રી બ્રહ્મલોકને શાંતિ થાઓ ૐ સ્વાહા, ૐ સ્વાહા, ૐ શ્રી પાર્શ્વનાથને સ્વાહા.

સ્નાત્ર પૂજા સાર્થ

૪૩

સ્નાત્રચતુષ્ક્રિકાયાં શ્રી સંઘસમેતઃ શુચિશુચિવપુઃ પુષ્પવસ્ત્ર-
ચંદનાભરણાલંકૃતઃ પુષ્પમાલાં કંઠે કૃત્વા, શાંતિમુદ્ધોષયિત્વા,
શાંતિપાનીયં મસ્તકે દાતવ્યમિતિ.

નૃત્યંતિ નૃત્યં મણિપુષ્પવર્ષ, સૃજંતિ ગાયંતિ ચ મંગલાનિ;
સ્તોત્રાણિ ગોત્રાણિ પઠંતિ મંત્રાન્, કલ્યાણભાજો હિ જિનાભિષેકે.૧.
શિવમસ્તુ સર્વજગતઃ, પરહિતનિરતા ભવંતુ ભૂતગણાઃ;
દોષાઃ પ્રયાંતુ નાશં, સર્વત્ર સુખી ભવતુ લોકઃ ૨.

અહં તિત્થયરમાયા, સિવાદેવી તુમ્હ નયરનિવાસિની;
અમ્હ સિવં તુમ્હ સિવં, અસિવોવસમં સિવં ભવતુ સ્વાહા. ૩.

આ શાંતિપાઠ જિનબિંબની પ્રતિષ્ઠા, રથયાત્રા, અને સ્નાત્ર વગેરે મહોત્સવને અંતે બોલવો. તેનો વિધિ એવો છે, કે કેસર, ચંદન, કપૂર, અગરુનો ધૂપ, વાસ અને અંજલિમાં વિવિધરંગી પુષ્પો રાખીને શાંતિકલશ ગ્રહણ કરીને શ્રી સંઘની સાથે સ્નાત્રમંડપમાં ઉભો રહે. બાહ્ય-અભ્યંતર મેલથી રહિત તથા શ્વેતવસ્ત્ર ચંદન અને આભરણોથી અલંકૃત એવો પૂજક કંઠમાં પુષ્પમાળાને ધારણ કરીને શાંતિની ઉદ્ધોષણ કરીને તે શાંતિકલશનું પાણી આપે, તે દરેકે માથે લગાડવું જોઈએ.

પુણ્યશાલીઓ જિનેશ્વરની સ્નાત્રક્રિયા પ્રસંગે વિવિધ પ્રકારનાં નૃત્યો કરે છે, રત્ન અને પુષ્પની વર્ષા કરે છે, અષ્ટમંગલોનું આલેખન કરે છે અને માંગલિક સ્તોત્રો ગાય છે. અને તીર્થંકરના વંશના ગોત્રો-નામો તથા મંત્રો બોલે છે. ૧.

સમગ્ર વિશ્વનું કલ્યાણ થાઓ. પ્રાણીઓ પરોપકારમાં તત્પર બનો. દોષો નાશ પામો. અને સર્વત્ર લોક સુખી થાઓ. ૨.

હું નેમિનાથ તીર્થંકરની માતા શિવાદેવી તમારા નગરમાં નિવાસ કરનારી છું. તેથી અમારું અને તમારું કલ્યાણ થાઓ. ઉપદ્રવોનો નાશ થાઓ અને કલ્યાણ થાઓ. સ્વાહા. ૩.

૪

૪૪

શ્રી સ્નાત્ર પૂજા સાર્થ

ઉપસર્ગાઃ ક્ષયં યાંતિ, છિદન્તે વિઘ્નવલ્લયઃ;
મનઃ પ્રસન્નતામેતિ, પૂજ્યમાને જિનેશ્વરે. ૪.

સર્વમંગલમાંગલ્યં, સર્વકલ્યાણકારણમ્;
પ્રધાનં સર્વધર્માણાં, જૈનં જયતિ શાસનમ્. ૫.

●●●

શ્રી ચૈત્યવંદન વિધિ

(પ્રથમ ત્રણ ખમાસમણ દેવાં.)

ઈચ્છામિ ખમાસમણો વંદિઉં જાવણિજજાએ, નિસીહિઆએ
મત્થએણ વંદામિ ૧. ઈચ્છામિ ખમાસમણો, વંદિઉં જાવણિજજાએ,
નિસીહિઆએ મત્થએણ વંદામિ. ૨. ઈચ્છામિ ખમાસમણો, વંદિઉં
જાવણિજજાએ, નિસીહિઆએ મત્થએણ વંદામિ. ૩.

શ્રી જિનેશ્વર ભગવંતનું પૂજન કરતાં સમસ્ત પ્રકારના ઉપદ્રવો નાશ પામે છે. વિઘ્નરૂપી વેલીઓ છેદાઈ જાય છે. અને મન પ્રસન્નતાને પામે છે. ૪.

સર્વ મંગલોમાં મંગલરૂપ, સર્વ કલ્યાણોના કારણરૂપ અને સર્વ ધર્મોમાં શ્રેષ્ઠ એવું જૈનશાસન સદા જયવંતુ વર્તે છે. ૫.

સકલકુશલવલ્લીનો અર્થ-સર્વ સુખ રૂપી વેલને પુષ્ટ કરવામાં પુષ્ટરાવર્તના મેઘ સમાન, પાપરૂપી અંધકારને દૂર કરવામાં સૂર્ય સમાન, ઈચ્છિતોને પૂર્ણ કરવામાં કલ્પવૃક્ષ સમાન, સંસારસમુદ્રને તારવામાં વહાણ સમાન, સર્વસંપત્તિના કારણરૂપ એવા શ્રી શાંતિનાથ ભગવાન અને શ્રી પાર્શ્વનાથ ભગવાન નિરંતર તમારા કલ્યાણ માટે થાઓ. ૧.

ચૈત્યવંદનનો અર્થ-ત્રણ ભુવનના સ્વામી એવા હે શ્રી ચિંતામણિ પાર્શ્વનાથ ! તમે જયવંતા વર્તો. તમે અષ્ટ કર્મરૂપી શત્રુને જીતીને પાંચમી ગતિ-મોક્ષગતિ પ્રાપ્ત કરી છે. ૧.

સ્નાત્ર પૂજા સાર્થ

૪૫

(પછી જમણો ઢીંચણ ભોંય પર સ્થાપી, ડાબો ઢીંચણ ઉભો રાખી યોગમુદ્રાએ બે હાથ જોડી ચૈત્યવંદન કરવું.)
ઈચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ ચૈત્યવંદન કરું ? ઈચ્છં.

સકલકુશલવલ્લી પુષ્કરાવર્તમેઘો,
દુરિતતિમિરભાનુઃ કલ્પવૃક્ષોપમાનઃ;
ભવજલનિધિપોતઃ સર્વસંપત્તિહેતુઃ,
સ ભવતુ સતતં વઃ શ્રેયસે શાંતિનાથઃ
શ્રેયસે પાર્શ્વનાથઃ

શ્રી પાર્શ્વનાથ ભગવાનનું ચૈત્યવંદન

જય ચિંતામણિ પાર્શ્વનાથ, જય ત્રિભુવનસ્વામી;
અષ્ટ કર્મ-રિપુ જીતીને, પંચમીગતિ પામી. ૧.
પ્રભુનામે આનંદ કંદ, સુખ સંપત્તિ લહીએ;
પ્રભુ નામે ભવ ભય તણાં, પાતક સબ દહીએ. ૨.
ૐ હ્રીં વર્ણ જોડી કરીએ, જપીએ પાર્શ્વ નામ;
વિષ અમૃત થઈ પરગમે, લહીએ અવિચળ ઠામ. ૩.

પ્રભુના નામે આનંદના મૂળરૂપ સુખ સંપત્તિ પામીએ. અને પ્રભુના નામે સંસારભયનાં સર્વ પાપો બાળી નાખીએ. ૨.

ૐ હ્રીં વર્ણ જોડીને પાર્શ્વનાથનું નામ (ૐ હ્રીં પાર્શ્વનાથાય નમઃ) જપીએ તો વિષ અમૃતપણે પરિણમે છે. અને અવિચળ સ્થાન પ્રાપ્ત કરીએ છીએ. ૩.

(જંકિંચિ, નમુત્યુણં વગેરેના અર્થ પ્રથમ પૃષ્ઠ ૧૦ થી ૧૫માં આપ્યા છે)
અરિહંત ચેઈઆણંનો અર્થ-અરિહંત ભગવાનની પ્રતિમાઓના

૪૬

શ્રી સ્નાત્ર પૂજા સાર્થ

જંકિંચિ સૂત્ર

જંકિંચિ નામ તિથ્યં, સગ્ગે પાયાલિ માણુસે લોએ;
જાઈ જિણાબિંબાઈ, તાઈ સવ્વાઈ વંદામિ. ૧.

(નમુત્યુણંથી શરૂ કરી જાવંત કેવિસાહુ સુધી બોલવું, પછી ઉવસગ્ગહરં અથવા સ્તવન બોલવું. ત્યારબાદ જયવીયરાય કહેવું. આ સૂત્રો પૂર્વે પૃષ્ઠ ૧૦ થી ૧૫માં આપ્યા છે.) (પછી ઉભા થઈ).

અરિહંત ચેઈઆણં સૂત્ર

અરિહંત ચેઈઆણં, કરેમિ કાઉસ્સગ્ગં વંદણવત્તિઆએ,
પૂઆણવત્તિઆએ, સક્કારવત્તિઆએ, સમ્માણવત્તિઆએ,
બોહિલાભવત્તિઆએ નિરુવસગ્ગવત્તિઆએ, સદ્દાએ, મેહાએ,
ધિઈએ, ધારણાએ, અણુપ્પેહાએ, વહ્માણીએ, ઠામિ કાઉસ્સગ્ગં.

અન્નત્થ સૂત્ર

અન્નત્થ ઊસસિએણં, નીસસિએણં, ખાસિએણં, છીએણં,
જંભાઈએણં, ઉડુએણં, વાયનિસગ્ગેણં, ભમલીએ પિત્તમુચ્છાએ,
સુહુમેહિં અંગસયાલેહિં, સુહુમેહિં ખેલસંયાલેહિં, સુહુમેહિં

વંદન નિમિત્તે, પૂજન નિમિત્તે, સત્કાર નિમિત્તે અને સન્માન નિમિત્તે તેમજ બોધિલાભના નિમિત્તે અને મોક્ષ પ્રાપ્તિ માટે વધતી જતી શ્રદ્ધા વડે, વધતી જતી સમજણ વડે, વધતી જતી ચિત્તની સ્વસ્થતા વડે, વધતી જતી ધારણા વડે અને વધતી જતી અનુપ્રેક્ષા વડે હું કાયોત્સર્ગ કરું છું.

અન્નત્થ સૂત્રનો અર્થ- શ્વાસ લેવાથી, શ્વાસ મૂકવાથી, ઉધરસ આવવાથી, છીંક આવવાથી, બગાસું આવવાથી, ઓડકાર આવવાથી, વાછૂટ થવાથી, ભ્રમરી આવવાથી, પિત્તને લીધે મૂચ્છા આવવાથી,

સ્નાત્ર પૂજા સાર્થ

૪૭

દિક્કિસંચાલેહિં, એવમાઈએહિં આગારેહિં, અભગ્ગો અવિરાહિઓ,
હુજ્જ મે કાઉસ્સગ્ગો. જાવ અરિહંતાણં, ભગવંતાણં, નમુક્કારેણં
ન પારેમિ, તાવ કાયં, ઠાણેણં, મોણેણં, ઝાણેણં અપ્પાણં વોસિરામિ.

[હવે કાઉસ્સગ્ગ આકારે ઉભા રહી મનમાં એક નવકારનો
કાઉસ્સગ્ગ કરવો. તે નીચે પ્રમાણે.]

નમો અરિહંતાણં, નમો સિદ્ધાણં, નમો આયરિયાણં, નમો
ઉવજ્જાયાણં, નમો લોએ સવ્વસાહૂણં, એસો પંચનમુક્કારો,
સવ્વપાવપ્પણાસણો, મંગલાણં ચ સવ્વેસિં, પઠમં હવઈ મંગલં.

(કાઉસ્સગ્ગ પારી નીચે પ્રમાણે નમોર્હત્ કહી એક થોય કહેવી.)

નમોર્હત્સિદ્ધાચાર્યોપાધ્યાયસર્વસાધુભ્યઃ.

થોય

પાસ જિણંદા વામાનંદા, જભ ગરભે ફણી,
સુપના દેખે અર્થ વિશેષે, કહે મઘવા મળી;

શરીરનું સૂક્ષ્મ રીતે સ્ફુરણ થવાથી, સૂક્ષ્મ રીતે શ્લેષ્મનો સંચાર
થવાથી, સૂક્ષ્મ રીતે દષ્ટિનો સંચાર થવાથી, ઉપર કહ્યા તે આગારો
તથા બીજા પણ આગારોથી મારો કાયોત્સર્ગ અખંડિત અને અવિરાધિત
થાઓ. (ક્યાં સુધી ?)

જ્યાં સુધી અરિહંત ભગવાનને નમસ્કાર કરવા વડે ન પાડે
ત્યાં સુધી પોતાની કાયાને સ્થાન વડે, મૌન રહેવા વડે અને ધ્યાન
કરવા વડે (પાપક્રિયાથી) વોસિરાવું છું.

થોયનો અર્થ- વામામાતાના પુત્ર શ્રી પાર્શ્વનાથ ભગવંત
જ્યારે ગર્ભમાં હતા ત્યારે માતાએ ગર્ભના પ્રભાવથી અંધારી રાત્રિએ

૪૮

શ્રી સ્નાત્ર પૂજા સાર્થ

જિનવર જાયા, સુર હુલરાયા, હુઆ રમણી પ્રિયે,
નેમિ રાજિ ચિત્ત વિરાજ્જ, વિલોકિત વ્રત લીએ.
(પછી ખમાસમણ દેવું.)

ઈરછામિ ખમાસમણો, વંદિઉં જાવણિજજાએ
નિસીહિઆએ મત્થએણ વંદામિ.

[ચૈત્યવંદન વિધિ સમાપ્ત]

પોતાની પાસે જતા સર્પને જોયો હતો. માતા ચૌદ સ્વપ્નોને જુએ છે,
તેનો વિશેષ પ્રકારે અર્થ ઈંદ્ર મહારાજા કહે છે. શ્રી જિનેશ્વરનો જન્મ
થયો ત્યારે દેવોએ મળીને તેમને હુલરાવ્યા. યૌવનવય પામ્યા ત્યારે
સ્ત્રીઓને પ્રિય થયા. શ્રી નેમિનાથ અને રાજમતિના વૈરાગ્યપ્રાપ્તિના
ચિત્રો જોઈ વ્રત અંગીકાર કરે છે. ૧.

સ્નાત્ર પૂજા સમાપ્ત.

પં. શ્રી વીરવિજયજી મ. કૃત
શ્રી પાર્શ્વનાથ પંચકલ્યાણક પૂજા

પંચકલ્યાણકની પૂજાની વિધિ

આ પૂજામાં ઉત્તમ ફળ, નૈવેદ્ય, પકવાન વગેરે દરેક વસ્તુઓનાં આઠ આઠ નંગ મુકવાં. પંચામૃતના આઠ કલશા ભરવા. આઠ દીપક કરવા. પુષ્પ કેસર અને અક્ષત વગેરે લાવવાં. પૂજા ભણાવતી વખતે દરેક પૂજાએ એકેક એમ આઠ સ્નાત્રીયા ઉભા રાખવા. કદાચ તે પ્રમાણે જો જોગ ન બને તો દરેક વસ્તુ એકેક હોય તો પણ પૂજા ભણાવી શકાય.

(૧) પ્રથમ સ્નાત્ર ભણાવવું. પછી સ્નાત્રીયાએ રકાબીમાં પુષ્પો લઈ ઉભા રહેવું. અને પૂજા ભણાવનારાઓ પહેલી પૂજા ભણાવી મંત્ર બોલે, થાળી વાગે ત્યારે પ્રભુજીને ફુલ ચડાવવાં. આ જ પ્રમાણે આઠે પૂજાઓમાં પૂજા ભણાવનારાઓ અનુક્રમે બીજી, ત્રીજી પૂજા ભણાવીને મંત્ર બોલે અને થાળી વાગે ત્યારે ત્યારે તે તે પદાર્થથી પ્રભુની પૂજા કરવી. દરેક પૂજાના અંતે મંત્ર બોલ્યા પછી થાળી વગાડવી. જે પૂજા ભણાવતી હોય તે પૂજા વખતે તે પદાર્થ લઈને પ્રભુ પાસે ઉભા રહેવું. (૧) પ્રથમ પૂજામાં પુષ્પ, (૨) બીજી પૂજામાં ફળ, (૩) ત્રીજી પૂજામાં અક્ષત, (૪) ચોથી પૂજામાં જળનો કળશ, (૫) પાંચમી પૂજામાં ચંદન, (૬) છઠી પૂજામાં ધૂપ, (૭) સાતમી પૂજામાં દીપક અને (૮) આઠમી પૂજામાં નૈવેદ્ય ધરવું.

આઠ પૂજા પુરી થાય ત્યારે લુણ ઉતારી, આરતી મંગલ-દીપ કરી, શાન્તિકલશ કરવો. ત્યારબાદ ચૈત્યવંદન કરવું.

આ સ્નાત્રપૂજામાં લખ્યા પ્રમાણે સમજી લેવી.

પં. શ્રી વીરવિજયજી મ. કૃત
શ્રી પાર્શ્વનાથ પંચકલ્યાણક પૂજા

ચવન કલ્યાણકે પ્રથમ પુષ્પપૂજા
દુહા

શ્રી શંખેશ્વર પાસજી, સુરતરુ સમ અવદાત;
પુરિસાદાણી પાસજી, ષડ્દર્શન વિખ્યાત. ૧
પંચમે આરે પ્રાણીઆ, સમરે ઉઠી સવાર;
વાંછિત પૂરે દુઃખ હરે, વંદુ વાર હજાર. ૨
અવસર્પિણી ત્રેવીશમા, પાર્શ્વનાથ જબ હુંત;
તસ ગણધર પદ પામીને, થાશો શિવવધૂકંત. ૩

દુહાનો અર્થ-શ્રી શંખેશ્વર પાર્શ્વનાથ કે જેમનો કલ્પવૃક્ષ સરખો વાંછિત પૂરનાર જીવનવૃત્તાંત છે. જેઓ પુરુષોને વિષે આદેયનામકર્મવાળા છે, વળી જેઓ છયે દર્શનોમાં પ્રસિદ્ધ છે. ૧.

પાંચમા આરામાં ભવ્યજીવો જેઓનું પ્રાતઃકાળમાં સ્મરણ કરે છે. જેઓ ભક્તજનોના વાંછિત પૂરે છે, અને દુઃખો હરણ કરે છે. તેઓને હું હજારોવાર નમન કરું છું. ૨

ગઈ ચોવીશીમાં દામોદર નામે નવમા તીર્થકર થઈ ગયા. તેમના મુખેથી અષાઢી નામના શ્રાવકે સાંભળ્યું કે-‘તમે આવતી અવસર્પિણીના ચોથા આરામાં ત્રેવીશમા પાર્શ્વનાથ પ્રભુ થશે તેના ગણધર

દામોદર જિન મુખ સુણી, નિજ આતમ ઉદ્ધાર;
તદા અષાઢી શ્રાવકે, મૂર્તિ ભરાવી સાર. ૪
સુવિહિત આચારજ કને, અંજનશલાકા કીધ;
પંચ કલ્યાણક ઉત્સવે, માનું વચન જ લીધ. ૫
સિદ્ધસ્વરૂપરમણ ભણી, નૌતમ પડિમા જેહ;
થાપી પંચ કલ્યાણકે, પૂજે ધન્ય નર તેહ. ૬
કલ્યાણક ઉત્સવ કરી, પૂરણ હર્ષ નિમિત્ત;
નંદીશ્વર જઈ દેવતા, પૂજે શાશ્વત ચૈત્ય. ૭
કલ્યાણક ઉત્સવ સહિત, રચના રચશું તેમ;
દુર્જન વિષધર ડોલશે, સજજન મનશું પ્રેમ. ૮

થઈને શિવવધૂના કંત થશો-મોક્ષ પામશો.’ તે સાંભળી તે અષાઢી શ્રાવકે શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુની મૂર્તિ ભરાવી સુવિહિત આચાર્ય મહારાજ પાસે અંજનશલાકા કરાવી. તે વખતે કરવામાં આવેલ પંચકલ્યાણકના ઉત્સવથી તેમની પાસેથી જાણે કાર્યસિદ્ધિનું વચન જ લીધું ન હોય ! એમ હું માનું છું. ૩-૪-૫.

સિદ્ધસ્વરૂપમાં રમણતા કરવા માટે આ શ્રી શંખેશ્વર પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા અપૂર્વ છે. તેની સ્થાપના કરી પંચકલ્યાણકનો ઉત્સવ કરવાપૂર્વક જેઓ પૂજા કરે છે, તે માણસોને ધન્ય છે. ૬.

ઈદ્રાદિક દેવો તીર્થકરોના કલ્યાણકોના પ્રસંગે આવી, ઉત્સવ કરી હર્ષને પૂર્ણ કરવા માટે નંદીશ્વરદ્વીપમાં જઈ શાશ્વત ચૈત્યોની પૂજા કરે છે. ૭.

અમે પણ કલ્યાણકના ઉત્સવ સહિત તેવી રચના કરશું કે જેથી દુર્જનરૂપી સર્પ પણ માથું ધુણાવશે અને સજજનોના મનમાં આનંદ થશે...૮

શ્રી પાર્શ્વનાથ પંચકલ્યાણક પૂજા

૫૯

કુસુમ ફળ અક્ષતતણી, જળ ચંદન મનોહાર;
ધૂપદીપ નૈવેદ્યશું, પૂજા અષ્ટ પ્રકાર. ૯.

ઢાળ પહેલી

પ્રથમ એક પીઠિકા, ઝગમગે દીપિકા,
થાપી પ્રભુ પાસ તે ઉપરે એ;
રજત રકેબીઓ વિવિધ કુસુમે ભરી,
હાથ નરનારી ધરી ઉચ્ચરે એ. ૧.
કનકબાહુ ભવે બંધ જિનનામનો,
કરીય દશમે દેવલોકવાસી;
સકળ સુરથી ઘણી તેજ કાંતિ ભણી,
વીશ સાગર સુખ તે વિલાસી. ૨.

આ પૂજામાં અમે ૧. કુસુમ, ૨. ફળ, ૩. અક્ષત, ૪. જળ, ૫. ચંદન, ૬. ધૂપ, ૭. દીપ અને ૮. નૈવેદ્ય એમ આઠ પ્રકારે પૂજા કરીશું. ૯.

ઢાળનો અર્થ- પ્રથમ દીપિકાની સમાન ઝગમગતી-તેજસ્વી પીઠિકાની ઉપર સિંહાસનમાં પાર્શ્વનાથ પ્રભુની મૂર્તિને પધરાવવી, પછી વિવિધ જાતિના પુષ્પોથી ભરેલી રૂપાની રકાબીઓ સ્ત્રી-પુરુષો હાથમાં ધારણ કરી પૂજા ભણાવે. ૧.

હવે પાર્શ્વનાથ ભગવંતનું ચરિત્ર કહે છે. પ્રભુ પૂર્વના ત્રીજા ભવમાં કનકબાહુ નામે રાજા હતા, તે ભવમાં ચારિત્ર લઈ વીશસ્થાનક તપની આરાધના કરી જિનનામનો બંધ નિકાચિત કરી દશમા-પ્રાણત દેવલોકમાં દેવ થયા. તે ભવમાં સર્વદેવો કરતાં તેમની તેજયુક્ત કાંતિ ઘણી હતી. તે દેવલોકમાં તેમની આયુઃસ્થિતિ વીશ સાગરોપમની હતી. ૨.

૬૦

શ્રી સ્નાત્ર પૂજા સાર્થ

ક્ષેત્ર દશ જિનવરા, કલ્યાણક પાંચશં,
ઉત્સવ કરત સુર સાથશું એ;
થઈય અગ્રેસરી સાસય જિન તણી,
રચત પૂજા નિજ હાથશું એ. ૩.
યોગશાસ્ત્રે મતા માસ ષટ્ થાકતા,
દેવને દુઃખ બહુ જાતિનું એ;
તેહ નવિ ઉપજે દેવ જિનજીવને,
જોવતાં ઠાણ ઉપપાતનું એ. ૪.
મુગતિપુર મારગે શીતળ છાંયડી,
તીર્થની ભૂમિ ગંગાજલે એ;

તે સમય દરમ્યાન (તેરમા વિમળનાથથી બાવીશમા નેમિનાથ સુધીના આ ભરતક્ષેત્રના દશ તીર્થકરો, તેવી જ રીતે બીજા ચાર ભરત અને પાંચ ઐરાવતના મળી) દશ ક્ષેત્રના ૧૦૦ તીર્થકરોના (એકએકનાં પાંચ કલ્યાણક હોવાથી) ૫૦૦ કલ્યાણકોના ઉત્સવ તે દેવભવનમાં દેવો સાથે કરે છે અને અગ્રેસર થઈને નંદીશ્વરદ્વીપ વગેરેમાં રહેલા શાશ્વત જિનબિંબોની પૂજા પોતાના હાથે કરે છે. ૩.

યોગશાસ્ત્રમાં કહ્યું છે કે-દેવોનું આયુષ્ય છ માસ બાકી હોય ત્યારે પુષ્પમાળા કરમાઈ જાય વગેરે ચિહ્નોથી પોતાના ચ્યવન કાળને જાણી તે દેવો ઘણું દુઃખ પામે છે. પરંતુ જે જિનેશ્વરનો જીવ હોય છે. તે દેવને પોતાનું ઉત્પત્તિસ્થાન જોતાં તે દુઃખ ઉત્પન્ન થતું નથી. ૪.

(પાર્શ્વનાથ ભગવાનનું ઉત્પત્તિ સ્થાન કેવું છે?) મુક્તિપુરીએ જવાના માર્ગમાં વિસામો લેવા માટે શીતળ છાયાવાળી, ગંગાના જળવડે નિર્મળ તીર્થભૂમિ સ્વરૂપ જે ભૂમિ છે. વળી જે ભૂમિના

શ્રી પાર્શ્વનાથ પંચકલ્યાણક પૂજા

૬૧

ચૈત્ય અભિષેકતા; સુકૃતતરુ સિંચતા,
ભક્તે બહુલા ભવિ ભવ તરે એ. ૫.
વારણ ને અસી દોય વચમાં વસી,
કાશી વારાણસી નયરીએ એ;
અશ્વસેન ભૂપતિ વામારાણી સતી,
જૈનમતિ રતિ અનુસારીએ એ. ૬.
ચાર ગતિ ચોપડા ચ્યવનના ચૂકવી,
શિવ ગયા તાસ ઘર નમન જાવે;
બાળરૂપે સુર તિહાં જનની મુખ જોવતાં,
શ્રી શુભવીર આનંદ પાવે. ૭.

તીર્થજળ વડે ચૈત્યો-પ્રતિમાઓને અભિષેક કરતા અને તેનાથી પોતાના સુકૃતરૂપી વૃક્ષને સિંચન કરતા એવા ભક્તિવંત અનેક જીવો આ સંસારને તરી જાય છે. તેવી તે (વારાણસી નગરીની) ભૂમિ છે. ૫.

વારણ અને અસી એ નામની બે નદીની વચમાં આ નગરી વસેલી હોવાથી જેનું નામ વારાણસી છે અને બીજું નામ કાશી છે. તે નગરીમાં અશ્વસેન નામે રાજા છે, તેમને વામાદેવી નામે રાણી છે. જે મહાસતી છે. તે રૂપમાં રતિ (કામદેવની સ્ત્રી) સરખી છે, અને જૈનધર્મમાં દૃઢ પ્રીતિવાળી છે. ૬.

ચારગતિમાં જન્મમરણ કરવારૂપ કર્મરાજાના ચોપડા ચૂકતે કરી જેઓ મોક્ષમાં ગયા છે તેઓના ઘરમાં-સિદ્ધભગવંતના ઘરે એટલે કે જિનમંદિરમાં વામાદેવી દર્શન કરવા જાય છે તે સમયે તે (પાર્શ્વનાથ પ્રભુનો જીવ) દેવ બાળકનું રૂપ ધારણ કરી આવે છે અને માતાનું મુખ જોઈ શુભ વીરત્વવાળો તે દેવ આનંદ પામે છે. ૭.

૬૨

શ્રી સ્નાત્ર પૂજા સાર્થ

કાવ્ય તથા મંત્ર

ભોગી યદાલોકનતોડપિ યોગી, બભૂવ પાતાલપદે નિયોગી;
કલ્યાણકારી દુરિતાપહારી, દશાવતારી વરદઃ સ પાર્શ્વઃ ૧.
ૐ હ્રીં શ્રીં પરમપુરુષાય પરમેશ્વરાય જન્મ જરા-મૃત્યુ-
નિવારણાય શ્રીમતે જિનેંદ્રાય પુષ્પાણિ યજામહે સ્વાહા.

ચ્યવનકલ્યાણકે બીજી ફળપૂજા

દુહા

કૃષ્ણ ચતુર્થી ચૈત્રની, પૂર્ણાયુ સુર તેહ;
વામા માત ઉદર નિશિ, અવતરિયા ગુણગેહ. ૧.

કાવ્યનો અર્થ-જેમના દર્શનથી યોગની એકાગ્રતાવાળો સર્પ પાતાળસ્થાનમાં સ્વામી (ધરણેન્દ્ર) થયો, એવા કલ્યાણના કરનારા, દુરિતને હરનારા અને દશ અવતારવાળા (સમકિત પામ્યા પછી જેમના દશ ભવ થયા છે એવા) તે પાર્શ્વનાથ ભગવંત વાંછિત આપનારા થાઓ. ૧.

મંત્રનો અર્થ- પરમપુરુષ, પરમેશ્વર, જન્મ-જરા મૃત્યુનું નિવારણ કરનાર કેવળજ્ઞાનરૂપી લક્ષ્મીવાળા જિનેન્દ્રની અમે પુષ્પોવડે પૂજા કરીએ છીએ.

દુહાનો અર્થ- ગુણના ભંડાર એવા પ્રભુ ચૈત્ર વદિ-૪ (ગુજરાતી ફાગણ વદિ-૪) ની રાત્રિએ દેવાયુ પૂર્ણ કરી વામામાતાના ઉદરમાં આવીને અવતર્યા. ૧.

શ્રી પાર્શ્વનાથ પંચકલ્યાણક પૂજા

૬૩

સુપન ચતુર્દશ મોટકાં, દેખે માતા તામ;
રચણી સમે નિજ મંદિરે, સુખશય્યા વિશરામ. ૨.

ઢાળ બીજી

રૂડો માસ વસંત ફળી વનરાજી રે, રાયણને સહકાર વાલા;
કેતકી જાઈ ને માલતી રે, ભ્રમર કરે જંકાર વાલા,
કોયલ મદભર ટહુંકતી રે, બેઠી આંબાડાળ વાલા. ૧.
હંસયુગલ જળ ઝીલતા રે, વિમળ સરોવર પાળ વાલા;
મંદ પવનની લ્હેરમાં રે, માતા સુપન નિહાળ વાલા. ૨.
દીઠો પ્રથમ ગજ ઉજળો રે, બીજે વૃષભ ગુણવંત વાલા;
ત્રીજે સિંહ જ કેસરી રે, ચોથે શ્રીદેવી મહંત વાલા. ૩.

તે વખતે પોતાના મહેલમાં મધ્યરાત્રિએ સુખશય્યામાં વિશ્રામ લેતાં-નિદ્રાધીન થયેલ માતા મોટા ચૌદ સ્વપ્ન જુએ છે. ૨.

ઢાળનો અર્થ- (પાર્શ્વનાથ પ્રભુ ગર્ભમાં આવ્યા ત્યારે વસંતઋતુ ચાલતી હતી તેથી કર્તા વસંતઋતુનું વર્ણન કરે છે.) શ્રેષ્ઠ એવી વસંતઋતુના મહિનામાં વનરાજી ફાલી-ફૂલી છે. રાયણ અને આંબાના ઝાડને પણ ફળ આવ્યાં છે. કેતકી, જાઈને માલતીના પુષ્પો ઉપર ભમરાઓ શબ્દ કરી રહ્યા છે. આંબાની ડાળ ઉપર બેસી કોયલ મદભર ટહૂકા કરે છે. નિર્મળ સરોવરની પાળ પાસે હંસયુગલો જળમાં સ્નાન કરી રહ્યાં છે. મંદ મંદ પવન વાઈ રહ્યો છે તે પવનની લ્હેરમાં માતાએ (હવે પછી કહેવાતાં) સ્વપ્નો જોયાં. ૧-૨.

પ્રથમ સ્વપ્નમાં ઉજ્જવળ એવો હાથી જોયો બીજા સ્વપ્નમાં ગુણવાન એવો વૃષભ જોયો, ત્રીજે સ્વપ્ને કેસરીસિંહ, ચોથે સ્વપ્ને શ્રેષ્ઠ એવા લક્ષ્મીદેવી, પાંચમા સ્વપ્ને પુષ્પમાળાનું યુગલ, છઠ્ઠે સ્વપ્ને ચંદ્ર, સાતમા સ્વપ્ને ઉગતો સૂર્ય, આઠમા સ્વપ્ને પવનવડે ફરફરતો ધ્વજ, નવમે સ્વપ્ને

૬૪

શ્રી સ્નાત્ર પૂજા સાર્થ

માળયુગલ ફૂલ પાંચમે રે, છઠ્ઠે રોહિણીકંત વાલા;
ઉગતો સૂરજ સાતમે રે, આઠમે ધ્વજ લહકંત વાલા. ૪.
નવમે કળશ રૂપાતણો રે, દશમે પદ્મસર જાણ વાલા;
અગ્યારમે રચણાયરુ રે, બારમે દેવવિમાન વાલા. ૫.
ગંજ રત્નનો તેરમે રે, ચૌદમે વલ્લિ વખાણ વાલા;
ઉતરતાં આકાશથી રે, પેસતાં વદન પ્રમાણ વાલા. ૬.
માતા સુપન લહી જાગિયાં રે, અવધિ જુએ સુરરાજ વાલા;
શકસ્તવ કરી વંદિયા રે, જનની ઉદર જિનરાજ વાલા. ૭.
એણે સમે ઈંદ્ર તે આવિયા રે, મા આગળ ધરી લાજ વાલા;
પુણ્યવંતી તુમે પામિયા રે, ત્રણ ભુવનનું રાજ વાલા. ૮.
ચૌદ સુપનના અર્થ કહી રે, ઈંદ્ર ગયા નિજ ઠામ વાલા;
ચૌસઠ ઈંદ્ર મળી ગયા રે, નંદીશ્વર જિનધામ વાલા. ૯.

રૂપાનો કળશ, દશમા સ્વપ્ને પદ્મસરોવર, અગિયારમા સ્વપ્ને રત્નાકર-સમુદ્ર, બારમા સ્વપ્ને દેવયુક્ત વિમાન, તેરમા સ્વપ્ને રત્નનો ઢગલો અને ચૌદમા સ્વપ્નમાં ધૂમાડા રહિત અગ્નિ જોયો. એ સ્વપ્નો આકાશમાંથી ઉતરતાં અને પોતાના મુખમાં પ્રવેશ કરતાં જોયાં. ૩-૪-૫-૬.

આ પ્રમાણે સ્વપ્નો જોઈ માતા જાગૃત થયાં, તે વખતે અવધિજ્ઞાનવડે ઈંદ્રે જોયું. વામામાતાના ઉદરમાં પ્રભુને જોયા તરત જ આસન ઉપરથી ઉઠી સાત-આઠ ડગલાં સામા આવી શકસ્તવ કહેવાવડે વંદન કર્યું. ૭.

એ પછી માતાની પાસે મર્યાદાપૂર્વક ઈંદ્રે આવી કહ્યું કે-‘હે પુણ્યવતી માતા ! તમે ત્રણ ભુવનનું રાજ પામ્યાં છો.’ એમ કહી ચૌદ સ્વપ્નોના અર્થ કહી ઈંદ્ર પોતાના સ્થાનમાં ગયા. પછી ચૌસઠ ઈંદ્ર ભેગા મળી જિનેશ્વરના ધામવાળા-શાશ્વત સિદ્ધાયતનવાળા નંદીશ્વરદ્વીપે ગયા.

શ્રી પાર્શ્વનાથ પંચકલ્યાણક પૂજા

૬૫

ચ્યવન કલ્યાણક ઉત્સવે રે. શ્રી ફલપૂજા ઠામ વાલા;
શ્રી શુભવીર તેણે સમે રે, જગતજીવ વિશ્રામ વાલા. ૧૦.

કાવ્ય તથા મંત્ર

ભોગી યદાલોકનતોપિ યોગી, બભૂવ પાતાલપદે નિયોગી;
કલ્યાણકારી દુરિતાપહારી, દશાવતારી વરદઃ સ પાર્શ્વઃ. ૧.
ૐ હ્રીં શ્રીં પરમપુરુષાય પરમેશ્વરાય જન્મ-જરા-મૃત્યુ-
નિવારણાય શ્રીમતે જિનેન્દ્રાય ફલાનિ યજામહે સ્વાહા.

જન્મકલ્યાણકે ત્રીજી અક્ષતપૂજા

દુહા

રવિ ઉદયે નૃપ તેડીયા, સુપનપાઠક નિજ ગેહ;
ચૌદ સુપન ફળ સાંભળી, વળી ય વિસર્જ્યા તેહ. ૧.

(ત્યાં ઉત્સવ કરી સૌ પોતપોતાના સ્થાને ગયા.) ૮-૯.

ચ્યવન કલ્યાણક ઉત્સવમાં ભગવંતની શ્રીફળ વડે પૂજા કરવી. શ્રી શુભવિજયજી મહારાજના શિષ્ય પં. શ્રી વીરવિજયજી મહારાજ કહે છે કે- પ્રભુના ચ્યવન કલ્યાણકના અવસરે જગતના જીવમાત્રને વિશ્રામ મળ્યો-સુખ પ્રાપ્ત થયું. ૧૦.

કાવ્ય તથા મંત્રનો અર્થ -પ્રથમ પૂજા પ્રમાણે સમજવો. મંત્રના અર્થમાં એટલું ફેરવવું કે-અમે ફળવડે પ્રભુની પૂજા કરીએ છીએ. આ પ્રમાણે સર્વપૂજામાં સમજી લેવું.

દુહાનો અર્થ- સૂર્યોદય થયો ત્યારે રાજાએ સ્વપ્ન પાઠકોને રાજસભામાં બોલાવ્યા, ચૌદ સ્વપ્નનું ફળ સાંભળી તેમને વાંછિત દાન આપી વિસર્જન કર્યા. ૧.

૫

૬૬

શ્રી સ્નાત્ર પૂજા સાર્થ

ત્રણ જ્ઞાનશું ઉપન્યા, ત્રેવીશમા અરિહંત;
વામા ઉરસર હંસલો, દિન દિન વૃદ્ધિ લહંત. ૨.
ડોહલા પૂરે ભૂપતિ, સખીઓ વૃંદ સમેત;
જિન પૂજે અક્ષત ધરી, ચામર પંખા લેત. ૩.

ઢાળ ત્રીજી

રમતી ગમતી હમુને સાહેલી,
બિહું મળી લીજીએ એકતાળી;
સખી ! આજ અનોપમ દીવાળી. (એ આંકણી)

લીલવિલાસે પૂરણ માસે,
પોસ દશમ નિશિ રઢીયાળી.
સખી ! આજ અનોપમ દીવાળી. ૧.

પશુ પંખી વસિયા વનવાસે,
તે પણ સુખિયા સમકાળી રે. સખી૦ !

વામામાતાના ઉદરરૂપ સરોવરમાં હંસસમાન ત્રેવીશમા અરિહંત શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુ ત્રણ જ્ઞાન સહિત ઉત્પન્ન થયા અને દિવસે દિવસે વૃદ્ધિ પામવા લાગ્યા. ૨.

પ્રભુની માતાને જે જે દોહદો ઉત્પન્ન થયા તે અશ્વસેન રાજાએ પૂર્યા અને માતા સખીઓ સાથે જિનેશ્વરની પૂજા અક્ષતવડે કરવા લાગ્યા તેમજ ચામર અને પંખા વીંજવા લાગ્યા. ૩.

ઢાળનો અર્થ- પ્રભુજન્મના સમાચાર સાંભળી રમતી અને પરસ્પર પ્રીતિવાળી બે સખીઓ કહે છે કે-હે સખી ! આજે તો અનુપમ દીવાળી છે તેથી બન્ને મળી તાળીઓ દઈએ, રાસ લઈએ અને આનંદ

શ્રી પાર્શ્વનાથ પંચકલ્યાણક પૂજા

૬૭

ઈણ રાતે ઘર ઘર ઉત્સવસેં,
સુખિયા જગમેં નરનારી. સખી૦ ! ૨.
ઉત્તમ ગ્રહ વિશાખા યોગે,
જન્મ્યા પ્રભુજી જયકારી રે; સખી૦ !
સાતે નરકે થયા અજવાળાં,
થાવરને પણ સુખકારી રે. સખી૦ ! ૩.
માતા નમી આઠે દિક્કુમરી,
અધોલોકની વસનારી રે, સખી૦ !
સૂતિઘર ઈશાને કરતી,

કરીએ. કીડાવિલાસથી ભરેલા પોષ માસની વદિ-૧૦ (ગુજરાતી માગશર વદ-૧૦ની) રાત્રિ રઢીયાળી-સુંદર છે. ૧.

આ રાત્રિએ વનમાં રહેનારા પશુ-પંખીઓ પણ સમકાળે સુખ અનુભવતા હતા, ઘરે ઘરે ઉત્સવો થઈ રહ્યા હતા. જગતમાં સ્ત્રી-પુરુષો સુખ અનુભવતા હતા. ૨.

જે સમયે સર્વગ્રહો ઉચ્ચસ્થાને આવેલ હતા તે વખતે વિશાખા નક્ષત્ર સાથે ચંદ્રનો યોગ હતો. એ સમયે જયવંત એવા પ્રભુજીનો જન્મ થયો. આ સમયે સાતે નરકમાં પણ પ્રકાશ થયો. સ્થાવર જીવોને પણ ક્ષણભર સુખ થયું. ૩.

પ્રભુના જન્મ સમયે પદ દિક્કુમારિકાઓ આવે છે. તેમાં પ્રથમ અધોલોકમાં વસનારી આઠ દિક્કુમારિકા પ્રભુ સહિત માતાને નમી એક યોજન સુધીમાં અશુચિને દૂર કરી ઈશાન ખુણામાં

૬૮

શ્રી સ્નાત્ર પૂજા સાર્થ

યોજન એક અશુચિ ટાળી રે. સખી૦ ! ૪.
ઉર્ધ્વલોકની આઠ કુમારી,
વરસાવે જળ કુસુમાલી રે; સખી૦ !
પૂર્વરુચક આઠ દર્પણ ધરતી,
દક્ષિણની અડ કળશાલી રે. સખી૦ ! ૫.
અડ પશ્ચિમની પંખા ધરતી,
ઉત્તમ આઠ ચામરધારી રે; સખી૦ !
વિદિશિની ચઉ દીપક ધરતી,
રુચકદ્વીપની ચઉ બાળી રે. સખી૦ ! ૬.
કેળતણા ઘર ત્રણ કરીને,
મર્દન સ્નાન અલંકારી રે; સખી૦ !

સૂતિકાઘર બનાવે છે ઉર્ધ્વલોકની આઠ કુમારી આવીને સુગંધી જળ અને સુગંધી પુષ્પોની વુષ્ટિ કરે છે. પૂર્વરુચકની આઠ કુમારીઓ હાથમાં દર્પણ ધરે છે, દક્ષિણ રુચકની આઠ કુમારિકાઓ હાથમાં પૂર્ણ કળશ લઈ ઉભી રહે છે. પશ્ચિમ રુચકની આઠ કુમારિકાઓ હાથમાં પંખો લઈ ઉભી રહે છે. ઉત્તર રુચકની આઠ કુમારિકાઓ ચામર લઈ ઉભી રહે છે. રુચકદ્વીપની વિદિશામાં રહેનારી ચાર કુમારિકાઓ આવી ચારે વિદિશામાં હાથમાં દીપક લઈ ઉભી રહે છે. રુચકદ્વીપમાં નીચેના ભાગમાં રહેનારી ચાર કુમારિકાઓ આવી પ્રસૂતિઘરની બાજુમાં કેળના ત્રણ ઘર બનાવે છે, પ્રથમ ઘરમાં માતા તથા પ્રભુને લાવી તેલ વગેરેનું મર્દન કરે છે. બીજા ઘરમાં ઉત્તમ જળવડે સ્નાન કરાવે છે, ત્રીજા ઘરમાં લઈ જઈ ઉત્તમ વસ્ત્રાલંકારો પહેરાવે છે. પછી

શ્રી પાર્શ્વનાથ પંચકલ્યાણક પૂજા

૬૯

રક્ષા પોટલી બાંધી બેઉને,
મંદિર મેલ્યા શણગારી રે. સખી૦ ! ૭.
પ્રભુમુખકમળે અમરી ભમરી,
રાસ રમંતી લટકાળી રે; સખી૦ !
પ્રભુ માતા તું જગતની માતા,
જગદીપકની ધરનારી રે. સખી૦ ! ૮.
માજી તુજ નંદન ઘણું જીવો,
ઉત્તમ જીવને ઉપગારી રે; સખી૦ !
છપ્પન દિગકુમરી ગુણ ગાતી,
શ્રી શુભવીર વચનશાળી રે. સખી૦ ! ૯.

અરણીના કાષ્ઠવડે અગ્નિ કરી તેમાં ચંદનના કાષ્ઠને બાળી તેની બનાવેલી એક રક્ષા પોટલી માતાને હાથે અને એક રક્ષા પોટલી પુત્રને હાથે બાંધી શણગારેલા મહેલમાં મૂકે છે. ૪ થી ૭.

પ્રભુના મુખરૂપ કમળને વિષે ભમરી સરખી તે દેવાંગનાઓ ફરતી ફુદડી લેતી રાસ રમે છે અને કહે છે- ‘હે પ્રભુ માતા ! તમે જગતની માતા છો, જગતને વિષે દીપક સરખા પુત્રરૂપ દીપકને ધરનારા છો. હે માતા ! તમારા પુત્ર જે ઉત્તમ જીવોને ઉપકાર કરનારા છે, તે ઘણું જીવો.’ આ પ્રમાણે સુંદર વચનો વડે છપ્પન દિક્કુમારિકાઓ પ્રભુના ગુણ ગાય છે. શ્રી શુભવિજયજી મહારાજના શિષ્ય વીરવિજયજી મહારાજ પણ ગુણ ગાય છે. ૮-૯.

૭૦

શ્રી સ્નાત્ર પૂજા સાર્થ

કાવ્ય તથા મંત્ર

ભોગી યદાલોકનતોપિ યોગી, બભૂવ પાતાલપદે નિયોગી;
કલ્યાણકારી દુરિતાપહારી, દશાવતારી વરદઃ સ પાર્શ્વઃ. ૧.

ૐ હ્રીં શ્રીં પરમપુરુષાય પરમેશ્વરાય જન્મ-જરા-મૃત્યુ-
નિવારણાય શ્રીમતે જિનેન્દ્રાય અક્ષતાન્ યજામહે સ્વાહા.

●●●

જન્મકલ્યાણકે ચોથી જળપૂજા

દુહો

ચલિતાસન સોહમપતિ, રચી વૈમાન વિશાળ;
પ્રભુ જન્મોત્સવ કારણે, આવંતા તત્કાળ. ૧.

ઢાળ ચોથી

હવે શક સુઘોષા વજાવે, દેવ દેવી સર્વ મિલાવે;
કરે પાલક સુર અભિધાન, તેણે પાલક નામેં વિમાન. ૧.

દુહાનો અર્થ- પ્રભુજન્મસમયે સૌધર્મેન્દ્રનુ આસન ચલાયમાન થયું, તેથી વિશાળ વિમાન રચી પ્રભુનો જન્મોત્સવ કરવા તરત જ આવે છે.

ઢાળનો અર્થ-પ્રભુનો જન્મ થયેલો જાણી ઈંદ્ર હરિણગમેષી દેવ પાસે સુઘોષા ઘંટા વગડાવે છે. તે સાંભળી સર્વ દેવ-દેવીઓ એકઠા થાય છે. પછી પાલક નામના દેવ પાસે પાલક નામનું એક લાખ યોજનનું વિમાન કરાવે છે. ૧.

શ્રી પાર્શ્વનાથ પંચકલ્યાણક પૂજા

૭૧

પ્રભુ પાસનું મુખનું જોવા, ભવોભવનાં પાતિક ખોવા;
ચાલે સુર નિજ નિજ ટોળે, મુખ મંગલિક માળા બોલે. પ્રભુ૦ ૨.
સિંહાસન બેઠા ચલિયા, હરિ બહુ દેવે પરવરિયા;
નારી મિત્રના પ્રેર્યા આવે, કેઈક પોતાને ભાવે. પ્રભુ૦ ૩.
હુકમે કેઈ ભક્તિ ભરેવા, વળી કેઈક કૌતુક જોવા;
હય કાસર કેસરી નાગ, ફણી ગરુડ ચડ્યા કેઈ છાગ. પ્રભુ૦ ૪.
વાહન વૈમાન નિવાસ, સંકીર્ણ થયું આકાશ;
કેઈ બોલે કરતાં તાડા, સાંકડા ભાઈ પર્વના દહાડા. પ્રભુ૦ ૫.

પાર્શ્વનાથ પ્રભુનું મુખ જોવા અને ભવોભવના પાપનો નાશ કરવા દેવો પોતપોતાના સમુદાય સાથે મુખેથી માંગલિક શબ્દો બોલતા ચાલે છે. ૨.

સૌધર્મેન્દ્ર પાલક નામના વિમાનમાં સિંહાસન ઉપર બેસી ઘણા દેવોના પરિવાર સાથે ચાલ્યા, તે દેવોમાં કેટલાક સ્ત્રીની પ્રેરણાથી આવે છે, કેટલાક મિત્રની પ્રેરણાથી આવે છે. અને કેટલાક પોતાના ભાવથી આવે છે. ૩.

કેટલાક ઈંદ્રના હુકમથી આવે છે, કેટલાક ભક્તિભાવથી આવે છે, કેટલાક દેવો કૌતુક જોવા માટે આવે છે, કેટલાક ઘોડા ઉપર, કેટલાક પાડા ઉપર, કેટલાક સિંહ ઉપર, કેટલાક હાથી ઉપર, કેટલાક સર્પ ઉપર, કેટલાક ગરુડ ઉપર, કેટલાક બોકડા ઉપર બેસીને આવે છે.^૧ ૪.

વાહનો અને વિમાનો વડે આકાશ સાંકડું જાણે થયું. હોય

૧. આ વાહનરૂપે થયેલ સેવક દેવો સમજવા. કારણકે દેવલોકમાં હાથી-ઘોડા-સિંહ વગેરે તિર્થચો હોતા નથી. પરંતુ સેવકદેવો ભક્તિથી તેવું તેવું રૂપ કરી સ્વામીને બેસાડે છે.

૭૨

શ્રી સ્નાત્ર પૂજા સાર્થ

ઈહાં આવ્યા સર્વ આનંદે, જિન-જનનીને હરિ વંદે;
પાંચ રૂપે હરિ પ્રભુ હાથ, એક છત્ર ધરે શિર નાથ. પ્રભુ૦ ૬.
બે બાજુ ચામર ઢાળે, એક આગળ વજ્ર ઉલાળે;
જઈ મેરુ ધરી ઉત્સંગે ઈંદ્ર ચોસઠ મળિયા રંગે. પ્રભુ૦ ૭.
ખીરોદક ગંગા વાણી, માગધ વરદામના પાણી;
જાતિ આઠના કળશ ભરીને, અઢીસેં અભિષેક કરીને. પ્રભુ૦ ૮.

તેમ લાગે છે. તે વખતે કેટલાક દેવો ઉચ્ચ સ્વરે કહે છે કે-ભાઈ ! પર્વના દિવસો તો સાંકડા હોય છે. ૫.

દેવલોકમાંથી સર્વ દેવો આનંદપૂર્વક તિર્થલોકમાં આવે છે. (બીજા દેવો સીધા મેરુપર્વત ઉપર જાય છે) સૌધર્મેન્દ્ર પોતાના અલ્પ પરિવાર સાથે પ્રભુના-માતાના ઘરે આવી (નાના વિકુર્વલા વિમાન સહિત ઘરની પ્રદક્ષિણા દઈને) માતાને અને પ્રભુને વંદન કરે છે. (પછી માતાને અવસ્થાપિની નિદ્રા આપી અને પ્રભુનું પ્રતિબિંબ માતા પાસે મૂકી) સૌધર્મેન્દ્ર પાંચ રૂપ ધારણ કરે છે. તેમાંના એક રૂપે પ્રભુને હાથમાં ધારણ કરે, એક રૂપે પ્રભુને માથે છત્ર ધારણ કરે, બે રૂપે બે બાજુ રહી ચામર વીંજે અને એક રૂપે આગળ વજ્ર ઉલાળતાં ચાલે. એ રીતે મેરુપર્વત પર આવી પાંડુકવનમાં આવેલ અતિપાંડુકંબલા શિલા ઉપર રહેલ શાશ્વતા સિંહાસન ઉપર પ્રભુને ખોળામાં લઈ સૌધર્મેન્દ્ર બેસે છે. તે વખતે (બીજા પણ ૬૩ ઈંદ્રોનાં સિંહાસનો ચલાયમાન થવાથી તે પોતપોતાના પરિવાર સાથે આવવાથી) ૬૪ ઈંદ્રો આનંદ સહિત ભેગા થાય છે. પછી અચ્યુતેન્દ્રની આજ્ઞા થવાથી ક્ષીરસમુદ્રના, ગંગા વગેરે નદીઓના, માગધ-વરદામ વગેરે તીર્થોના પાણી વગેરે દેવો લાવે છે. આઠ જાતિના કળશોથી ૨૫૦ અભિષેક કરે છે. ૬-૭-૮.

શ્રી પાર્શ્વનાથ પંચકલ્યાણક પૂજા

૭૩

દીવો મંગળ આરતી કીજે, ચંદન કુસુમે કરી પૂજે;
ગીત વાજંત્રના બહુ ઠાઠ, આળેખે મંગળ આઠ. પ્રભુ ૯.
ઈત્યાદિક ઓચ્છવ કરતા, જઈ માતા પાસે ધરતા;
કુંડળ યુગ વસ્ત્ર ઓશીકે, દડો ગેડી રતનમય મૂકે. પ્રભુ ૧૦.
કોડી બત્રીસ રત્ન રૂપૈયા, વરસાવી ઈંદ્ર ઉચ્ચરિયા;
જિનમાતાશું જે ધરે ખેદ, તસ મસ્તક થાશે છેદ. પ્રભુ ૧૧.
અંગુઠે અમૃત વાહી, નંદીશ્વર કરે અઢાઈ;
દેઈ રાજા પુત્ર વધાઈ, ઘર ઘર તોરણ વિરચાઈ. પ્રભુ ૧૨.

તે પછી પ્રભુનું શરીર સુગંધી વસ્ત્ર વડે લુંછી, ચંદન વડે વિલેપન કરી પુષ્પો વડે પૂજે, આરતી અને મંગળદીવો ઉતારે, પ્રભુ સન્મુખ અષ્ટમંગળ આલેખે છે. ૯.

ઈત્યાદિ ઉત્સવ કરી જેવી રીતે પંચરૂપ કરીને પ્રભુને લાવ્યા હતા. તે રીતે માતા પાસે જઈ મૂકે. (અવસ્વાપિની નિદ્રા અને પ્રતિબિંબ હરી લઈ) કુંડળ અને વસ્ત્રયુગલ પ્રભુના ઓશીકા પાસે મૂકે, તેમજ રત્નમય ગેડી-દડો રમવા માટે મૂકે. ૧૦.

બત્રીશ કરોડ રત્ન-રૂપૈયાની વૃષ્ટિ કરી ઈંદ્રે કહ્યું કે-માતા સાથે કે પ્રભુ સાથે જે કોઈ ખેદ ધારણ કરશે-વિરોધ કરશે તેના મસ્તકનો છેદ થશે. ૧૧.

પ્રભુના અંગુઠામાં અમૃતનો સંચાર કરી નંદીશ્વરદ્વીપમાં જઈ દેવો અષ્ટાક્લિકા મહોત્સવ કરે છે. પ્રાતઃકાળે અશ્વસેન રાજાને પુત્ર જન્મની વધામણી આપવામાં આવી. ઘરે ઘરે તોરણ બંધાયા. ૧૨.

૭૪

શ્રી સ્નાત્ર પૂજા સાર્થ

દશ દિન ઓચ્છવ મંડાવે, બારમે દિન નાત જમાવે;
નામ થાપે પાર્શ્વકુમાર, શુભ વીરવિજય જયકાર. પ્રભુ ૧૩.

કાવ્ય તથા મંત્ર

ભોગી યદાલોકનતોપિ યોગી, બભૂવ પાતાલપટે નિયોગી;
કલ્યાણકારી દુરિતાપહારી, દશાવતારી વરદઃ સ પાર્શ્વઃ. ૧.

ૐ હ્રીં શ્રીં પરમપુરુષાય પરમેશ્વરાય જન્મ-જરા-મૃત્યુ-
નિવારણાય શ્રીમતે જિનેન્દ્રાય જલં યજામહે સ્વાહા.

●●●

જન્મકલ્યાણકે પાંચમી ચંદનપૂજા

દુહા

અમૃતપાને ઉદ્યાર્યા, રમતા પાર્શ્વકુમાર;
અહિ લંછન નવ કર તનુ, વરતે અતિશય ચાર. ૧.

દશ દિવસ સુધી અનેક પ્રકારે ઉત્સવો કરવામાં આવ્યા. બારમા દિવસે જ્ઞાતિવર્ગને જમાડી પ્રભુનું પાર્શ્વકુમાર નામ સ્થાપન કરવામાં આવ્યું. શુભ અને વીર એવા પ્રભુનો સર્વત્ર વિજય અને જયકાર થાય. ૧૩.

દુહાનો અર્થ- ઈંદ્રે અંગુઠામાં સંચાર કરેલ અમૃતનું પાન કરતાં અને બાલ્યાવસ્થાની રમતો કરતા શ્રી પાર્શ્વકુમાર મોટા થવા લાગ્યા. સર્પના લાંછનવાળા પ્રભુ અનુક્રમે નવ હાથના શરીરવાળા થયા. અને જન્મથી ચાર અતિશય (૧. શ્વાસોચ્છ્વાસ સુગંધી હોય, ૨. શરીર મળ-પ્રસ્વેદ અને રોગ રહિત હોય, ૩. આહાર ચર્મચક્ષુવાળા ન દેખે તેમ હોય, ૪. રુધિર દુધ જેવું શ્વેત હોય) વર્તતા હતા. ૧.

શ્રી પાર્શ્વનાથ પંચકલ્યાણક પૂજા

૭૫

યૌવનવય પ્રભુ પામતા, માતપિતાદિક જેહ;
પરણાવે નૃપપુત્રિકા, પ્રભાવતી ગુણગેહ. ૨.
ચંદન ઘસી ઘનસારશું, નિજ ઘર ચૈત્ય વિશાળ;
પૂજોપગરણ મેળવી, પૂજો જગત દયાળ. ૩.

ઢાળ પાંચમી

સોના રૂપાકે સોગઠે, સાંચા ખેલત બાજી;
ઈંદ્રાણી મુખ દેખતે, હરિ હોત હે રાજી. ૧.
એક દિન ગંગાકે બિચે, સુર સાથ બહોરા;
નારી ચકોરા અપ્સરા, બહોત કરત નિહોરા. ૨.

પ્રભુ યૌવનવય પામ્યા ત્યારે માત-પિતાએ ગુણોના ઘર સરખી પ્રસેનજિત રાજાની પુત્રી પ્રભાવતી સાથે પ્રભુને પરણાવ્યા. ૨.

જગત્ પર દયા કરનાર પ્રભુની પ્રતિમાની ઘનસાર સહિત ચંદન ઘસીને બીજા પણ પૂજાનાં ઉપકરણો મેળવી પોતાના ગૃહચૈત્યમાં અને વિશાળ એવા નગરના ચૈત્યમાં પૂજા કરો. ૩.

ઢાળનો અર્થ - પોતાની રાણી પ્રભાવતીની સાથે સોના-રૂપાના સોગઠાથી પાર્શ્વકુમાર સોગઠાબાજી રમે છે, તે વખતે ઈંદ્ર અને ઈંદ્રાણીઓ પ્રભુના મુખને જોઈને રાજી થાય છે. ૧.

એક દિવસ ગંગા નદીમાં જળકીડા કરવા જાય છે, તે વખતે ઘણા દેવ-દેવીઓ, ચકોર નારીઓ અને અપ્સરાઓ પણ સાથે છે, તેઓ પરસ્પર અનેક પ્રકારના નિહોરા-ચેષ્ટાઓ કરે છે. ૨.

૭૬

શ્રી સ્નાત્ર પૂજા સાર્થ

ગંગાકે જળ ઝીલતે, છાંહી બાદલિયાં;
ખાવિંદ ખેલ ખેલાયકે, સવિ મંદિર વણિયા. ૩.
બેઠે મંદિર માણિયે, સારી આલમ દેખે;
હાથ પૂજાપા લે ચલે, ખાનપાન વિશેષે. ૪.
પૂછ્યા પડુત્તર દેત હે, સુનો મોહન મેરે;
તાપસકું વંદન ચલે, ઉઠી લોક સવેરે. ૫.
કમઠ યોગી તપ કરે, પંચ અગ્નિકી જવાળા;
હાથે લાલક દામણી, ગળે મોહનમાળા. ૬.
પાસકુંઅર દેખન ચલે, તપસીપેં આયા;
ઓહિનાણે દેખકે, પીછે યોગી બુલાયા. ૭.

ગંગાના પાણીમાં સ્નાન કરે છે ત્યારે આકાશમાં શીતળ છાયા છવાઈ છે. એ રીતે ખાવિંદ-સ્વામીને ખેલ ખેલાવીને સર્વ પોતાના મંદિરમાં-મહેલમાં પાછા ફરે છે. ૩.

પોતાના મહેલના માળ ઉપર બેસી પ્રભુ બધી પ્રજાને જુએ છે, પ્રજા પણ પ્રભુને જુવે છે. તેવામાં હાથમાં પૂજાની સામગ્રી અને વિશેષ પ્રકારના ખાન-પાનની વસ્તુઓને લઈને જતા લોકોને જુએ છે. ૪.

લોકોને પૂછવાથી લોકો પ્રત્યુત્તર આપે છે, કે-અમારા મનને મોહ પમાડનાર એવા હે કુમાર ! સાંભળો, લોકો સવારમાં ઉઠીને તાપસને વંદન કરવા જાય છે. ૫.

કમઠ નામે મોટો યોગી તપ કરે છે, પંચાગ્નિની જવાળાને સહન કરે છે. આ સાંભળી જેમણે હાથે લાલ રત્નોની દામણી બાંધી છે, અને ગળામાં મોહનમાળા પહેરી છે એવા પાર્શ્વકુમાર તપસીને જોવા માટે તાપસ પાસે આવ્યા, અવધિજ્ઞાન વડે તેની પરિસ્થિતિ જાણી પછી યોગીને બોલાવ્યા. ૬-૭.

સુણ તપસી સુખ લેનકું, જપે ફોગટ માલા;
 અજ્ઞાનસે અગ્નિ બિયે, યોગકું પરજાળે. ૮.
 કમઠ કહે સુણ રાજવી !, તુમે અશ્વ ખેલાવો;
 યોગીકે ઘર હે બડે, મતકો બતલાઓ. ૯.
 તેરા ગુરુ કોન હે બડા ? જિને યોગ ધરાયા;
 નહિ ઓલખાયા ધર્મકું, તનુ કષ્ટ બતાયા. ૧૦.
 હમ ગુરુ ધર્મ પિછાનતે, નહિ કવડી પાસે;
 ભૂલ ગયે દુનિયા દિશા, રહતે વનવાસે. ૧૧.
 વનવાસી પશુ પંખિયા, એસે તુમ યોગી;
 યોગી નહિં પણ ભોગીયા, સંસારકે સંગી. ૧૨.

પાર્શ્વકુમારે તે તાપસને કહ્યું કે-હે તપસી ! સાંભળ. તું સુખ મેળવવા માટે ફોગટ માળા જપે છે. તું અજ્ઞાન વડે યોગને (અધ્યાત્મદેશાને) અગ્નિમાં બાળી રહ્યો છે. ૮.

કમઠ યોગી કહે છે કે- 'હે રાજન્ ! તમે તો ઘોડા ખેલાવી જાણો. યોગીના ઘરે આ રીતે તપ કરવો એ જ વાત મોટી છે. તે તમે સમજી ન શકો. છતાં કાંઈ જાણતા હો તો તમારો અભિપ્રાય બતાવો. ૯.

પાર્શ્વકુમારે કહ્યું કે- 'હે યોગી ! તારા ગુરુ કોણ છે ? કે-જેણે તને આ યોગ ધારણ કરાવ્યો ? તેણે તને ધર્મ ઓળખાવ્યો નથી. ફક્ત શરીરનું કષ્ટ જ બતાવ્યું છે.' ૧૦.

કમઠ કહે છે કે 'હે કુમાર ! અમારા ગુરુ ધર્મને બરાબર ઓળખે છે, એક કોડી પણ પાસે રાખતા નથી, દુનિયાની દિશા ભૂલી ગયા છે અને વનમાં વાસ કરે છે.' ૧૧.

પાર્શ્વકુમાર કહે- છે કે 'વનમાં રહેનારા પશુ-પંખી જેવા તમારા યોગી છે. તે યોગી નથી પણ ભોગી છે, અને સંસારનો સંગ કરનારા છે. ૧૨.

સંસાર બૂરા છોરકે, સુણ હો લઘુરાજા; !
 યોગી જંગલ સેવતે, લહી ધર્મ અવાજા. ૧૩.
 દયા ધર્મકો મૂલ હે, ક્યા કાન ફુંકાયા; ?
 જીવદયા ન હુ જાનતે, તપ ફોગટ માયા. ૧૪.
 બાત દયાકી દાખિયે, ભૂલચૂક હમારા;
 બેર બેર ક્યા બોલણા ?, એસા ડાકડમાલા. ૧૫.
 સાંઈ હુકમસે સેવકે, બડા કાષ્ટ ચિરાયા;
 નાગ નીકાલા એકિલા, પરજલતી કાયા. ૧૬.
 સેવક મુખ નવકારસે, ધરણેન્દ્ર બનાયા;
 નાગકુમારે દેવતા, બહુ ઋદ્ધિ પાયા. ૧૭.

કમઠ કહે છે કે હે- 'નાના રાજકુમાર ! તું સાંભળ, સંસારને બૂરો સમજી તેનો ત્યાગ કરી યોગીઓ ધર્મનું જ્ઞાન મેળવી જંગલને સેવે છે.'

પાર્શ્વકુમાર કહે છે કે- 'હે યોગી ! 'દયા ધર્મનું મૂળ છે' એ જીવદયા તો તમે જાણતા જ નથી, ખાલી ગુરુ પાસે કાન ફુંકાવવાથી શું ? આ કારણે તમારો તપ નકામો છે અને માયાથી ભરેલો છે. ૧૪.

કમઠ કહે છે કે- 'હે કુમાર ! દયાની શું વાત છે. તે કહો, અમારી કાંઈ ભૂલચૂક હોય તો બતાવો. વારંવાર આવું ડાકડમાલવાળું બોલવાથી શું ? આ તપ કરવામાં અમે દયા ક્યાં નથી કરી ? ૧૫.

પછી સ્વામી-પાર્શ્વકુમારના હુકમથી બળતું એક મોટું લાકડું સેવકે ચીરી નાંખ્યું, તેમાંથી જેનું શરીર બળી રહ્યું છે એવા એક સર્પને બહાર કાઢ્યો. પાર્શ્વકુમારે તે સર્પને સેવકના મુખે નવકારમંત્ર સંભળાવ્યો. તે મંત્રના શ્રવણથી તે સાપ મરીને નાગકુમાર દેવોનો ઈન્દ્ર-ધરણેન્દ્ર થયો અને ઘણી ઋદ્ધિ પામ્યો. ૧૬-૧૭.

શ્રી પાર્શ્વનાથ પંચકલ્યાણક પૂજા

૭૯

રાણી સાથ વસંતમેં, વન ભીતર પેઠે;
પ્રાસાદ સુંદર દેખકે, ઉહાં જાકર બેઠે. ૧૮.
રાજમતીકું છોડકે, નેમ સંજમ લીના;
ચિત્રામણ જિન જોવતે, વૈરાગે ભીના. ૧૯.
લોકાંતિક સુર તે સમે, બોલે કર જોરી;
અવસર સંજમ લેનકા, અબ બેર હૈ થોરી. ૨૦.
નિજ ઘર આયે નાથજી, પિયા ખિણ ખિણ રોવે;
માતપિતા સમજાય કે, દાન વરસી દેવે. ૨૧.
દીનદુઃખીયા સુખીયા કીયા, દારિદ્રકું ચૂરે;
શ્રી શુભવીર હરિ તિહાં, ધન સઘળું પૂરે. ૨૨.

એક વખત સ્વામી રાણી સાથે વસંતઋતુમાં વનમાં ગયા હતા અને સુંદર પ્રાસાદ જોઈ ત્યાં જઈને બેઠા. ૧૮.

રાજમતીનો ત્યાગ કરી નેમકુમારે કુમાર અવસ્થામાં જ સંયમ ગ્રહણ કર્યું હતું, તે ચિત્ર તે પ્રાસાદમાં જોવાથી પાર્શ્વકુમારનું ચિત્ત વૈરાગ્યથી વાસિત બન્યું. ૧૯.

તે વખતે લોકાંતિકદેવોએ આવી બે હાથ જોડી કહ્યું કે- હે પ્રભુ! હવે સંયમ લેવા માટે આપને થોડી જ વાર છે. અલ્પ સમય બાકી રહ્યો છે. ૨૦.

તે પછી પાર્શ્વકુમાર ઘરે આવ્યા, સ્વામી તુરતમાં જ દીક્ષા લેવાના છે તે હકીકત જાણી પ્રભાવતી રાણી ક્ષણે ક્ષણે રૂદન કરવા લાગ્યાં. પ્રભુએ માતા-પિતાને સમજાવી વરસીદાન દેવા માંડ્યું. ૨૧.

૮૦

શ્રી સ્નાત્ર પૂજા સાર્થ

કાવ્ય તથા મંત્ર

ભોગી યદાલોકનતોપિ યોગી, બભૂવ પાતાલપટે નિયોગી;
કલ્યાણકારી દુરિતાપહારી, દશાવતારી વરદઃ સ પાર્શ્વઃ ૧.

ૐ હ્રીં શ્રીં પરમપુરુષાય પરમેશ્વરાય જન્મ-જરા-મૃત્યુ-
નિવારણાય શ્રીમતે જિનેન્દ્રાય ચંદનં યજામહે સ્વાહા.

●●●

દીક્ષાકલ્યાણકે છટ્ટી ધૂપપૂજા

દુહા

વરસીદાનને અવસરે, દાન લિયે ભવ્ય તેહ;
રોગ હરે ષટ્માસનો, પામે સુંદર દેહ. ૧.
ધૂપઘટા ધરી હાથમાં, દીક્ષા અવસર જાણ;
દેવ અસંખ્ય મળ્યા તિહાં, માનું સંજમઠાણ. ૨.

તે દાનદ્વારા દીન-દુઃખી લોકોને સુખી કર્યાં, જગતના દારિદ્રને ચૂરી નાખ્યું. અને તે સર્વ ધન ઈંદ્રના હુકમથી દેવોએ પૂર્યું. એમ કર્તા શ્રી શુભ-વીરવજિયજી મહારાજ કહે છે. ૨૨.

દુહાનો અર્થ-પ્રભુનું વાર્ષિકદાન લેનાર આત્મા ભવ્ય હોય છે. તેમજ દાન લેનારના છ માસના થયેલ રોગ નાશ પામે છે તેમજ નવા વ્યાધિ છ માસ સુધી થતા નથી, અને સુંદર દેહ પામે છે. ૧.

પ્રભુની દીક્ષાનો સમય જાણી હાથમાં ધૂપઘટા ધારણ કરી અસંખ્યાત દેવો ત્યાં ભેગા થયા. જાણે સંયમના જ અસંખ્યાત અધ્યવસાય સ્થાનો સાથે ન મળ્યા હોય. ૨.

શ્રી પાર્શ્વનાથ પંચકલ્યાણક પૂજા

૮૧

ઢાળ છટ્ટી

ત્રીશ વરસ ઘરમાં વસ્યા રે, સુખભર વામાનંદ,
સંયમ રસિયા જાણીને રે, મળિયા ચોસઠ ઈંદ્ર;
નમો નિત્ય નાથજી રે, નિરખત નયનાનંદ. નમો ૧.
તીર્થોદક વર ઔષધિ રે, મેળવતા બહુ ઠાઠ;
આઠ જાતિ કળશા ભરી રે, એક સહસને આઠ. નમો ૨.
અશ્વસેન રાજા ધુરે રે, પાછળ સુર અભિષેક;
સુરતરુ પેરે અલંકર્યા રે, દેવ ન ભૂલે વિવેક. નમો ૩.
વિશાળા નૃપ શિબિકા રે, બેઠા સિંહાસન નાથ;
બેઠી વડેરી દક્ષિણે રે, પટશાટક લેઈ હાથ. નમો ૪.

ઢાળનો અર્થ- વામામાતાના પુત્ર પાર્શ્વકુમાર ત્રીશ વર્ષ સુધી સુખપૂર્વક ઘરમાં રહ્યા. તેમને સંયમની ઈચ્છાવાળા જાણી ચોસઠ ઈંદ્ર ત્યાં એકઠા થયા. એવા સ્વામીને હંમેશાં નમસ્કાર કરો કે જેમને જોવાથી પણ નેત્રને આનંદ ઉપજે છે. ૧.

દેવો આવીને તીર્થના પાણી લાવે છે અને શ્રેષ્ઠ ઔષધિઓ ઘણા ઠાઠપૂર્વક તેમાં ભેગી કરે છે અને આઠ જાતના કળશો દરેક જાતના એક હજાર ને આઠ કળશો ભરે છે. ૨.

પ્રભુને સિંહાસન પર બેસાડી સૌથી પ્રથમ અશ્વસેન રાજા દીક્ષાભિષેક કરે છે. પછી દેવતાઓ અભિષેક કરે છે પછી કલ્પવૃક્ષની જેવા પ્રભુને અલંકૃત કર્યા. દેવતાઓ વિવેક ચૂકતા નથી. ૩.

અશ્વસેન રાજાએ તૈયાર કરાવેલી વિશાળા નામની શિબિકામાં સિંહાસન પર પ્રભુ બેઠા. કુળવૃદ્ધા સ્ત્રી પ્રભુની જમણી બાજુએ હંસના

૮૨

શ્રી સ્નાત્ર પૂજા સાર્થ

વામ દિશે અંબ ધાતરી રે, પાછળ ધરી શણગાર;
છત્ર ધરે એક યૌવના રે, ઈશાન ફળ કર નાર. નમો ૫.
અગ્નિકોણે એક યૌવના રે, રચણમય પંખો હાથ;
ચલત શિબિકા ગાવતી રે, સર્વ સાહેલી સાથ. નમો ૬.
શક ઈશાન ચામર ધરે રે, વાજિંત્રનો નહીં પાર;
આઠ મંગળ આગળ ચલે રે, ઈંદ્ર ધ્વજા ઝલકાર. નમો ૭.
દેવ દેવી નર નારીઓ રે, જોઈ કરે રે પ્રણામ;
કુળનાં વડેરાં સજ્જના રે, બોલે પ્રભુને તામ. નમો ૮.
જીત નિશાન ચડાવજો રે, મોહને કરી ચકચૂર;
જેમ સંવચ્છરી દાનથી રે, દારિદ્ર કાઢ્યું દૂર. નમો ૯.

ચિત્રવાળા વસ્ત્રને લઈને બેઠી. પ્રભુની ડાબી બાજુએ ધાવમાતા બેઠી, પ્રભુની પાછળ શણગાર સજી એક નવયૌવના સ્ત્રી પ્રભુને છત્ર ધરવા લાગી. ઈશાનકોણમાં એક સ્ત્રી હાથમાં ફળ લઈને બેઠી. અગ્નિકોણમાં એક સ્ત્રી હાથમાં રત્નમય પંખો લઈને બેઠી, જ્યારે શિબિકા ઉપાડવામાં આવી ત્યારે સર્વ સાહેલીઓ-સ્ત્રીઓ એકઠી મળીને શિબિકાની પાછળ ચાલતી ગાવા લાગી. ૪-૫-૬.

શકેંદ્ર અને ઈશાનેંદ્ર પ્રભુની બંને બાજુએ ચામર ઢાળે છે, અનેક પ્રકારના વાજિંત્રો વાગી રહ્યા છે. વરઘોડામાં સૌથી આગળ અષ્ટમંગળ ચાલે છે, તેની પાછળ દેદીપ્યમાન ઈંદ્રધ્વજા ચાલે છે. ૭.

દેવો, દેવીઓ, મનુષ્યો અને સ્ત્રીઓ માર્ગમાં પ્રભુને જોઈ પ્રણામ કરે છે. કુળના વડીલ સજ્જનો તે વખતે પ્રભુને કહે છે કે-જેમ તમે સંવચ્છરી દાન દેવા વડે જગતનું દારિદ્ર દૂર કર્યું તેમ ચારિત્ર લઈ મોહનીય કર્મને ચકચૂર કરી-વિનાશ કરી જીતનિશાન ચડાવજો-જયનો ડંકો વગાડજો. ૮-૯.

શ્રી પાર્શ્વનાથ પંચકલ્યાણક પૂજા

૮૩

વરઘોડેથી ઉતર્યા રે, કાશી નગરની બહાર;
આશ્રમપદ ઉદ્યાનમાં રે, વૃક્ષ અશોક રસાળ. નમો ૧૦.
અઠ્ઠમ તપ ભૂષણ તજી રે, ઉચ્ચરે મહાવ્રત ચાર;
પોસ બહુલ એકાદશી રે, ત્રણ સયાં પરિવાર. નમો ૧૧.
મન:પર્યવ તવ ઉપનું રે, ખંધ ધરે જગદીશ;
દેવદૂષ્ય ઈંદ્રે દિયું રે, રહેશે વરસ ચત્રીશ. નમો ૧૨.
કાઉસ્સગ્ગ મુદ્રાએ રહ્યા રે, સુર નંદીશ્વર જાત;
માતપિતા વાંદી વળ્યા રે, શ્રી શુભવીર પ્રભાત. નમો ૧૩.

આ પ્રમાણે વરઘોડો કાશી નગરની મધ્યમાં થઈ કાશી નગરની બહાર નીકળ્યો અને આશ્રમપદ નામના ઉદ્યાનમાં આવ્યો. ત્યાં પ્રભુ અશોકવૃક્ષની નીચે ઉતર્યા. ૧૦.

તે સમયે પ્રભુએ અઠ્ઠમ તપ કર્યો હતો. એ વખતે ત્રણસોના પરિવાર સાથે પોષ વદ-૧૧. (ગુજરાતી માગશર વદિ-૧૧.)ના દિવસે પ્રભુએ સર્વ જન સમક્ષ *ચાર મહાવ્રત ઉચ્ચર્યા. ૧૧.

પ્રભુએ સંયમ લીધું કે-તરત જ મન:પર્યવ જ્ઞાન તેમને ઉત્પન્ન થયું. ઈંદ્રે દેવદૂષ્ય વસ્ત્ર પ્રભુના સ્કંધ ઉપર મૂક્યું. એ વસ્ત્ર ૪૦+૩૦=૭૦ (સિત્તેર) વર્ષ સુધી રહેશે. ૧૨.

ચારિત્ર અંગીકાર કરી પ્રભુ કાયોત્સર્ગ મુદ્રાએ સ્થિત થયા. દેવો અષ્ટાક્ષિકા મહોત્સવ કરવા નંદીશ્વરદ્વીપે ગયા. પ્રભુના માતપિતા વગેરે વંદન કરી નગર તરફ વળ્યા. શ્રી શુભવીર એવા પાર્શ્વપ્રભુને આ સમય પ્રભાત તુલ્ય થયો. ૧૩.

* બાવીશ તીર્થકરના સમયમાં ચાર મહાવ્રત ઉચ્ચરવામાં આવે છે. ચોથા-પાંચમા મહાવ્રતનો સમાવેશ ભેળો કરવામાં આવે છે.

૮૪

શ્રી સ્નાત્ર પૂજા સાર્થ

કાવ્ય તથા મંત્ર

ભોગી યદાલોકનતોપિ યોગી, બભૂવ પાતાલપદે નિયોગી;
કલ્યાણકારી દુરિતાપહારી, દશાવતારી વરદઃ સ પાર્શ્વઃ. ૧.

ૐ હ્રીં શ્રીં પરમપુરુષાય પરમેશ્વરાય જન્મ-જરા-મૃત્યુ-
નિવારણાય શ્રીમતે જિનેન્દ્રાય ધૂપં યજામહે સ્વાહા.

●●●

કેવલજ્ઞાન કલ્યાણકે સાતમી દીપકપૂજા.

દુહા

સારથ ધન ઘરે પારણું, પ્રથમ પ્રભુએ કીધઃ
પંચ દિવ્ય પ્રગટાવીને, તાસ મુક્તિસુખ દીધ. ૧.
જગદીપક પ્રગટાવવા, તપ તપતા રહી રાણ;
તેણે દીપકની પૂજના, કરતાં કેવળનાણ. ૨.

દુહાનો અર્થ-સંયમ લીધા પછી બીજે જ દિવસે પાર્શ્વનાથ પ્રભુએ ધન સાર્થવાહને ઘરે પ્રથમ પારણું કર્યું. ત્યાં પંચ દિવ્ય (૧. સાડાબાર કોડ સોનૈયાની વૃષ્ટિ, ૨. સુગંધી જળની વૃષ્ટિ, ૩. સુગંધી પુષ્પોની વૃષ્ટિ, ૪. દેવદુંદુભિનું વાગવું અને ૫. અહોદાન એવી ઉદ્દઘોષણા) પ્રગટાવી તેને મુક્તિસુખ આપ્યું. ૧.

શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુ જગદીપક-કેવળજ્ઞાન પ્રગટ કરવા માટે વનમાં રહીને તપ કરતા હતા, તેથી આપણે પણ પ્રભુને દીપક ધરી પૂજા કરીએ, જેથી આપણને પણ અનુક્રમે કેવળજ્ઞાનની પ્રાપ્તિ થાય. ૨.

શ્રી પાર્શ્વનાથ પંચકલ્યાણક પૂજા

૮૫

ઢાળ સાતમી

પ્રભુ પારસનાથ સિધાવ્યા, કાદંબરી અટવી આવ્યા,
કુંડનામે સરોવર તીરે, ભર્યું પંકજ નિર્મળ નીરે રે;
મનમોહન સુંદર મેળા, ધન્યલોક નગર ધન્ય વેળા રે. મન૦ ૧

કાઉસ્સગ્ગ મુદ્રા પ્રભુ ઠાવે, વન હાથી તિહાં એક આવે;
જળ સૂંઢ ભરી ન્હવરાવે, જિન અંગે કમળ ચઢાવે રે. મન૦ ૨

કલિકુંડ તીરથ તિહાં થાવે, હાથી ગતિ દેવની પાવે;
વળી કૌસુંભવન આણંદે, ધરણેંદ્ર વિનય ધરી વંદે રે. મન૦ ૩

ઢાળનો અર્થ-શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુએ કાશીનગરીથી વિહાર કર્યો. અનુક્રમે કાદંબરી નામની અટવીમાં આવ્યા. ત્યાં કુંડ નામે સરોવરને કાંઠે પ્રભુ કાઉસ્સગ્ગ ધ્યાને રહ્યા. જે સરોવર કમળો અને નિર્મળ પાણીથી ભરેલું હતું. આવા મનમોહન પ્રભુનો સુંદર મેળાપ જેને થાય છે, તે લોકોને, નગરને અને તે સમયને પણ ધન્ય છે. ૧.

જ્યાં પ્રભુ કાઉસ્સગ્ગ ધ્યાને રહ્યા હતા ત્યાં એક હાથી વનમાંથી આવ્યો. પ્રભુને જોઈ નિર્મળ પાણીવડે સૂંઢ ભરી પ્રભુને ન્હવરાવ્યા અને પછી પ્રભુના શરીરે કમળો ચડાવ્યાં. ૨.

ત્યાં કલિકુંડ (કળિ-કરી એટલે હાથી અને કુંડના સંયોગ રૂપ) નામનું તીર્થ થયું. હાથી મરણ પામી દેવની ગતિ પામ્યો. ત્યાંથી પ્રભુ વિહાર કરી કૌસુંભ નામના વનમાં પધાર્યા. ત્યાં ધરણેંદ્ર પ્રભુ પાસે આવ્યા અને વિનયપૂર્વક વંદના કરી. ૩.

૮૬

શ્રી સ્નાત્ર પૂજા સાર્થ

ત્રણ દિન ફણી છત્ર ધરાવે, અહિછત્રા નગરી વસાવે;
ચલતા તાપસ ઘર પુંઠે, નિશિ આવી વસ્યા વડ હેઠે રે. મન૦ ૪

થયો કમઠ મરી મેઘમાળી, આવ્યો વિભંગે નિહાળી;
ઉપસર્ગ કર્યા બહુજાતિ, નિશ્ચળ દીઠી જિન છાતી રે. મન૦ ૫

ગગને જળ ભરી વાદળીયો, વરસે ગાજે વિજળીયો;
પ્રભુ નાસા ઉપર જળ જાવે, ધરણેંદ્ર પ્રિયા સહ આવે રે. મન૦ ૬

ઉપસર્ગ હરી પ્રભુ પૂજી, મેઘમાળી પાપથી ધ્રુજી;
જિનભક્તે સમકિત પાવે, બેહુ જણ સ્વર્ગ સિધાવે રે. મન૦ ૭

પછી ત્રણ દિવસ પ્રભુના મસ્તક ઉપર ફણાનું છત્ર કરીને રહ્યા અને ત્યાં અહિછત્રા નામે નગરી વસાવી. પછી તાપસોના ઘરની-આશ્રમની પાછળ ચાલતાં એક વડના નીચે પ્રભુ રાત્રિવાસો રહ્યા. ૪.

હવે જે કમઠ તાપસ હતો તે મરીને મેઘમાળી નામે દેવ થયો તેણે વિભંગજ્ઞાન દ્વારા પ્રભુને જોઈને ઘણી જાતના ઉપસર્ગો કર્યા પણ પ્રભુની છાતી તેણે નિશ્ચળ જોઈ. ૫.

આકાશમાં પાણીથી ભરેલી વાદળીઓ વિકુર્વી, વરસાદ ગાજવા લાગ્યો, વીજળીઓ ચમકવા લાગી, અનુક્રમે પ્રભુની નાસિકા સુધી પાણી આવ્યું. તે વખતે ધરણેંદ્ર પોતાની પ્રિયા સાથે ત્યાં આવ્યા. ૬.

પ્રભુને થયેલા ઉપસર્ગનું નિવારણ કરી પ્રભુની પૂજા કરી. મેઘમાળી પણ પાપથી ધ્રુજી પ્રભુ પાસે આવ્યો, પ્રભુની ક્ષમા માગી પ્રભુની ભક્તિ કરવાથી સમકિત પામ્યો અને બન્ને જણા-ધરણેંદ્ર અને મેઘમાળી પોત-પોતાને સ્થાનકે ગયા. ૭.

શ્રી પાર્શ્વનાથ પંચકલ્યાણક પૂજા

૮૭

આવ્યા કાશી ઉદ્યાને, રહ્યા સ્વામી કાઉસ્સગ્ગ ધ્યાને;
અપૂરવ વીર્ય ઉલ્લાસે, ઘનઘાતી ચાર વિનાસે રે. મન૦ ૮
ચોરાશી ગયા દિન આખા, વદિ ચૈતર ચોથ વિશાખા;
અટ્ટમ તરુ ધાતકી વાસી, થયા લોકલોક પ્રકાશી રે. મન૦ ૯
મળે ચોસઠ ઈંદ્ર તે વાર, રચે સમવસરણ મનોહાર;
સિંહાસન સ્વામી સોહાવે, શિર ચામર છત્ર ધરાવે રે. મન૦ ૧૦
ચોત્રીશ અતિશય થાવે, વનપાળ વધામણી લાવે;
અશ્વસેન ને વામારાણી, પ્રભાવતી હર્ષ ભરાણી રે. મન૦ ૧૧

ત્યાંથી પ્રભુ કાશીનગરના ઉદ્યાનમાં આવ્યા અને કાયોત્સર્ગધ્યાને રહ્યા તે અપૂર્વ વીર્યોલ્લાસ થવાથી ક્ષપકશ્રેણીએ ચઢી ચાર ઘનઘાતી (જ્ઞાનાવરણીય, દર્શનાવરણીય, મોહનીય અને અંતરાય) કર્મોનો નાશ કર્યો. ૮.

ચારિત્ર લીધા પછી પૂરા ચોરાશી દિવસ વ્યતીત થયા ત્યારે ચૈત્ર વદિ-૪ (ગુજરાતી ફાગણ વદિ-૪)ના દિવસે વિશાખા નક્ષત્રમાં ધાતકીવૃક્ષની નીચે પ્રભુ લોકલોક પ્રકાશી થયા-કેવળજ્ઞાન પામ્યા. ૯.

તે વખતે ૬૪ ઈંદ્રો એકઠા થયા, અને મનોહર સમવસરણની રચના કરી તેના મધ્યભાગમાં સિંહાસન પર સ્વામી બેઠા અને દેવો મસ્તક પર છત્ર અને બે બાજુ ચામર ધારણ કરતા હતા. ૧૦.

પ્રભુને ચોત્રીશ અતિશયો સંપૂર્ણ પ્રગટ થયા. વનપાળે અશ્વસેન રાજાને પ્રભુને કેવળજ્ઞાન થયાની વધામણી આપી, આથી અશ્વસેનરાજા, વામારાણી અને પ્રભાવતી રાણી હર્ષથી ભરપૂર થયા. ૧૧.

૮૮

શ્રી સ્નાત્ર પૂજા સાર્થ

સામૈયું સજી સહુ વંદે, નિજવાણી સુણી આણંદે;
સસરો સાસુ વહુ સાથે, દીક્ષા લીધી પ્રભુ હાથે રે. મન૦ ૧૨
સંઘ સાથે ગણિપદ ધરતા, સુર જ્ઞાનમહોત્સવ કરતા;
સ્વામી દેવછંદે સોહાવે, શુભવીર વચનરસ ગાવે રે. મન૦ ૧૩
કાવ્ય તથા મંત્ર

ભોગી યદાલોકનતોપિ યોગી, બભૂવ પાતાલપદે નિયોગી;
કલ્યાણકારી દુરિતાપહારી, દશાવતારી વરદઃ સ પાર્શ્વઃ ૧.

ૐ હ્રીં શ્રીં પરમપુરુષાય પરમેશ્વરાય જન્મ-જરા-મૃત્યુ-
નિવારણાય શ્રીમતે જિનેન્દ્રાય દીપં યજામહે સ્વાહા.

●●●

નિર્વાણકલ્યાણકે આઠમી નૈવેદ્યપૂજા

દુહા

શુભ આદે દશ ગણધરા, સાધુ સોળ હજાર;
અડતીસ સહસ તે સાધવી, ચાર મહાવ્રત ધાર. ૧

સામૈયું સજી પ્રભુ પાસે આવી સર્વેએ પ્રભુને વંદન કર્યું. અને આનંદપૂર્વક પ્રભુની વાણી સાંભળી. સસરો (અશ્વસેનરાજા), સાસુ (વામામાતા) અને વહુ (પ્રભાવતી) એ ત્રણેએ પ્રભુની પાસે દીક્ષા લીધી.

પાર્શ્વનાથ પ્રભુએ ચતુર્વિધ સંઘ અને ગણધરોની સ્થાપના કરી, દેવોએ કેવળજ્ઞાન અંગેનો મહોત્સવ કર્યો. જ્યારે પ્રભુ દેવછંદામાં બિરાજ્યા, ત્યારે તેમના મુખ્ય ગણધર શુભ ગણધરે પ્રભુના વચનરસનું ગાન કર્યું. દેશના આપી. ૧૩.

દુહાનો અર્થ- હવે પાર્શ્વનાથ પ્રભુનો પરિવાર બતાવે છે. શુભ આદિ દશ ગણધરો, સોળ હજાર સાધુઓ, આડત્રીશ હજાર

શ્રી પાર્શ્વનાથ પંચકલ્યાણક પૂજા

૮૮

ઈગ લખ ચઉસઠ સહસ છે. શ્રાવકનો પરિવાર,
સગવીશ સહસ તે શ્રાવિકા, તિગ લખ ઉપર ધાર. ૨
દેશવિરતિધર એ સહુ, પૂજે જિન ત્રણકાળ;
પ્રભુ પડિમા આગળ ધરે, નિત્ય નૈવેદ્યનો થાળ. ૩

ઢાળ આઠમી

રંગ રસિયા રંગરસ બન્યો મનમોહનજી,
કોઈ આગળ નવિ કહેવાય, મનડું મોહું રે મનમોહનજી;
વેધકતા વેધક લહે મનઠ બીજા બેઠા વા ખાય. મનડું ૧
લોકોત્તર ફળ નિપજે મનઠ
મોટો પ્રભુનો ઉપગાર, મનડું ૦

સાધ્વીઓ, એક લાખ ચોસઠ હજાર શ્રાવકો અને ત્રણ લાખ ને
સત્યાવીશ હજાર શ્રાવિકાઓનો પરિવાર હતો. એમાં સાધુ અને
સાધ્વીઓ ચાર મહાપ્રતને ધારણ કરનારા હતા અને શ્રાવક-
શ્રાવિકાઓ દેશવિરતિને ધારણ કરનારા હતા. તે શ્રાવક-શ્રાવિકાઓ
ત્રણે કાળે જિનપૂજા કરતા હતા અને હંમેશાં અનેક પ્રકારના
નૈવેદ્યનો થાળ પ્રભુપ્રતિમા પાસે ધરતા હતા. ૧.-૨-૩

ઢાળનો અર્થ- હે ધર્મરંગના રસિક જનો ! બરાબર
રંગનો રસ જામ્યો છે, પણ તે રસ આધ્યાત્મિક હોવાથી કોઈ
આગળ કહી શકાય તેવો નથી, મનને મોહ પમાડનાર પ્રભુએ
મનને મોહ પમાડ્યો છે. વેધ કરવામાં પ્રયત્નશીલ હોય તે જ
વેધ (રાધાવેધ) કરી શકે છે, બીજા તો બેઠા બેઠા વા (હવા)
ખાય છે. (અહિં નિર્વાણપદ મેળવવા રૂપ રાધાવેધ સમજવો) ૧.

ભગવંતની દેશનાથી મોક્ષફળની પ્રાપ્તિ થાય છે, એ પ્રભુનો

૯૦

શ્રી સ્નાત્ર પૂજા સાર્થ

કેવળનાણ દિવાકરુ મનઠ

વિચરતા સુરપરિવાર. મનડું ૨
કનકકમળ પગલાં ઠવે મનઠ

જળબુંદ કુસુમ વરસાત; મનડું ૦
શિર છત્ર વળી ચામર ઢળે મનઠ

તરુ નમતા મારગ જાત. મનડું ૩
ઉપદેશી કોઈ તારીયા મનઠ

ગુણ પાંત્રીશ વાણી રસાળ; મનડું ૦
નર નારી સુર અપછરા મનઠ

પ્રભુ આગળ નાટકશાળ. મનડું ૪
અવનીતળ પાવન કરી મનઠ

અંતિમ ચોમાસું જાણ; મનડું ૦

મોટો ઉપકાર છે. કેવળજ્ઞાન દિવાકર પ્રભુ દેવોના પરિવાર સહિત
પૃથ્વીતળ ઉપર વિચરે છે. ૨.

સુવર્ણના કમળ ઉપર પ્રભુ પગ સ્થાપન કરે છે. દેવો જળના બુંદ
અને કુસુમનો વરસાદ કરે છે, દેવો મસ્તકે છત્ર ધરી રહ્યા છે અને બે બાજુ
ચામર વીંજે છે. માર્ગમાં જતાં પ્રભુને વૃક્ષો પણ નમે છે. ૩.

પ્રભુની વાણી રસાળ પાંત્રીશ ગુણવાળી હોય છે, તે વાણી વડે
ઉપદેશ આપી અનેક જીવોને તાર્યા. મનુષ્યો, સ્ત્રીઓ, દેવો અને
અપ્સરાઓ પ્રભુની આગળ સુંદર નાટક કરે છે. ૪.

એ પ્રમાણે પૃથ્વીતળને પવિત્ર કરી છેલ્લું ચોમાસું જાણી
પાર્શ્વનાથ પ્રભુ સંમેતશિખર ગિરિએ આવ્યા, જાણે મોક્ષમહેલના
પગથીયા પર ચડતા હોય તેમ તે પર્વત પર ચઢ્યા. ૫.

શ્રી પાર્શ્વનાથ પંચકલ્યાણક પૂજા

૯૧

સમેતશિખરગિરિ આવીયા મન૦
 ચડતા શિવધર સોપાન. મનડું૦ ૫
 શ્રાવણ શુદ્ધિ આઠમ દિને મન૦
 વિશાખાએ જગદીશ; મનડું૦
 અણસણ કરી એક માસનું મન૦
 સાથે મુનિવર તેત્રીશ. મનડું૦ ૬
 કાઉસ્સગ્ગમાં મુક્તિ વર્યા મન૦
 સુખ પામ્યા સાદિ અનંત; મનડું૦
 એક સમય સમ શ્રેણિથી મન૦
 નિઃકર્મા ચઉ દૃષ્ટાંત. મનડું૦ ૭
 સુરપતિ સઘળા તિહાં મળે મન૦
 ક્ષીરોદધિ આણે નીર; મનડું૦
 સ્નાન વિલેપન ભૂષણે મન૦
 દેવદૂષ્યે સ્વામી શરીર. મનડું૦ ૮

પછી તેત્રીશ મુનિઓ સાથે એક માસનું અણસણ કરી શ્રાવણ સુદિ-૮ને દિવસે વિશાખાનક્ષત્રમાં ચંદ્રનો યોગ આવ્યે છતે કાયોત્સર્ગમુદ્રામાં પ્રભુ મુક્તિ વર્યા. અને સદિ અનંત સ્થિતિવાળું સુખ પામ્યા. એક સમયમાં સમશ્રેણિથી જ કર્મરહિત જીવ ચાર દૃષ્ટાંતે (૧. પૂર્વ પ્રયોગ, ૨. ગતિપરિણામ, ૩. બંધનછેદ, અને ૪. અસંગે) મોક્ષમાં જાય છે. ૬-૭.

પ્રભુ નિર્વાણ પામ્યા તે વખતે સર્વ ઈંદ્રો ત્યાં ભેગા થાય છે. ક્ષીરસમુદ્ર વગરેના પાણી લાવે છે, તે જળવડે સ્વામીના અને નિર્વાણ પામેલ મુનિઓના શરીરને સ્નાન કરાવી, વિલેપન કરી વસ્ત્રાભૂષણે શણગારે છે. પ્રભુના શરીરને દેવદૂષ્યવડે શોભાવે છે. ૮.

૯૨

શ્રી સ્નાત્ર પૂજા સાર્થ

શોભાવી ધરી શિબિકા મન૦
 વાજંત્ર ને નાટક ગીત; મનડું૦
 ચંદનચય પરજાળતા મન૦
 સુરભક્તિ શોક સહિત. મનડું૦ ૯
 થૂભ કરે તે ઉપરે મન૦
 દાઢાદિક સ્વર્ગે સેવ; મનડું૦
 ભાવ ઉદ્યોત ગયે થકે મન૦
 દીવાળી કરતા દેવ. મનડું૦ ૧૦
 નંદીશ્વર ઉત્સવ કરે મન૦
 કલ્યાણક મોક્ષાનંદ; મનડું૦
 વર્ષ અઢીસેં આંતરું મન૦
 શુભવીર ને પાર્શ્વજિણંદ. મનડું૦ ૧૧

એ પ્રમાણે શણગારેલી શિબિકામાં પધરાવે છે, વાજંત્ર, નાટક અને ગીતગાન ચાલે છે. પછી પ્રભુના શરીરને શિબિકામાંથી ઉતારીને ચંદનની રચેલી ચયમાં પધરાવી અગ્નિસંસ્કાર કરે છે. આ બધી ભક્તિ ઈંદ્રાદિક દેવો શોક સહિત કરે છે. ૯.

પ્રભુની ચિતાના સ્થાને ઈંદ્ર સ્તૂપ કરાવે છે, અને પોત-પોતાના કલ્પ પ્રમાણે દાઢા-દાંત વગેરે ઈંદ્રાદિક દેવો પોતાના સ્થાને લઈ જઈ સેવા-પૂજા કરે છે. પ્રભુના નિર્વાણ વખતે ભાવ ઉદ્યોત જવાથી દેવો દીવા કરવા વડે દ્રવ્ય ઉદ્યોત કરે છે. ૧૦.

ઈંદ્રાદિક દેવો ત્યાંથી નંદીશ્વરદીપે જાય છે અને મોક્ષ કલ્યાણક નિમિત્તે અઢાઈ મહોત્સવ કરે છે. શુભકારી વીર પરમાત્માના અને પાર્શ્વનાથ ભગવાનના નિર્વાણ વચ્ચે અઢીસો વર્ષનું આંતરું છે. ૧૧.

ગીત

ઉત્સવ રંગ વધામણા પ્રભુ પાસને નામે;
કલ્યાણક ઉત્સવ ક્રિયો ચઢતે પરિણામે. ૧
શતવર્ષાયુ જીવીને અક્ષય સુખ સ્વામી;
તુમ પદ સેવા ભક્તિમાં નવિ રાખું ખામી. ૨
સાચી ભગતે સાહિબા રીઝો એક વેળા;
શ્રી શુભવીર હુવે તદા મનવાંછિત મેળા. ૩

કાવ્ય તથા મંત્ર

ભોગી યદાલોકનતોપિ યોગી, બભૂવ પાતાલપદે નિયોગી;
કલ્યાણકારી દુરિતાપહારી, દશાવતારી વરદઃ સ પાર્શ્વઃ ૧.

ॐ હ્રીં શ્રીં પરમપુરુષાય પરમેશ્વરાય જન્મ-જરા-મૃત્યુ-
નિવારણાય શ્રીમતે જિનેન્દ્રાય અક્ષતાન્ યજ્ઞમહે સ્વાહા.

ગીતનો અર્થ- શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુના નામથી સર્વત્ર ઉત્સવ,
રંગ અને વધામણાં થાય છે. એમના પાંચે કલ્યાણકોનો મહોત્સવ
ઈંદ્ર વગેરેએ ચઢતા પરિણામે કર્યો છે. ૧.

સો વર્ષનું આયુષ્ય પૂર્ણ કરી શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુ અક્ષય-
સુખ-મોક્ષસુખ પામ્યા છે. હે પ્રભુ ! તમારા ચરણની સેવા-ભક્તિ
કરવામાં હું ખામી રાખતો નથી. ૨.

હે સાહેબ ! સાચી ભક્તિથી તમો એકવાર પણ મારા
ઉપર પ્રસન્ન થાઓ કે જેથી શુભવીરને અને મારે મનોવાંછિતનો
મેળો મળે. અર્થાત્ વાંછિતની પ્રાપ્તિ થાય. ૩.

કળશ

ગાયો ગાયો રે શંખેશ્વર સાહેબ ગાયો.
જાદવલોકની જરા નિવારી, જિનજી જગત ગવાયો;
પંચકલ્યાણક ઉત્સવ કરતાં, અમ ઘર રંગ વધાયો રે. શંખેશ્વર૦ ૧
તપાગચ્છ શ્રી સિંહસૂરિના, સત્યવિજય બુધ પાયો;
કપૂરવિજય ગુરુ ખીમાવિજય તસ, જસવિજયો મુનિરાયો રે. શંખે૦ ૨
તાસ શિષ્ય સંવેગી ગીતારથ, શાંત સુધારસ ન્હાયો;
શ્રી શુભવિજય સુગુરુ સુપસાયે, જયકમળા જગપાયો રે. શંખેશ્વર૦ ૩
રાજનગરમાં રહી ચોમાસું, કુમતિ કુતર્ક હઠાયો;
વિજયદેવેન્દ્રસૂરીશ્વર રાજ્યે, એ અધિકાર બનાયો રે, શંખેશ્વર૦ ૪

કળશનો અર્થ- શ્રી શંખેશ્વર પાર્શ્વનાથ પ્રભુના ગુણોનું મેં
ગાન કર્યું. યાદવલોકની જરાનું નિવારણ કરી જે પ્રભુ જગતમાં
ગવાયા છે, તેમના પંચકલ્યાણકનો ઉત્સવ કરતાં અમારા ઘરે પણ
રંગવધામણાં થયાં છે. ૧.

હવે કર્તા પોતાની ગચ્છપરંપરા વર્ણવે છે. તપાગચ્છમાં શ્રી
વિજયસિંહસૂરિના સત્યવિજય નામે શિષ્ય થયા. તેમના કપૂરવિજય,
તેમના ક્ષમાવિજય અને તેમના શિષ્ય મુનિરાજ યશોવિજય થયા. ૨.

તેમના શિષ્ય સંવેગપક્ષી ગીતાર્થ શાંતરસ રૂપી અમૃતમાં
સ્નાન કરેલા મારા ગુરુ શ્રી શુભવિજયજી મહારાજના સુપ્રસાદવડે
જગતમાં મેં (વીરવિજયે) જયકમળા પ્રાપ્ત કરી. ૩.

મેં રાજનગરમાં ચોમાસું રહીને કુમતિઓના કુર્તકોને
હઠાવ્યા. શ્રી વિજયદેવેન્દ્રસૂરીશ્વરના રાજ્યમાં આ પૂજાના અધિકારની
રચના કરી. ૪.

શ્રી પાર્શ્વનાથ પંચકલ્યાણક પૂજા

૯૫

અઢારસેં નેવ્યાશી અક્ષયત્રીજ, અક્ષત પુણ્ય ઉપાયો;
પંડિત વીરવિજય પન્નાવતી, વાંછિત દાય સહાયો રે. શંખેશ્વર૦ પ

(આ આઠ પૂજા ભણાવ્યા પછી લુણ ઉતારવું. ત્યારબાદ આરતી-મંગલદીવો ઉતારવો. ત્યારબાદ શાન્તિકલશ કરી ચૈત્યવંદન કરવું. મોઢે ન આવડતું હોય તો સ્નાત્રપૂજાના છેડે પૃષ્ઠ ઠ૩ થી ઠ૭માં આપેલ છે ત્યાંથી જોઈને કરવું.)

સંવત્-૧૮૮૮ ના વર્ષમાં અક્ષયતૃતીયાના દિવસે મેં અક્ષય એવું પુણ્ય ઉપાર્જન કર્યું. પંડિત વીરવિજયજી કહે છે કે- આ કાર્યમાં પન્નાવતીદેવી કે જે વાંછિત આપનારી છે તેણે મને સહાય કરી છે.પ.

પંડિત વીરવિજયજીકૃત શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુની
પંચકલ્યાણક પૂજા સાર્થ સમાપ્ત

પંડિત શ્રી વીરવિજયજી મ. વિરચિત શ્રી નવાણુંપ્રકારી પૂજા

શ્રી નવાણું પ્રકારની પૂજાની વિધિ.

આ પૂજામાં ૧૧ પૂજા છે. દરેક પૂજામાં નવ નવ નૈવેદ્ય-ફળ-ધૂપ-દીપક-જળકળશ આદિ જોઈએ. એટલે કુલ નવાણું-નવાણું વસ્તુઓ લાવવી. અને દરેક પૂજા વખતે આઠે પ્રકારની નવ-નવ વસ્તુઓ લઈને નવ-નવ સ્નાત્રીયાઓએ ઊભા રહેવું. જો નવાણું-નવાણું વસ્તુઓ લાવવી શક્ય ન જ હોય તો નવ-નવ વસ્તુઓ લાવવી અને દરેક પૂજા વખતે તે જ વસ્તુઓ લઈને ઊભા રહેવું. એક-એક પૂજામાં અષ્ટ પ્રકારની પૂજા સાથે જ કરવાની હોય છે. માટે જળકળશ-ચંદન-પુષ્પ-ધૂપ-દીપક- અક્ષત-નૈવેદ્ય-અને ફળ નવ-નવ લઈને પૂજામાં ઊભા રહેવું. એમ અગિયાર વાર કરવું. અંતે લુણ ઉતારણ-આરતી-મંગળદીવો-શાન્તિકળશ કરી ચૈત્યવંદન કરવું.

આ પૂજામાં શ્રી શત્રુંજય તીર્થનું વર્ણન છે. ઋષભદેવ પ્રભુ નવાણું પૂર્વવાર આ તીર્થ ઉપર સમોવસર્યા હતા. અનંતા જીવોનું આ સિદ્ધિસ્થાન છે તેથી અનેક નામો વડે અંકિત છે.

શ્રી નવાણુંપ્રકારી પૂજા

પ્રથમ પૂજા

દુહા

શ્રી શંખેશ્વર પાસજી, પ્રણમી શુભ ગુરુપાય;
વિમળાયળ ગુણ ગાઈશું; સમરી શારદમાય. ૧
પ્રાયે એ ગિરિ શાશ્વતો, મહિમાનો નહીં પાર;
પ્રથમ જિણંદ સમોસર્યા, પૂર્વ નવાણું વાર. ૨
અઢીય દ્વીપમાં એ સમો, તીર્થ નહીં ફળદાય;
કલિયુગ કલ્પતરુ લહી, મુક્તાફળશું વધાય. ૩
યાત્રા નવાણું જે કરે, ઉત્કૃષ્ટે પરિણામ;
પૂજા નવાણું પ્રકારની, રચતાં અવિચળ ધામ. ૪

દુહાનો અર્થ- શ્રી શંખેશ્વર પાર્શ્વનાથ અને શુભવિજય નામના મારા ગુરુના ચરણને નમસ્કાર કરી શ્રી શારદા-સરસ્વતી માતાને સંભારી શ્રી વિમલાચલતીર્થના ગુણ ગાણું. ૧.

આ ગિરિવર પ્રાય:શાશ્વતો છે, (પ્રમાણમાં વધઘટ થાય પણ સદાકાળ હોય છે) એના મહિમાનો પાર નથી, પ્રથમ જિનેન્દ્ર શ્રી ઋષભદેવ ભગવંત આ ગિરિ પર નવ્વાણું પૂર્વ વાર સમવસર્યા છે. ૨.

અઢીદ્વીપમાં બીજું કોઈ તીર્થ આ તીર્થ સમાન ફળ આપનાર નથી, કલિયુગમાં-પાંચમા આરામાં કલ્પવૃક્ષ સમાન આ તીર્થને પામીને મુક્તાફળોથી-મોતીઓથી વધાવો. ૩.

જે મનુષ્ય ઉત્કૃષ્ટ પરિણામથી આ તીર્થની નવ્વાણું યાત્રા કરે અને નવાણું પ્રકારી પૂજા રચાવે તે અવિચલધામ-મોક્ષને પામે. ૪.

૭

નવ કળશે અભિષેક નવ, એમ એકાદશ વાર;
પૂજા દીઠ શ્રીફળ પ્રમુખ, એમ નવાણું પ્રકાર. ૫

ઢાળ પહેલી

યાત્રા નવાણું કરીએ સલુણા, કરીએ પંચ સનાત;
સુનંદાનો કંત નમો.
ગણણું લાખ નવકાર ગણીજે, દોય અઢમ છટ્ટ સાત. સુ૦ ૧
રથયાત્રા પ્રદક્ષિણા દીજે, પૂજા નવાણું પ્રકાર; સુ૦
ધૂપ દીપ ફળ નૈવેદ્ય મૂકી, નમીએ નામ હજાર. સુ૦ ૨
આઠ અધિક શત ટુંક ભલેરી, મ્હોટી તિહાં એકવીશ; સુ૦
શત્રુંજયગિરિ ટુંક એ પહેલું, નામ નમો નિશદિશ. સુ૦ ૩

દરેક પૂજામાં નવ કળશવડે નવ અભિષેક કરવા. એમ અગિયાર પૂજામાં નવ-નવ અભિષેક કરવાથી નવાણું અભિષેક કરવા. પૂજા દીઠ શ્રીફળ વગેરે પણ નવ નવ ધરવા. એ રીતે નવાણું પ્રકાર સમજવા. ૫.

ઢાળનો અર્થ- આ શ્રી સિદ્ધાચલતીર્થની નવાણું યાત્રા કરીએ, અને તે પ્રસંગે પાંચ વખત સ્નાત્રમહોત્સવ કરીએ. એક લાખ નવકારનું ગણણું ગણીએ, બે અઢમ અને સાત છટ્ટની તપશ્ચર્યા કરીએ. ૧.

રથયાત્રા કરાવીએ, એક વખત મૂળમંદિરને ફરતી નવાણું પ્રદક્ષિણા દઈએ, નવાણું પ્રકારી પૂજા ભણાવીએ, ધૂપ-દીપ કરી ફળ-નૈવેદ્ય ૯૯-૯૯ મૂકી આ તીર્થના એક હજાર નામને નમસ્કાર કરીએ. ૨.

આ તીર્થની ૧૦૮ સુંદર ટૂંકો છે, તેમાં મોટી ટૂંકો એકવીશ છે, શત્રુંજયગિરિ નામની પહેલી ટૂંક છે. તે નામ લઈ રાત્રિદિવસ એ તીર્થને નમસ્કાર કરીએ. ૩.

શ્રી નવાણુંપ્રકારી પૂજા

૯૯

સહસ્ર અધિક આઠ મુનિવર સાથે, બાહુબલિ શિવઠામ; સુ૦
બાહુબલિ ટુંક નામ એ બીજું, ત્રીજું મરુદેવી નામ સુ૦ ૪
પુંડરીકગિરિ નામ એ ચોથું, પાંચ કોડી મુનિ સિદ્ધ; સુ૦
પાંચમી ટુંક રૈવતગિરિ કહીએ, તેમ એ નામ પ્રસિદ્ધ. સુ૦ ૫
વિમળાયળ સિદ્ધરાજ ભગીરથ, પ્રણમીજે સિદ્ધક્ષેત્ર; સુ૦
છ'રી પાળી એણે ગિરિ આવી, કરીએ જન્મ પવિત્ર. સુ૦ ૬
પૂજાએ પ્રભુ રીઝવું રે, સાધું કાર્ય અનેક; સુ૦
શ્રી શુભવીર હૃદયમાં વસજો, અલબેલા ઘડી એક. સુ૦ ૭

એક હજાર ને આઠ મુનિઓ સાથે સિદ્ધ થયેલ બાહુબલિના
મોક્ષસ્થાનની સ્થાપના કરવામાં આવેલ હોવાથી બીજી ટુંકનું નામ
બાહુબલિ છે, અને ત્રીજી ટુંકનું નામ (આ ટુંકમાં મરુદેવી માતાની
સ્થાપના કરવામાં આવેલ હોવાથી) મરુદેવી ટુંક છે. ૪.

પાંચ કોડ મુનિવર સાથે પુંડરિક ગણધર આ તીર્થ પર સિદ્ધિપદ
પામેલ હોવાથી ચોથી ટુંકનું નામ પુંડરિકગિરિ છે, રૈવતગિરિ (ગિરનાર)
એ આ તીર્થની પાંચમી ટુંક હોવાથી એ પાંચમું નામ પ્રસિદ્ધિ પામેલ છે. ૫.

છટું નામ વિમળાયળ, સાતમું નામ સિદ્ધરાજ, આઠમું નામ
ભગીરથ અને નવમું નામ સિદ્ધક્ષેત્ર છે, તેને પ્રણામ કરીએ છ'રી'
(૧. સચિત્પરિહારી, ૨. એકલઆહારી, ૩. પાદ્યારી, ૪. ભૂમિસંથારી,
૫. બ્રહ્મચારી, ૬. આવશ્યક દોયવારી) પાળતાં આ ગિરિપર આવી-
યાત્રા કરી માનવજન્મને પવિત્ર કરીએ. ૬.

પ્રભુની પૂજા કરી પ્રભુને પ્રસન્ન કરું અને મારા અનેક
કાર્યોને સાધું, શ્રી શુભવિજયના શિષ્ય પં. વીરવિજયજી મહારાજ
કહે છે, કે-હે અલબેલા પ્રભુ ! તમે એક ઘડી પણ મારા હૃદયમાં
વસજો કે જેથી મારાં કાર્ય સિદ્ધ થાય. ૭.

૧૦૦

શ્રી સ્નાત્ર પૂજા સાર્થ

કાવ્ય

ગિરિવરં વિમલાયલનામકં,
ઋષભમુખ્યજિનાંઘ્રિપવિત્રિતમ્;
હૃદિ નિવેશ્ય જલૈર્જિનપૂજનં,
વિમલમાપ્ય કરોમિ નિજાત્મકમ્. ૧.

ૐ હ્રીં શ્રીં પરમપુરુષાય પરમેશ્વરાય જન્મ-જરામૃત્યુ-
નિવારણાય શ્રીમતે જિનેન્દ્રાય જલાદિકં યજામહે સ્વાહા.

બીજી પૂજા

દુહો

એકેકું ડગલું ભરે, ગિરિ સન્મુખ ઉજમાળ;
કોડિ સહસ્ર ભવનાં કર્યાં, પાપ ખપે તત્કાળ. ૧.

કાવ્યનો અર્થ- ઋષભદેવ વગેરે જિનેશ્વરોના ચરણથી
પવિત્ર થયેલ વિમલાયલ નામના ગિરિને હૃદયમાં સ્થાપન કરીને
જલવડે જિનપૂજન કરી હું મારા આત્માને પવિત્ર કરું છું.

મંત્રનો અર્થ- ૐ હ્રીં શ્રીં એ ત્રણ મંત્રાક્ષરો છે. પરમપુરુષ
પરમેશ્વર જન્મ-જરા-મરણના નિવારણ કરનારા શ્રી જિનેન્દ્રની હું
જલ વગેરે વડે પૂજા કરું છું.

દુહાનો અર્થ- આ ગિરિ સન્મુખ ઉજમાળ થઈ એક એક
ડગલું ભરતાં હજાર કોડ ભવનાં કરેલાં પાપ પણ તત્કાળ ક્ષય
પામે છે.

શ્રી નવાણુપ્રકારી પૂજા

૧૦૧

ઢાળ બીજી

ગિરિવર દર્શન વીરલા પાવે,
 પૂરવ સંચિત કર્મ ખપાવે; ગિરિ૦
 ઋષભ જિનેશ્વર પૂજા રચાવે,
 નવ નવ નામે ગિરિગુણ ગાવે.
 ગિરિવર દર્શન વિરલા પાવે. ૧.

સહસ્રકમળ ને મુક્તિનિલયગિરિ,
 સિદ્ધાયળ શતકૂટ કહાવે; ગિરિ૦
 ઢંક કદંબ ને કોડિનિવાસો,
 લોહિત તાલધ્વજ સુર ગાવે. ગિરિ૦ ૨

ઢંકાદિક પંચ ટુંક સજીવન,
 સુર નર મુનિ મળી નામ થપાવે; ગિરિ૦

ઢાળનો અર્થ- આ ગિરિવરના દર્શન વિરલ મનુષ્ય જ પામી શકે છે. આ ગિરિવરનાં દર્શન કરનાર પૂર્વનાં એકઢાં થયેલાં કર્મોને ખપાવે છે. તીર્થયાત્રા કરનાર શ્રી ઋષભદેવ જિનેશ્વરની પૂજા રચાવે છે અને નવા નવા નામોથી (અથવા નવ નવ નામોથી) ગિરિરાજના ગુણોનું ગાન કરે છે. ૧.

આ તીર્થના બીજાં નવ નામો કહે છે:- ૧૦. સહસ્રકમળ, ૧૧. મુક્તિનિલયગિરિ, ૧૨. સિદ્ધાયલ, ૧૩. શતકૂટ, ૧૪. ઢંક, ૧૫. કદંબ, ૧૬. કોડિનિવાસ, ૧૭. લોહિત, ૧૮. તાલધ્વજ, આ નામપૂર્વક દેવો ગુણગાન કરે છે. ૨.

ઢંક વગેરે પાંચ ટુંક (૧૪ થી ૧૮) સજીવન (દીર્ઘકાળ

૧૦૨

શ્રી સ્નાત્ર પૂજા સાર્થ

રચણખાણ જડીબુટી ગુફાઓ,
 રસકુંપિકા ગુરુ ઈલાં બતાવે. ગિરિ૦ ૩
 પણ પુણ્યવંતા પ્રાણી પાવે,
 પુણ્યકારણ પ્રભુપૂજા રચાવે; ગિરિ૦
 દશ કોડિ શ્રાવકને જમાવે,
 જૈન તીર્થયાત્રા કરી આવે. ગિરિ૦ ૪
 તેથી એક મુનિ દાન દિયંતા,
 લાભ ઘણો સિદ્ધાયળ થાવે; ગિરિ૦
 ચંદ્રશેખર નિજ ભગિની ભોગી,
 તે પણ એ ગિરિ મોક્ષે જાવે. ગિરિ૦ ૫
 ચાર હત્યારા નર પરદારા,
 દેવ ગુરુ દ્રવ્ય ચોરી ખાવે; ગિરિ૦

રહેનારી) કહેવાય છે. દેવ, મનુષ્ય અને મુનિઓએ મળીને આ નામ સ્થાપન કરેલાં છે. આ તીર્થ ઉપર રત્નોની ખાણ, જડીબુટ્ટીઓ, ગુફાઓ અને રસકુંપિકાઓ પણ છે એમ ગુરુમહારાજ બતાવે છે. ૩.

પરંતુ પુણ્યવંત જીવો જ તે પ્રાપ્ત કરી શકે છે. તેવું પુણ્ય પ્રાપ્ત કરવા પ્રભુની પૂજા રચાવે છે. દશકોડ શ્રાવકને જમાડે, અને સર્વતીર્થોની યાત્રા કરી આવે તેના કરતાં અહીં સિદ્ધાયલમાં એક મુનિને દાન આપવાથી ઘણો લાભ થાય છે. પોતાની બેનને સેવનાર ચંદ્રશેખર પણ આ તીર્થે આવી મોક્ષે ગયેલ છે. ૪-૫.

ચાર હત્યા (બાળહત્યા, સ્ત્રીહત્યા, ગૌહત્યા અને બ્રહ્મહત્યા)ના કરનારા, પરદારાસેવન કરનાર, દેવદ્રવ્ય અને ગુરુદ્રવ્યને ચોરીને

શ્રી નવાણ્પ્રકારી પૂજા

૧૦૩

ચૈત્રી કાર્તિકી પૂનમ યાત્રા,
તપ જપ ધ્યાનથી પાપ જલાવે. ગિરિ૦ ૬
ઋષભસેન જિન આદિ અસંખ્યા,
તીર્થકર મુક્તિ સુખ પાવે; ગિરિ૦
શિવવધૂ વરવા મંડપ એ ગિરિ,
શ્રી શુભવીર વચન રસ ગાવે. ગિરિ૦ ૭
કાવ્ય તથા મંત્ર

ગિરિવરં વિમલાચલનામકં,
ઋષભમુખ્યજિનાંઘ્રિપવિત્રિતમ્;
હૃદિ નિવેશ્ય જલેર્જિનપૂજનં,
વિમલમાખ્ય કરોમિ નિજાત્મકમ્. ૧.

ૐ હ્રીં શ્રીં પરમપુરુષાય પરમેશ્વરાય જન્મ-જરા-મૃત્યુ
નિવારણાય શ્રીમતે જિનેન્દ્રાય જલાદિકં યજામહે સ્વાહા.

ખાનારા એવા પાપી જીવો પણ આ તીર્થે આવી ચૈત્રી અને કાર્તિકી
પુનમની યાત્રા કરી તપ, જપ અને ધ્યાનથી પોતાના પાપોને બાળી
દે છે. ૬.

ઋષભસેન વગેરે અસંખ્યાત તીર્થકરો આ તીર્થે મુક્તિસુખ
પામ્યા છે. આ ગિરિ શિવવધૂને વરવા માટે મંડપ જેવો છે. આ
પ્રમાણે શ્રી શુભવીર વચનના રસવડે તીર્થના ગુણગાન કરે છે.

(કાવ્ય તથા મંત્રનો અર્થ પ્રથમ પૂજાને અંતે આપેલ છે, તે
મુજબ જાણવો.)

૧૦૪

શ્રી સ્નાત્ર પૂજા સાર્થ

ત્રીજી પૂજા
દુહો

નેમ વિના ત્રેવીશ પ્રભુ, આવ્યા વિમળગિરીંદ,
ભાવિ ચોવીશી આવશે, પદ્મનાભાદિ જિણંદ. ૧.

ઢાળ ત્રીજી

ધન ધન તે જગ પ્રાણીઆ, મનમોહન મેરે,
કરતા ભક્તિ પવિત્ર, મનમોહન મેરે.
પુણ્યરાશિ મહાબળગિરિ, મ૦ દેશકિતિ શતપત્ર. મન૦ ૧
વિજયાનંદ વખાણીએ, મ૦ ભદ્રંકર મહાપીઠ; મન૦
સુરગિરિ મહાગિરિ પુણ્યથી, મ૦ આજ મેં નજરે દીઠ. મન૦ ૨
એંશી યોજન પ્રથમારકે, મ૦ સિત્તેર સાઠ પયાસ. મન૦
બાર યોજન સાત હાથનો, મ૦ છટ્ટે પહોળો પ્રકાશ. મન૦ ૩

દુહાનો અર્થ- આ વર્તમાન ચોવીશીમાં શ્રી નેમિનાથ વિના
૨૩ પ્રભુ વિમળગિરિ પર પધાર્યા છે, તેમજ ભાવી ચોવીશીમાં
પદ્મનાભ આદિ તીર્થકરો આવશે. ૧.

ઢાળનો અર્થ- હે મારા મનને આનંદ પમાડનાર પ્રભુ ! જગતમાં
તે પ્રાણીઓ અતિધન્ય છે, કે- જેઓ આ તીર્થની પવિત્ર ભક્તિ કરે છે.
હવે આ તીર્થના ત્રીજા નવ નામો કહે છે:-૧૮. પુણ્યરાશિ, ૨૦.
મહાબળગિરિ, ૨૧. દેશકિતિ, ૨૨. શતપત્ર, ૨૩. વિજયાનંદ, ૨૪.
ભદ્રંકર, ૨૫. મહાપીઠ, ૨૬. સુરગિરિ અને ૨૭. મહાગિરિ. મેં પુણ્યના
યોગે આ તીર્થને નજરે જોયું. ૧-૨.

આ ગિરિ પ્રથમ આરામાં ૮૦ યોજન પ્રમાણ, બીજા આરામાં

શ્રી નવાણુપ્રકારી પૂજા

૧૦૫

પંચમકાળે પામવો, મં ૦ દુલહો પ્રભુ દેદાર; મન ૦
એકેન્દ્રિય વિકલેન્દ્રિયમાં, મં ૦ કાઢ્યો અનંતો કાળ. મન ૦ ૪
પંચેન્દ્રિય તિર્યચમાં, મં ૦ નહીં સુખનો લવલેશ; મન ૦
ઘુણાક્ષર ન્યાયે લહ્યો, મં ૦ નરભવ ગુરુ ઉપદેશ. મન ૦ ૫
બહુશ્રુતવયણની સેવના, મં ૦ વસ્તુધર્મ ઓળખાણ; મન ૦
આત્મસ્વરૂપ રમણે રમે, મં ૦ ન કરે જૂઠ ડફાણ. મન ૦ ૬
કારણે કારજ નીપજે, મં ૦ દ્રવ્ય તે ભાવનિમિત્ત; મન ૦
નિમિત્તવાસી આત્મા, મં ૦ બાવનાચંદન શીત. મન ૦ ૭

૭૦ યોજન, ત્રીજા આરામાં ૬૦ યોજન, ચોથા આરામાં ૫૦ યોજન,
પાંચમા આરાના પ્રારંભમાં ૧૨ યોજન અને છઠ્ઠા આરામાં સાત હાથ
પ્રમાણ લાંબો-પહોળો રહેશે. ૩.

આ પંચમકાળમાં પ્રભુના દર્શન પામવા દુર્લભ છે. આ જીવે
એકેન્દ્રિય અને વિકલેન્દ્રિય (બેઈન્દ્રિય, તેઈન્દ્રિય અને ચૌરિન્દ્રિય)માં
અનંતકાળ પસાર કર્યો. ૪.

ત્યાર પછી પંચેન્દ્રિય તિર્યચપણું પામ્યો, ત્યાં પણ સુખનો
અંશ ન હતો. ત્યારપછી ઘુણાક્ષરન્યાયે મનુષ્યજન્મ મળ્યો અને ગુરુનો
ઉપદેશ મળ્યો. ૫

હવે જો બહુશ્રુત-જ્ઞાનીના વચનનું સેવન કરવામાં આવે તો
વસ્તુના ધર્મની ઓળખાણ થાય. અને તેથી આત્મા પોતાના સ્વરૂપમાં
રમણતા કરે, ખોટા દેખાવ ન કરે. ૬.

કારણથી કાર્યની ઉત્પત્તિ થાય છે. દ્રવ્ય તે ભાવનું નિમિત્ત
છે. જેમ બાવનાચંદનનું વિલેપન થાય ત્યારે શીતલતા થાય છે. તેમ
આ આત્મા નિમિત્તવાસી છે. ૭.

૧૦૬

શ્રી સ્નાત્ર પૂજા સાર્થ

અન્વય વ્યતિરેકે કરી, મં ૦ જિનમુખ દર્શન રંગ;
શ્રી શુભવીર સુખી સદા, મં ૦ સાધક કિરિયા અસંગ. મન ૦ ૮

કાવ્ય તથા મંત્ર

ગિરિવરં વિમલાયલનામકં,
ઋષભમુખ્યજિનાંઘ્રિપવિત્રિતમ્;
હૃદિ નિવેશ્ય જલૈર્જિનપૂજનં,
વિમલમાપ્ય કરોમિ નિજાત્મકમ્. ૧.

ૐ હ્રીં શ્રીં પરમપુરુષાય પરમેશ્વરાય જન્મ-જરા-મૃત્યુ- નિવારણાય
શ્રીમતે જિનેન્દ્રાય જલાદિકં યજામહે સ્વાહા.

ચોથી પૂજા

દુહો

શેત્રુંજી નદી નાહીને, મુખ બાંધી મુખકોશ;
દેવ યુગાદિ પૂજાએ, આણી મન સંતોષ. ૧

જિનેશ્વરના મુખના દર્શનનો આનંદ અન્વય-વ્યતિરેકે પ્રાપ્ત
કરવો. (દર્શન-સમકિતને અનુકૂળ કારણો સેવવાં તે અન્વય, દર્શનને
પ્રતિકૂળ કારણો તજી દેવાં તે વ્યતિરેક સમજવો) અસંગક્રિયા (વચન
અનુષ્ઠાનના વારંવારના અભ્યાસના પરિણામે સ્વાભાવિક રીતે થનારી
ક્રિયા)ના સાધક શ્રી શુભવીર પરમાત્મા હંમેશાં સુખી છે. ૮.

દુહાનો અર્થ- શેત્રુંજી નદીના જળથી સ્નાન કરી, મુખ પર
મુખકોશ બાંધી યુગાદિદેવ-ઋષભદેવ પ્રભુની પૂજા કરી મનમાં સંતોષ
પ્રાપ્ત કરીએ. ૧.

શ્રી નવાણ્પ્રકારી પૂજા

૧૦૭

ઢાળ

અનેહાં રે વ્હાલો વસે વિમળાયળે રે,
 જિહાં હુઆ ઉદ્ધાર અનંત; વ્હાલો૦
 અનેહાં રે વ્હાલાથી નહી વેગળા રે,
 મુને વ્હાલો સુનંદાનો કંત. વ્હાલો૦ ૧
 અનેહાં રે આ અવસર્પિણી કાળમાં રે,
 કરે ભરત પ્રથમ ઉદ્ધાર; વ્હાલો૦
 અનેહાં રે બીજો ઉદ્ધાર પાટ આઠમે રે,
 કરે દંડવીરજ ભૂપાળ. વ્હાલો૦ ૨
 અનેહાં રે સીમંધર વયણાં સુણી રે,
 ત્રીજો કરે ઈશાનેંદ્ર; વ્હાલો૦
 અનેહાં રે સાગર એક કોડી અંતરે રે,
 ચોથો ઉદ્ધાર માહેંદ્ર. વ્હાલો૦ ૩

ઢાળનો અર્થ- વ્હાલા પ્રભુજી વિમળાયળ તીર્થ પર વસે છે, જ્યાં અનંતા ઉદ્ધાર થયેલા છે. અમે વ્હાલાથી વેગળા નથી, સુનંદાના કંત-ઋષભદેવ પ્રભુ મને વ્હાલા છે. ૨.

આ અવસર્પિણીકાળમાં (ત્રીજા આરાને છેડે) ભરત ચક્રવર્તીએ પ્રથમ ઉદ્ધાર કર્યો. બીજો ઉદ્ધાર ભરત રાજાની આઠમી પાટે થયેલ દંડવીર્ય રાજાએ કર્યો. ૨.

શ્રી સીમંધરસ્વામીના વચન (ઉપદેશ) સાંભળી ઈશાનેંદ્રે ત્રીજો ઉદ્ધાર કર્યો. ત્યારપછી એક કોડ સાગરોપમે ચોથા દેવલોકના ઈન્દ્ર માહેંદ્રે ચોથો ઉદ્ધાર કર્યો. ૩.

૧૦૮

શ્રી સ્નાત્ર પૂજા સાર્થ

અનેહાં રે દશ કોડી વળી સાગરે રે,
 કરે પંચમ પંચમ ઈંદ્ર; વ્હાલો૦
 અનેહાં રે એક લાખ કોડી સાગરે રે,
 ઉદ્ધાર કરે ચમરેંદ્ર. વ્હાલો૦ ૪
 અનેહાં રે ચક્રી સગર ઉદ્ધાર તે સાતમો રે,
 આઠમો વ્યંતરેંદ્રનો સાર; વ્હાલો૦
 અનેહાં રે તે અભિનંદન ચંદ્રપ્રભુ સમે રે,
 કરે ચંદ્રજસા ઉદ્ધાર. વ્હાલો૦ ૫
 અનેહાં રે નંદન શાંતિજિહાંદના રે,
 ચક્રાયુધ દશમ ઉદ્ધાર; વ્હાલો૦
 અનેહાં રે અગ્યારમો રામચંદ્રનો રે,
 બારમો પાંડવનો ઉદ્ધાર. વ્હાલો૦ ૬

ત્યારપછી દશકોડ સાગરોપમે પાંચમો ઉદ્ધાર પાંચમા બ્રહ્મ દેવલોકના ઈંદ્ર બ્રહ્મેંદ્રે કર્યો. ત્યારપછી એકકોડ લાખ સાગરોપમે ભવનપતિના અસુરકુમાર નિકાયના ઈન્દ્ર ચમરેંદ્રે છકો ઉદ્ધાર કર્યો. ૪.

ત્યારપછી અજિતનાથ પ્રભુના શાસનમાં સગર ચક્રવર્તીએ સાતમો ઉદ્ધાર કર્યો, આઠમો ઉદ્ધાર અભિનંદનસ્વામીના શાસનમાં વ્યંતરેંદ્રે કર્યો, અને નવમો ઉદ્ધાર શ્રી ચંદ્રપ્રભુસ્વામીના શાસનમાં ચંદ્રયશાએ કર્યો. ૫.

શાંતિનાથ પ્રભુના પુત્ર ચક્રાયુધે દશમો ઉદ્ધાર કર્યો. અગિયારમો ઉદ્ધાર રામચંદ્રજીએ કર્યો અને બારમો ઉદ્ધાર પાંડવોએ કર્યો. ૬

શ્રી નવાણ્પ્રકારી પૂજા

૧૦૯

અનેહાં રે વીશ કોડી મુનિ સાથે પાંડવા રે,
 ઈહાં વરીયા પદ મહાનંદ; ળાલો૦
 અનેહાં રે મહાનંદ કર્મસૂડણ કૈલાસ છે રે,
 પુષ્પદંત જયંત આનંદ. ળાલો૦ ૭
 અનેહાં રે શ્રીપદ હસ્તગિરિ શાશ્વતો રે,
 એ નામ તે પરમ નિધાન; ળાલો૦
 અનેહાં રે શ્રી શુભવીરની વાણીએ રે,
 ધરી કાન કરો બહુમાન. ળાલો૦ ૮
 કાવ્ય તથા મંત્ર

ગિરિવરં વિમલાચલનામકં,
 ઋષભમુખ્યજિનાંઘ્રિપવિત્રિતમ્;
 હૃદિ નિવેશ્ય જલેર્જિનપૂજનં,
 વિમલમાખ્ય કરોમિ નિજાત્મકમ્. ૧.

ૐ હ્રીં શ્રીં પરમપુરુષાય પરમેશ્વરાય જન્મ-જરા-મૃત્યુ-
 નિવારણાય શ્રીમતે જિનેન્દ્રાય જલાદિકં યજામહે સ્વાહા.

વીશકોડ મુનિ સાથે પાંડવો આ તીર્થે મહાનંદ (મોક્ષ) પદ
 પામ્યા. હવે આ તીર્થના ચોથા નવ નામો કહે છે. ૨૮ મહાનંદ, ૨૯
 કર્મસૂડન, ૩૦ કૈલાસ, ૩૧ પુષ્પદંત, ૩૨ જયંત, ૩૩ આનંદ. ૭

૩૪ શ્રીપદ, ૩૫ હસ્તગિરિ અને ૩૬ શાશ્વતગિરિ. આ
 નામો શ્રેષ્ઠ નિધાન સરખા છે. હે આત્માઓ ! શ્રી શુભવીર
 પરમાત્માની વાણી કાનમાં ધારણ કરી આ તીર્થનું બહુમાન કરો. ૮

૧૧૦

શ્રી સ્નાત્ર પૂજા સાર્થ

પાંચમી પૂજા

દુહો

ચોથે આરે એ થયા, સવિ મોટા ઉદ્ધાર;
 સૂક્ષ્મ ઉદ્ધાર વચ્ચે થયા, કહેતાં નાવે પાર. ૧.

ઢાળ

સંવત એક અઠલંતરે રે, જાવડશાનો ઉદ્ધાર;
 ઉદ્ધરજો મુજ સાહિબા રે, નાવે ફરી સંસાર;
 હો જિનજી ! ભક્તિ હૃદયમાં ધારજો રે,
 અંતરવૈરીને વારજો રે, તારજો દિનદયાળ. ૧
 બાહડમંત્રીએ ચૌદમો રે, તીર્થે કર્યો ઉદ્ધાર;
 બાર તેરોત્તર વર્ષમાં રે, વંશ શ્રીમાળી સાર હો. જિ૦ ૨

દુહાનો અર્થ- ચોથા આરામાં એ બધા મોટા ઉદ્ધાર થયા,
 વચ્ચે વચ્ચે નાના ઉદ્ધાર અનેક થયા છે, જેનો કહેતાં પાર આવે તેમ
 નથી. ૨

ઢાળનો અર્થ-વિક્રમ સંવત-૧૦૮માં જાવડશાએ તેરમો ઉદ્ધાર
 કર્યો છે. હે પ્રભુ ! આપ પણ મારો સંસારમાંથી ઉદ્ધાર કરજો, જેથી
 સંસારમાં મારે આવવું ન પડે. હે પ્રભુ ! મારી ભક્તિ આપ હૃદયમાં
 ધારણ કરજો, મારા અંતરંગ શત્રુ (કામક્રોધ વગેરે)ને દૂર કરજો. હે
 દીનદયાળ પ્રભુ ! મને તારજો. ૧.

સંવત્-૧૨૧૩ના વર્ષમાં શ્રેષ્ઠ શ્રીમાળી વંશમાં થયેલા
 બાહડમંત્રીએ આ તીર્થમાં ચૌદમો ઉદ્ધાર કર્યો. ૨.

શ્રી નવાણ્ણપ્રકારી પૂજા

૧૧૧

સંવત તેર એકોત્તરે રે, સમરોશા ઓસવાળ;
 ન્યાયદ્રવ્ય વિધિશુદ્ધતા રે, પંનરમો ઉદ્ધાર હો. જિ૦ ૩
 પશરશેં સત્યાશીએ રે, સોળમો એહ ઉદ્ધાર;
 કર્માશાએ કરાવીઓ રે, વરતે છે જયજયકાર હો. જિ૦ ૪
 સૂરિ દુપ્પસહ ઉપદેશથી રે, વિમળવાહન ભૂપાળ;
 છેલ્લો ઉદ્ધાર કરાવશે રે, સાસયગિરિ ઉજમાળ હો જિ૦ ૫
 ભવ્યગિરિ સિદ્ધશેખરો રે, મહાજસ ને માલ્યવંત;
 પૃથ્વી પીઠ દુઃખહરગિરિ રે, મુક્તિરાજ મણિકંત હો. જિ૦ ૬
 મેરુ મહીધર એ ગિરિ રે, નામે સદા સુખ થાય;
 શ્રી શુભવીરને ચિત્તથી રે, ઘડી ન મેલણ જાય હો. જિ૦ ૭

સંવત્-૧૩૭૧ના વર્ષમાં સમરાશા ઓશવાળે ન્યાયદ્રવ્યથી વિધિની શુદ્ધતાપૂર્વક આ તીર્થમાં પંદરમો ઉદ્ધાર કરાવ્યો. ૩.

સંવત્-૧૫૮૭ના વર્ષમાં અત્યારે વર્તે છે તે સોળમો ઉદ્ધાર કર્માશાહે કરાવ્યો છે, જે હાલમાં જયજયકાર વર્તે છે. ૪.

આ પાંચમા આરાને છેડે દુપ્પસહસૂરિના ઉપદેશથી વિમળવાહન રાજા આ શાશ્વતગિરિ-શત્રુંજયગિરિનો છેલ્લો ઉદ્ધાર કરાવશે. ૫.

હવે આ તીર્થનાં પાંચમા નવ નામ કહે છે. ૩૭. ભવ્યગિરિ, ૩૮ સિદ્ધશેખર, ૩૯. મહાશય, ૪૦. માલ્યવંત, ૪૧. પૃથ્વીપીઠ, ૪૨. દુઃખહરગિરિ, ૪૩. મુક્તિરાજ, ૪૪. મણિકંત અને ૪૫. મેરુમહીધર. આ નામો લેવાથી હંમેશાં સુખ થાય છે. શ્રી શુભવિજયજીના શિષ્ય શ્રી વીરવિજયજી કહે છે કે-આ નામો મારા ચિત્તમાંથી ઘડી પણ મૂક્યાં જતાં નથી. ૬-૭.

૧૧૨

શ્રી સ્નાત્ર પૂજા સાર્થ

કાવ્ય તથા મંત્ર

ગિરિવરં વિમલાયલનામકં,
 ઋષભમુખ્યજિનાંઘ્રિપવિત્રિતમ્;
 હૃદિ નિવેશ્ય જલૈર્જિનપૂજનં,
 વિમલમાપ્ય કરોમિ નિજાત્મકમ્. ૧.

ૐ હ્રીં શ્રીં પરમપુરુષાય પરમેશ્વરાય જન્મ-જરા-મૃત્યુ-
 નિવારણાય શ્રીમતે જિનેન્દ્રાય જલાદિકં યજામહે સ્વાહા.

છટ્ટી પૂજા

દુહો

સિદ્ધાયલ સિદ્ધિ વર્યા, ગૃહી મુનિલિંગ અનંત;
 આગે અનંતા સિદ્ધશે, પૂજો ભવિ ભગવંત. ૧

ઢાળ

સખરેમેં સખરી કોણ જગતકી મોહિની ?
 ઋષભ જિણંદકી પડિમા જગતકી મોહિની૦
 રયણમેં મૂર્તિ ભરાઈ જગતકી મોહિની૦
 હાંહારે જગતકી મોહિની, પ્યારે લાલ જગતકી મોહિની૦

દુહાનો અર્થ- આ સિદ્ધાયળગિરિ ઉપર ગૃહસ્થલિંગે અને મુનિલિંગે અનંત જીવો સિદ્ધિપદ પામ્યા છે. આગામી કાળે પણ અનંતજીવો સિદ્ધિપદ પામશે. હે ભવ્યજીવો ! ભગવંતની પૂજા કરો. ૧.

ઢાળનો અર્થ- આ જગતને મોહ પમાડે એવી શ્રેષ્ઠમાં શ્રેષ્ઠ કઈ વસ્તુ છે ? તેના ઉત્તરમાં કહે છે, કે ઋષભજિનેશ્વરની પ્રતિમા જગતને મોહ પમાડે એવી છે. તે મૂર્તિ રત્નોવડે ભરતયકવર્તિએ

શ્રી નવાણુપ્રકારી પૂજા

૧૧૩

ભરતે ભરાઈ સોય પ્રમાના લે કરી,
કંચનગિરિએ બેઠાઈ દેખત દુનિયા ઠરી;
હાંહાંરે દેખત દુનિયા ઠરી, પ્યારે લાલ દેખત૦ સખરેમેં૦ ૧
સાતમોદ્ધારમેં ચક્રી સગર સુર ચિંતવી;
દુઃખમકાળ વિચાર ગુફામેં જા ઠવી. હાંહાં રે૦ પ્યારે૦
દેવ દેવી હરરોજ પૂજનકું આવતે;
પૂજાકો ઠાઠ બનાય સાંયું ગુણ ગાવતે. હાંહાં રે૦ ૨
અપછરા ઘુંઘટ ખોલકે આગે નાયતે,
ગીત ગાન ઓર તાન ખડા હરિ દેખતે; હાંહાં રે૦
જિનગુણ અમૃતપાનસેં સફળ ભઈ ઘડી,
ઠમઠમ ઠમકે પાઉં બલૈયાં લે ખડી. હાંહાં રે૦ ૩

ભરાવેલી છે, તે ભગવંતના શરીર પ્રમાણ ભરાવેલી છે, અને તે મૂર્તિ કંચનગિરિ ઉપર બેસાડી છે જેને દેખીને દુનિયાના જીવો ઠરી જાય છે-શાંતિ પામે છે. ૧.

એ તીર્થ પર સાતમો ઉદ્ધાર સગર ચક્રવર્તિએ કર્યો. તે વખતે દેવોએ ભવિષ્યના દુષમકાળનો વિચાર કરી તે રત્નમયી પ્રતિમાને એક ગુફામાં સ્થાપન કરી છે, ત્યાં અનેક દેવ-દેવીઓ હંમેશાં પૂજન માટે આવે છે, પૂજાનો ઠાઠ બનાવી સ્વામીના ગુણો ગાય છે. ૨.

તે વખતે અપ્સરાઓ ઘુંઘટ ખોલીને પ્રભુની આગળ નાચે છે તે ગીત અને ગાન-તાન ઈંદ્રો ત્યાં ઊભા રહી જીએ છે. શ્રી જિનેશ્વરના ગુણગાનરૂપી અમૃતના પાનથી તેમનો સમય સફળ થાય છે. દેવાંગનાઓના પગમાં ઘુઘરા ઠમ ઠમ ઠમકે છે, અને નૃત્ય કરતી ઊભી રહી પ્રભુના બલૈયાં એટલે ઓવારણાં લે છે. ૩.

૮

૧૧૪

શ્રી સ્નાત્ર પૂજા સાર્થ

યા રીત ભક્તિ મગનસેં સુર સેવા કરે,
સુર સાંનિધ્ય નરદર્શન ભવ ત્રીજે તરે; હાંહાં રે૦
પશ્ચિમ દિશિ સોવન ગુફામેં મ્હાલતે,
તેણે કંચનગિરિ નામ કે દુનિયા બોલતે. હાંહાં રે૦ ૪
આનંદઘર પુન્યકંદ જયાનંદ જાણીએ,
પાતાળમૂળ વિભાસ વિશાળ વખાણીએ. હાંહાં રે૦
જગતારણ અકલંક એ તીરથ માનીએ,
શ્રી શુભવીર વિવેકે પ્રભુકું પિછાનીએ. હાંહાં રે૦ ૫

કાવ્ય તથા મંત્ર

ગિરિવરં વિમલાયલનામકં,
ઋષભમુખ્યજિનાંઘ્રિપવિત્રિતમ્;
હૃદિ નિવેશ્ય જલૈર્જિનપૂજનં,
વિમલમાપ્યકરોમિ નિજાત્મકમ્.

ૐ હ્રીં શ્રીં પરમપુરુષાય પરમેશ્વરાય જન્મ-જરા-મૃત્યુ-
નિવારણાય શ્રીમતે જિનેન્દ્રાય જલાદિકં યજામહે સ્વાહા.

આ રીતે ભક્તિમાં મગ્ન બની દેવો સેવા કરે છે, દેવતાના સાંનિધ્યથી જે મનુષ્ય આ રત્નમય પ્રતિમાનાં દર્શન કરે છે, તે ત્રીજે ભવે તરી જાય છે. એ મૂર્તિ પશ્ચિમદિશામાં સુવર્ણગુફામાં બિરાજે છે, તેથી આ તીર્થનું ઝદમું નામ કંચનગિરિ દુનિયા બોલે છે. ૪.

૪૭. આનંદઘર, ૪૮. પુન્યકંદ, ૪૯. જયાનંદ, ૫૦. પાતાળમૂળ, ૫૧. વિશાળ, ૫૨. વિભાસ, ૫૩. જગતારણ અને ૫૪. અકલંક. આ નામો અર્થ નિષ્પન્ન છે. શ્રી શુભવિજયજીના શિષ્ય વીરવિજયજી મહારાજ કહે છે કે- વિવેકપૂર્વક પ્રભુને ઓળખીએ. ૫.

શ્રી નવાણ્પ્રકારી પૂજા

૧૧૫

સાતમી પૂજા

દુહો

નમિ વિનમિ વિદ્યાધરા, દોય કોડી મુનિરાય;
સાથે સિદ્ધિવધૂ વર્યા, શત્રુંજય સુપસાય. ૧

ઢાળ

આવ્યા ઇં આશાભર્યા રે,
વાલાજી ! અમે આવ્યા રે આશાભર્યા.
નમિપુત્રી ચોસઠ મળીને, ઋષભને પાઉં પર્યા;
કરજોડી વિનયે પ્રભુ આગે, એમ વયણાં ઉચ્ચર્યા રે. વા૦ ૧
નમિ વિનમિ જે પુત્ર તમારા, રાજભાગ વિસર્યા;
દીનદયાળે દીધો પામી, આજ લગે વિચર્યા રે. વા૦ ૨

દુહાનો અર્થ- નમિ અને વિનમિ વિદ્યાધરો બે કોડ મુનિરાજની સાથે શત્રુંજયતીર્થના ઉત્તમ પ્રભાવથી સિદ્ધિવધૂ વર્યા.મોક્ષપદ પામ્યા. ૧.

ઢાળનો અર્થ- નમિ વિદ્યાધરની દૃષ્ટ પુત્રીઓ શત્રુંજયતીર્થે આવી ઋષભદેવ પ્રભુના ચરણમાં પડીને બે હાથ જોડી વિનયપૂર્વક કહે છે કે- હે વ્હાલા પ્રભુ ! અમે આશાથી ભરપૂર થઈને આપની પાસે આવેલ છીએ. ૧.

હે પ્રભુ ! નમિ - વિનમિ જે આપના પાલકપુત્ર હતા, જેને રાજભાગ આપવાનું આપ વિસરી ગયા હતા, તે દીનદયાળ એવા આપે દીધેલ (આપના સેવક ધરણેંદ્રે આપેલ) રાજ્યને પામી આજ સુધી તેમાં વિચર્યા-ફર્યા. ૨.

૧૧૬

શ્રી સ્નાત્ર પૂજા સાર્થ

બાહ્ય રાજ્ય ઉભગી પ્રભુ પાસે આવે કાજ સર્યા;
અમે પણ તાતજી ! કારજ સાધું, સાંનિધ્ય આપ કર્યા રે. વા૦ ૩
એમ વદંતી પાગે ચડંતી, અનશન ધ્યાન ધર્યા;
કેવળ પામી કર્મને વામી, જ્યોતસેં જ્યોતિ મિલ્યા રે. વા૦ ૪
એક અવગાહને સિદ્ધ અનંતા, દુગ ઉપયોગ વર્યા;
ફરસિત દેશ પ્રદેશ અસંખિત, ગુણાકાર કર્યા રે. વા૦ ૫
અકર્મક મહાતીરથ હેમગિરિ, અનંત શક્તિભર્યા;
પુરુષોત્તમ ને પર્વતરાજા, જ્યોતિસ્વરૂપ વર્યા રે. વા૦ ૬

પછી બાહ્ય રાજ્યથી વિરાગ પામી આપની પાસે આવ્યા અને તેઓનું કાર્ય સર્વ્યુ-મોક્ષપદ પામ્યા. હે પિતાજી! અમે પણ આપના સાંનિધ્યથી અમારા કાર્યને સાધશું. ૩.

આમ બોલતી શત્રુંજયની પાગે ચડતી તે પુત્રીઓએ અનશન કર્યું અને પ્રભુના ધ્યાનમાં લીન થઈ કેવળજ્ઞાન પામી આઠકર્મને દૂર કરી જ્યોતિમાં જ્યોતિરૂપી મળી ગઈ-મોક્ષપદ પામી. ૪.

સિદ્ધમાં જ્યાં એક અવગાહનાવાળા સિદ્ધ છે, ત્યાં તેટલી જ અવગાહનાવાળા બીજા અનંત સિદ્ધ છે, જે બે ઉપયોગ (કેવળજ્ઞાન-કેવળદર્શન)ને વરેલા છે. અને તેના એકેક દેશ-પ્રદેશને સ્પર્શીને રહેલા એવા અસંખ્યાતગુણા અનંતા સિદ્ધો છે. ૫.

હવે આ તીર્થનાં સાતમાં નવ નામો કહે છે, ૫૫. અકર્મક, ૫૬. મહાતીર્થ, ૫૭. હેમગિરિ, ૫૮. અનંતશક્તિ, ૫૯. પુરુષોત્તમ, ૬૦. પર્વતરાજા, ૬૧. જ્યોતિસ્વરૂપ, ૬૨. વિલાસભદ્ર અને ૬૩.

શ્રી નવાણ્પ્રકારી પૂજા

૧૧૭

વિલાસભદ્ર સુભદ્ર એ નામે, સુષાતાં ચિત્ત ઠર્યા;
શ્રી શુભવીર પ્રભુ અભિષેકે, પાતિક દૂર હર્યા રે. વા૦ ૭
કાવ્ય તથા મંત્ર

ગિરિવરં વિમલાચલનામકં,
ઋષભમુખ્યજિનાંઘ્રિપવિત્રિતમ્;
હૃદિ નિવેશ્ય જલૈર્જિનપૂજનં,
વિમલમાખ્ય કરોમિ નિજાત્મકમ્. ૧.

ૐ હ્રીં શ્રીં પરમપુરુષાય પરમેશ્વરાય જન્મ-જરા-મૃત્યુ-
નિવારણાય શ્રીમતે જિનેન્દ્રાય જલાદિકં યજ્ઞમહે સ્વાહા.

આઠમી પૂજા

દુહો

દ્રાવિડ ને વારિખિલ્લજ્જ, દશ કોડી અણગાર;
સાથે સિદ્ધિવધૂ વર્યા, વંદું વારંવાર. ૧.

ઢાળ

ભરતની પાટે ભૂપતિ રે, સિદ્ધિ વર્યા એણે ઠામ; સ૦
અસંખ્યાતા તિહાં લગે રે, હુઆ અજિત જિનરાય. સ૦ ૧

સુભદ્ર. આ નામો સાંભળવાથી ચિત્ત ઠરે છે. શ્રી શુભવીર કહે છે કે-
પ્રભુને અભિષેક કરવાથી સર્વ પાપ દૂર થાય છે. ૬-૭.

દુહાનો અર્થ- દ્રાવિડ ને વારિખિલ્લ દશ કોડ મુનિરાજ સાથે
શત્રુંજયગિરિ ઉપર સિદ્ધિવધૂને વર્યા-મોક્ષસુખ પામ્યા તેમને હું વારંવાર
વંદન કરું છું. ૧.

ઢાળનો અર્થ- ભરતચક્રવર્તિની પાટે અસંખ્યાતા રાજાઓ

૧૧૮

શ્રી સ્નાત્ર પૂજા સાર્થ

જેમ જેમ એ ગિરિ ભેટીએ રે, તેમ તેમ પાપ પલાય; સ૦
અજિત જિનેશ્વર સાહિબો રે, ચોમાસું રહી જાય. સ૦ ૨
સાગરમુનિ એક કોડીશું રે, તોડ્યા કર્મના પાશ; સ૦
પાંચ કોડી મુનિરાજશું રે, ભરત લલ્યા શિવવાસ. સ૦ ૩
આદીશ્વર ઉપકારથી રે, સત્તર કોડી સાથ; સ૦
અજિતસેન સિદ્ધાયળે રે, ઝાલ્યો શિવવધૂ હાથ. સ૦ ૪
અજિતનાથ મુનિ ચૈત્રની રે, પુનમે દશ હજાર; સ૦
આદિત્યયશા મુક્તિ વર્યા રે, એક લાખ અણગાર. સ૦ ૫

થયા તે આ સ્થળે-આ તીર્થ ઉપર સિદ્ધિગતિને પામ્યા છે, એમ
અજિતનાથ પ્રભુ થયા ત્યાં સુધી સમજવું. ૧.

આ ગિરિરાજને જેમ જેમ ભેટીએ તેમ તેમ પાપો નાશ પામે
છે. આ તીર્થ પર અજિતનાથ પ્રભુએ ચોમાસું કરેલ છે. ૨.

સાગરમુનિ એક કોડ મુનિ સાથે આ તીર્થે કર્મના પાશ તોડી
મુક્તિ વર્યા છે ભરતમુનિ પાંચ કોડ મુનિ સાથે આ તીર્થે મોક્ષે ગયા
છે. ૩.

આદીશ્વરપ્રભુના ઉપકારથી-ઉપદેશથી સત્તર કોડ મુનિની
સાથે અજિતસેન મુનિએ સિદ્ધાયળ ઉપર શિવવધૂનો હાથ પકડ્યો-
મોક્ષ પામ્યા. ૪.

અજિતનાથ પ્રભુના દશ હજાર મુનિઓ ચૈત્રી પુનમે આ
તીર્થે મોક્ષે ગયા છે. આદિત્યયશા એક લાખ મુનિ સાથે આ તીર્થે
સિદ્ધિપદ પામ્યા છે. ૫.

શ્રી નવાણ્પ્રકારી પૂજા

૧૧૯

અજરામર ખેમંકરું રે, અમરકેતુ ગુણકંદ, સ૦
સહસ્રપત્ર શિવંકરુ રે, કર્મક્ષય તમોકંદ. સ૦ ૬
રાજરાજેશ્વર એ ગિરિ રે, નામ છે મંગળરૂપ; સ૦
ગિરિવર રજ તરુ મંજરી રે, શિશ ચડાવે ભૂપ. સ૦ ૭
દેવ યુગાદિ પૂજતાં રે, કર્મ હોવે ચક્ર્યૂર; સ૦
શ્રી શુભવીરને સાહિબો રે, રહેજો હૈયા હજુર. સ૦ ૮

કાવ્ય તથા મંત્ર

ગિરિવરં વિમલાચલનામકં,
ઋષભમુખ્યજિનાંઘ્રિપવિત્રિતમ્;
હૃદિ નિવેશ્ય જલેર્જિનપૂજનં,
વિમલમાખ્ય કરોમિ નિજાત્મકમ્. ૧.

ૐ હ્રીં શ્રીં પરમપુરુષાય પરમેશ્વરાય જન્મ-જરા-મૃત્યુ-
નિવારણાય શ્રીમતે જિનેન્દ્રાય જલાદિકં યજામહે સ્વાહા.

હવે આ તીર્થના આઠમા નવ નામ કહે છે. ૬૪. અજરામર,
૬૫. ક્ષેમંકરુ, ૬૬. અમરકેતુ, ૬૭. ગુણકંદ, ૬૮. સહસ્રપત્ર, ૬૯.
શિવંકરુ, ૭૦. કર્મક્ષય, ૭૧. તમોકંદ, ૭૨. રાજરાજેશ્વર. આ બધા
નામો મંગલરૂપ છે. આ તીર્થની રજ અને વૃક્ષોની મંજરી પણ પવિત્ર
ગણાતી હોવાથી રાજાઓ પણ મસ્તક પર ચડાવે છે. ૬-૭.

આ તીર્થ પર યુગાદિદેવ-ઋષભદેવ પ્રભુની પૂજા કરવાથી
કર્મો ચક્ર્યૂર થાય છે-નાશ પામે છે. કર્તા શ્રી શુભવિજયજી મહારાજના
શિષ્ય વીરવિજયજી કહે છે કે- પરમાત્મા મારા હૃદયમાં હાજરાહજુર
રહેજો. ૮

૧૨૦

શ્રી સ્નાત્ર પૂજા સાર્થ

નવમી પૂજા

દુહો

રામ ભરત ત્રણ કોડીશું, કોડી મુનિ શ્રીસાર;
કોડી સાડી આઠ શિવવર્યા, સાંબ પ્રદ્યુમ્નકુમાર. ૧.

ઢાળ

સિદ્ધાયળ શિખરે દીવો રે, આદીશ્વર અલબેલો છે;
જાણે દર્શન અમૃત પીવો રે, આદીશ્વર અલબેલો છે.

શિવ સોમયશાની લારે રે. આદીશ્વર૦
તેર કોડ મુનિ પરિવારે રે. આદીશ્વર૦ ૧
કરે શિવસંદરીનું આણું રે, આદીશ્વર૦
નારદજી લાખ એકાણું રે. આદીશ્વર૦
વસુદેવની નારી પ્રસિદ્ધિ રે, આ૦
પાંત્રીશ હજાર તે સિદ્ધિ રે. આદીશ્વર૦ ૨

દુહાનો અર્થ- રામ અને ભરત ત્રણ કોડ મુનિ સાથે, શ્રીસાર-
મુનિ એક કોડ મુનિ સાથે અને કૃષ્ણવાસુદેવના પુત્ર સાંબ અને
પ્રદ્યુમ્નકુમાર સાડીઆઠ કોડ મુનિ સાથે શ્રી સિદ્ધાયળગિરિ પર મોક્ષ
પામ્યા છે. ૧.

ઢાળનો અર્થ- સિદ્ધાયળના શિખર ઉપર દીપક સમાન શ્રી
આદીશ્વર પ્રભુ અલબેલા છે.- ઉદાર છે. તેના દર્શનરૂપ અમૃતનું પાન
કરો. શ્રી સોમયશા (બાહુબલિના પુત્ર) તેર કોડ મુનિઓના પરિવાર સાથે
આ તીર્થે મોક્ષપદ પામ્યા છે. ૧.

નારદજીએ એકાણું લાખ મુનિની સાથે આ તીર્થે શિવસુંદરીનું
તેડું કર્યું, કૃષ્ણવાસુદેવના પિતા વસુદેવની પ્રસિદ્ધિ એવી પાંત્રીશ હજાર
સ્ત્રીઓ અહીં સિદ્ધિપદને પામી છે. ૨.

શ્રી નવાણુંપ્રકારી પૂજા

૧૨૧

લાખ બાવન ને એક કોડી રે, આદીશ્વર૦
 પંચાવન સહસને જોડી રે; આદીશ્વર૦
 સાતશેં સિતોત્તેર સાધુ રે, આદીશ્વર૦
 પ્રભુ શાંતિ ચોમાસું કીધું રે. આદીશ્વર૦ ૩
 તવ એ વરીયા શિવનારી રે, આદીશ્વર૦
 ચૌદ સહસમુનિ દમિતારિ રે; આદીશ્વર૦
 પ્રદ્યુમ્ન પ્રિયા અયંભી રે, આદીશ્વર૦
 ચૌઆળીશસેં વૈદર્ભી રે. આદીશ્વર૦ ૪
 થાવચ્યાપુત્ર હજારે રે, આદીશ્વર૦
 શુકપરિવ્રાજક એ ધારે રે; આ૦
 સેલગ પણસય વિખ્યાત રે, આ૦
 સુભદ્રમુનિ સય સાત રે. આ૦ ૫

શ્રી શાંતિનાથ પ્રભુએ અહીં ચોમાસું કર્યું ત્યારે એક કોડ,
 બાવન લાખ, પંચાવન હજાર, સાતસો અને સત્તોતેર મુનિ સિદ્ધિપદ
 પામ્યા. ૩.

દમિતારિ નામના મુનિ ચૌદ હજાર મુનિની સાથે અહીં
 સિદ્ધિપદ પામ્યા. પ્રદ્યુમ્નની આશ્ચર્યકારી સ્ત્રી વૈદર્ભી ચુમાલીશસો
 સાથે અહીં સિદ્ધિપદને પામેલ છે. ૪.

થાવચ્યાપુત્ર એક હજાર મુનિ સાથે અને શુક પરિવ્રાજક
 પણ એજ ધારે-એક હજાર મુનિ સાથે આ તીર્થે સિદ્ધિપદ પામ્યા છે.
 સેલગમુનિ પાંચશે મુનિ સાથે અને સુભદ્ર મુનિ સાતસો મુનિ સાથે
 આ તીર્થે મુક્તિપદ પામ્યા છે. ૫.

૧૨૨

શ્રી સ્નાત્ર પૂજા સાર્થ

તરીયા તેણે ભવતારણ રે, આ૦
 ગજચંદ્ર મહોદય કારણ રે; આ૦
 સુરકાંત અચળ અભિનંદો રે, આ૦
 સુમતિ શ્રેષ્ઠાભયકંદો રે. આ૦ ૬
 ઈહાં મોક્ષે ગયા કેઈ કોટિ રે, આ૦
 અમને પણ આશા મોટી રે; આ૦
 શ્રદ્ધા-સંવેગે ભરીઓ રે, આ૦
 મેં મોટો દરિયો તરિયો રે. આ૦ ૭
 શ્રદ્ધા વિણ કોણ ઈહાં આવે રે, આ૦
 જળમાં કિમ તે નાવે રે; આ૦
 તેણે હાથ હવે પ્રભુ ઝાલો રે, આ૦
 શુભવીરને હઈડે વ્હાલો રે. આ૦ ૮

આ પ્રમાણે અનેક મુનિ સંસાર તર્યા તેથી આ તીર્થનું ૭૩મું
 નામ ભવતારણ છે, હવે બીજાં આઠ નામ કહે છે, ૭૪. ગજચંદ્ર,
 ૭૫. મહોદય, ૭૬. સુરકાંત, ૭૭. અચળ, ૭૮. અભિનંદ, ૭૯.
 સુમતિ, ૮૦. શ્રેષ્ઠ અને ૮૧. અભયકંદ એમ કુલ નવ નામ જાણવા. ૬.

આ તીર્થ ઉપર કોડો મુનિઓ મોક્ષે ગયા છે, તે જાણીને
 અમને પણ મોટી આશા (મોક્ષની આશા) થઈ છે. શ્રદ્ધા અને
 સંવેગથી ભરેલા મેં મોટો દરીઓ (ભવસમુદ્ર) તર્યા છે-સંસારનો મોટો
 ભાગ તરી ગયો છું. ૭.

હે પ્રભુ ! શ્રદ્ધા વિના અહીં આપની પાસે કોણ આવે ? હું
 શ્રદ્ધારૂપ વહાણથી કિનારે લગભગ પહોંચી ગયો છું, પણ થોડા
 પાણીમાં વહાણ ચાલી શકતું નથી તેથી હે પ્રભુ ! હવે મને હાથ
 પકડી ખેંચી લો, શ્રી શુભવિજયજીના શિષ્ય શ્રી વીરવિજયજી કહે છે
 કે- હે પ્રભુ ! મને તમે હૃદયમાં ખૂબ વ્હાલા છો. ૮.

શ્રી નવાણ્પ્રકારી પૂજા

૧૨૩

કાવ્ય તથા મંત્ર

ગિરિવરં વિમલાચલનામકં,
 ઋષભમુખ્યજિનાંઘ્રિપવિત્રિતમ્;
 હૃદિ નિવેશ્ય જલૈર્જિનપૂજનં,
 વિમલમાખ્ય કરોમિ નિજાત્મકમ્. ૧.

ૐ હ્રીં શ્રીં પરમપુરુષાય પરમેશ્વરાય જન્મ-જરા-મૃત્યુ-
 નિવારણાય શ્રીમતે જિનેન્દ્રાય જલાદિકં યજામહે સ્વાહા.

દશમી પૂજા

દુહો

કદંબ ગણધર કોડશું, વળી સંપ્રતિ જિનરાજ;
 થાવચ્યા તસ ગણધરુ, સહસશું સિધ્યા કાજ. ૧.

ઢાળ

એમ કેઈ સિદ્ધિ વર્યા મુનિરાયા,
 નામથી નિર્મળ કાયા રે; એ તીરથ તારું.
 જાલી મયાલી ને ઉવયાલી,
 સિધ્યા અનશન પાળી રે. એ૦ ૧

દુહાનો અર્થ- ગઈ ચોવીશીના બીજા નિર્વાણી પ્રભુના કદંબ નામના ગણધર અહીં એક કોડ મુનિ સાથે મોક્ષે ગયા છે. અને સંપ્રતિ નામના ૨૪મા તીર્થકરના થાવચ્યા નામના ગણધર એક હજાર મુનિ સાથે અહીં સિદ્ધિપદ પામ્યા છે. ૧.

ઢાળનો અર્થ- એમ અનેક મુનિઓ અહીં મોક્ષે ગયા છે, જેના નામ લેવાથી પણ કાયા નિર્મળ થાય છે, આ તીર્થ તારનાર છે. જાલી, મયાલી અને ઉવયાલી નામે ત્રણ યાદવકુમારો અનશન કરી અહીં મોક્ષે ગયા છે. ૧.

૧૨૪

શ્રી સ્નાત્ર પૂજા સાર્થ

દેવકી ષટ્નંદન ઈહાં સિધ્યા,
 આતમ ઉજ્જવળ કીધા રે; એ૦
 ઉજ્જવળગિરિ મહાપદ્મ પ્રમાણો,
 વિશ્વાનંદ વખાણો રે. એ૦ ૨
 વિજયભદ્ર ને ઈંદ્રપ્રકાશો,
 કહીએ કપર્દી વાસો રે; એ૦
 મુક્તિનિકેતન કેવળદાયક,
 ચર્યગિરિ ગુણલાયક રે. એ૦ ૩
 એ નામે ભય સઘળા નાસે,
 જયકમળા ઘર વાસે રે; એ૦
 શુકરાજા નિજ રાજ્ય વિલાસી,
 ધ્યાન ધરે ષટ્માસી રે. એ૦ ૪
 દ્રવ્ય સેવનથી સાજા તાજા,
 જેમ કુકડો ચંદરાજા રે; એ૦

દેવકીજીના છ પુત્રો આ તીર્થે સિદ્ધ થયા અને પોતાનો આત્મા નિર્મળ કર્યો, તેથી આ તીર્થનું ૮૨મું નામ ઉજ્જવળગિરિ છે. ૫૯મું ૮૩મું મહાપદ્મ, ૮૪મું વિશ્વાનંદ નામ વખાણો. ૨.

૮૫મું નામ વિજયભદ્ર, ૮૬. ઈંદ્રપ્રકાશ, ૮૭. કપર્દીવાસ, ૮૮. મુક્તિનિકેતન, ૮૯. કેવળદાયક, ૯૦. ચર્યગિરિ. આ નામો ગુણલાયક છે. ૩.

આ નામોથી સર્વ ભય નાશ પામે છે, જયલક્ષ્મી ઘરમાં આવીને રહે છે. પોતાનું રાજ્ય મેળવવાની ઈચ્છાવાળા શુકરાજાએ આ તીર્થનું છ મહિના ધ્યાન ધર્યું (તેથી તેને રાજ્યની પ્રાપ્તિ થઈ.) ૪.

આ તીર્થની દ્રવ્ય સેવાથી પણ પ્રાણી સાજા-તાજા થાય છે,

શ્રી નવાણ્પ્રકારી પૂજા

૧૨૫

ધ્યાતા ધ્યેય ધ્યાનપદ એકે,
ભાવથી શિવફળ ટેકે રે. એ૦ ૫
ડાળને છંડી બ્રહ્મને વળગો,
જાણ ન થાયે અળગો રે; એ૦
મૂળ ઉર્ધ્વ અધ શાખા ચારે,
છંદપુરાણે વિચારે રે. એ૦ ૬
ઈન્દ્રિય ડાળા વિષય પ્રવાળા,
જાણંતા પણ બાળા રે; એ૦
અનુભવ અમૃત જ્ઞાનની ધારા,
જિનશાસન જયકારા રે. એ૦ ૭

જેમ અપરમાતાએ મંત્રિત દોરો બાંધવાથી કુકડારૂપે થયેલા ચંદરાજા આ તીર્થ સૂર્યકુંડમાં સ્નાન કરવાથી પોતાના મૂળરૂપે ચંદરાજા થયા. ભાવપૂર્વક ધ્યાતા, ધ્યેય અને ધ્યાનની એકાગ્રતાથી શિવફળ (મોક્ષ) પ્રાપ્ત કરે છે. ૫.

હે ભવ્યાત્મા ! ડાળને-ડાળાં પાંખડાંને તજીને બ્રહ્મને-મૂળને વળગો. એ પ્રમાણે જાણકાર હોય તે મૂળને છોડતો નથી. છંદપુરાણમાં કહે છે કે- મૂળ ઉંચે અને ચાર શાખા નીચે છે, તેનો ભાવ એ છે કે- આ સંસારરૂપ વૃક્ષની ચાર ગતિરૂપ ચાર શાખાઓ છે, તેના પાંચ ઈન્દ્રિયોરૂપ ડાળાં-પાંખડાં છે અને તેના વિષયો રૂપ પ્રવાળા-અંકુરાઓ છે. હકીકત પણ જાણતા છતાં પણ જે તેને છોડતા નથી તે બાળ-અજ્ઞાની જ સમજવા. તેની ઉપર જો અનુભવ રૂપ અમૃતની ધારા થાય એટલે કે પ્રાણીને જો સાચો અનુભવ થાય તો જિનશાસન કે જે જયવંતુ છે, તેને સમજી શકે. ૬-૭.

૧૨૬

શ્રી સ્નાત્ર પૂજા સાર્થ

ચાર દોષ કિરિયા છંડાણી,
યોગાવંચક પ્રાણી રે; એ૦
ગિરિવર દરશન ફરશન યોગે,
સંવેદનને વિયોગે રે. એ૦ ૮
નિર્જરતો ગુણશ્રેણીએ ચડતો,
ધ્યાનાંતર જઈ અડતો રે; એ૦
શ્રી શુભવીર વસે સુખ મોજે,
શિવસુંદરીની સેજે રે. એ૦ ૯
કાવ્ય તથા મંત્ર
ગિરિવરં વિમલાચલનામકં,
ઋષભમુખ્યજિનાંદ્રિપવિત્રિતમ્;
હૃદિ નિવેશ્ય જલૈર્જિનપૂજનં,
વિમલમાપ્ય કરોમિ નિજાત્મકમ્. ૧.
ૐ હ્રીં શ્રીં પરમપુરુષાય પરમેશ્વરાય જન્મ-જરા-મૃત્યુ-
નિવારણાય શ્રીમતે જિનેન્દ્રાય જલાદિકં યજામહે સ્વાહા.

જે પ્રાણી ક્રિયાના ચાર દોષ (દગ્ધ, શૂન્ય, અવિધિ અને અતિપ્રવૃત્તિ)ને તજે છે, તે પ્રાણી અવંચક-સફળ યોગને પામે છે. ગિરિરાજના દર્શન અને સ્પર્શનના યોગથી સંવેદનજ્ઞાન (ફક્ત જાણવા રૂપ જ્ઞાન-વિષય પ્રતિભાસ જ્ઞાન)નો વિયોગ થાય છે અર્થાત્ સ્પર્શન જ્ઞાન (આત્મા સાથે ઓતપ્રોત થનાર જ્ઞાન આત્મ-પરિણતિમદ્જ્ઞાન) પ્રાપ્ત થાય છે. ૮.

તે સ્પર્શન જ્ઞાનવાળો આત્મા કર્મની નિર્જરા કરતો ગુણ શ્રેણીએ ચઢતો ધ્યાનાંતરદશાને અડે છે-કેવળજ્ઞાન પામે છે. પછી સર્વકર્મ ખપાવી શ્રી શુભવીર પ્રભુ શિવસુંદરીની શય્યામાં-મોક્ષાવસ્થામાં અનંતકાળ સુધી સુખ-મોજમાં રહે છે. ૯.

શ્રી નવાણુંપ્રકારી પૂજા

૧૨૭

અગિયારમી પૂજા

દુહા

શત્રુંજયગિરિ મંડણો, મરુદેવાનો નંદ;
યુગલાધર્મ નિવારકો, નમો યુગાદિ જિણંદ. ૧.

ઢાળ

તીરથની આશાતના નવિ કરીએ, નવિ કરીએ રે નવિ કરીએ;
ધૂપ ધ્યાન ઘટા અનુસરીએ, તરીએ સંસાર. તીરથની૦ ૧
આશાતના કરતાં થકાં ધનહાણી, ભૂખ્યા ન મળે અન્નપાણી;
કાયા વળી રોગે ભરાણી, આ ભવમાં એમ. તીરથની૦ ૨
પરભવ પરમાધામીને વશ પડશે, વૈતરણી નદીમાં ભળશે;
અગ્નિને કુંડે બળશે, નહીં શરણું કોય. તીરથની૦ ૩

દુહાનો અર્થ- શત્રુંજયગિરિના આભૂષણરૂપ, મરુદેવા માતાના પુત્ર અને યુગલિકધર્મને નિવારનાર એવા યુગાદિજિણંદ ઋષભદેવ પ્રભુને નમસ્કાર થાઓ. ૧.

ઢાળનો અર્થ- આ મહાતીર્થની આશાતના ન કરીએ. ધૂપઘટા સાથે ધ્યાનઘટાને જોડીએ તો આ સંસારને તરી જઈએ. ૧.

તીર્થની આશાતના કરવાથી ધનની હાનિ થાય, ભૂખ્યા હોવા છતાં અન્ન-પાણી ન મળે. કાયા રોગથી વ્યાપ્ત થાય, આ ભવમાં એવી સ્થિતિ પ્રાપ્ત થાય. ૨.

તીર્થની આશાતના કરનાર જીવો પરભવમાં પરમાધામીને વશ પડે, તેઓ વૈતરણી નદીમાં વહેવરાવે, અગ્નિના કુંડમાં બાળે. ત્યાં તે જીવોને કોઈ શરણભૂત નથી. ૩.

આ તીર્થે શ્રી આદિનાથ પ્રભુ પૂર્વ નવાણું વાર આવ્યા છે. અનેક

૧૨૮

શ્રી સ્નાત્ર પૂજા સાર્થ

પૂર્વ નવાણું નાથજી ઈહાં આવ્યા, સાધુ કેઈ મોક્ષે સિધાવ્યા;
શ્રાવક પણ સિદ્ધિ સુહાયા, જપતાં ગિરિનામ. તીરથની૦ ૪
અષ્ટોત્તર શતકૂટ એ ગિરિ ઠામે, સૌંદર્ય યશોધર નામે;
પ્રીતિમંડળ કામુકકામે, વળી સહજાનંદ. તીરથની૦ ૫
મહેંદ્રધ્વજ સર્વાર્થ સિદ્ધ કહીએ, પ્રિયંકર નામ એ લહીએ;
ગિરિ શીતળ છાંયે રહીએ, નિત્ય ધરીએ ધ્યાન. તીરથની૦ ૬
પૂજા નવાણું પ્રકારની એમ કીજે, નરભવનો લાહો લીજે;
વળી દાન સુપાત્રે દીજે, ચઢતે પરિણામ. તીરથની૦ ૭
સેવનફળ સંસારમાં કરે લીલા, રમણી ધન સુંદર બાળા;
શુભવીર વિનોદ વિશાળા, મંગળ શિવમાળ. તીરથની૦ ૮

સાધુઓ મોક્ષે ગયા છે. ગિરિના નામોનો જાપ કરવાથી અનેક શ્રાવકો પણ મુક્તિસુખ પામ્યા છે. ૪.

હવે આ તીર્થના અગિયારમા નવ નામ કહે છે:- આ તીર્થના એકસો આઠ શિખર હોવાથી ૮૧. અષ્ટોત્તરશતકૂટ, ૮૨. સૌંદર્ય, ૮૩. યશોધર, ૮૪. પ્રીતિમંડળ, ૮૫. કામુકકામ, ૮૬. સહજાનંદ, ૮૭. મહેંદ્રધ્વજ, ૮૮. સર્વાર્થસિદ્ધ, અને ૮૯. પ્રિયંકર આનામો દરરોજ લહીએ, ગિરિરાજની શીતળ છાયામાં રહીએ. અને હંમેશાં ગિરિનું ધ્યાન ધરીએ. ૫-૬.

આ પ્રમાણે નવાણું પ્રકારની પૂજા કરીએ. મનુષ્યજન્મનો લાભ લઈએ, સુપાત્રે દાન આપીએ. આ બધું ચઢતા પરિણામે કરીએ. ૭.

આ તીર્થની સેવા કરવાથી સંસારમાં જીવ આનંદ કરે, સુંદર સ્ત્રી, પુષ્કળ ધન અને સુંદર બાળકોની પ્રાપ્તિ થાય. શ્રી શુભવિજયજીના શિષ્ય, કર્તા પં. વીરવિજયજી મહારાજ કહે છે, કે- વિશાળ એવા વિનોદને પામે અને છેવટે મંગળકારી શિવસુંદરીની વરમાળા ધારણ કરે-મોક્ષ પામે. ૮.

શ્રી નવાણુંપ્રકારી પૂજા

૧૨૯

કાવ્ય તથા મંત્ર

ગિરિવરં વિમલાયલનામકં,
 ઋષભમુખ્યજિનાંઘ્રિપવિત્રિતમ્;
 હૃદિ નિવેશ્ય જલૈર્જિનપૂજનં,
 વિમલમાખ્ય કરોમિ નિજાત્મકમ્. ૧.

ૐ ડ્રીં શ્રીં પરમપુરુષાય પરમેશ્વરાય જન્મ-જરા-મૃત્યુ-
 નિવારણાય શ્રીમતે જિનેન્દ્રાય જલાદિકં યજ્ઞમહે સ્વાહા.

કળશ

(રાગ ધનાશ્રી)

ગાયો ગાયો રે વિમલાયલ તીરથ ગાયો;
 પર્વતમાં જેમ મેરુ મહીધર, મુનિમંડળ જિનરાયો,
 તરુગણમાં જેમ કલ્પતરુ વર, તેમ એ તીરથ સવાયો રે. વિ૦ ૧
 યાત્રા નવાણું અમે ઈહાં કીધી, રંગ તરંગ ભરાયો;
 તીરથગુણ મુક્તાફળમાળા, સંઘને કંઠે ઠવાયો રે. વિ૦ ૨
 શેઠ હેમાભાઈ હુકમ લઈને, પાલીતાણા શિર ઠાયો;
 મોતીચંદ મલુકચંદ રાજ્યે, સંઘ સકળ હરખાયો રે. વિ૦ ૩

કળશનો અર્થ- મેં વિમળાયળ તીર્થના ગુણો ગાયા. એ તીર્થ કેવું
 છે ? પર્વતોમાં જેમ મેરુપર્વત, મુનિમંડળમાં જેમ જિનેશ્વર, વૃક્ષોમાં જેમ
 કલ્પવૃક્ષ શ્રેષ્ઠ ગણાય છે, તેમ આ તીર્થ સર્વતીર્થોમાં સવાયું છે. ૧.

કર્તા કહે છે કે- અમે આનંદના તરંગથી ભરપૂરપણે આ તીર્થની
 નવાણું યાત્રા કરી, તે વખતે તીર્થના ગુણોરૂપી મોતીઓની માળા આ
 નવાણું પ્રકારી પૂજારૂપે બનાવીને સંઘના કંઠમાં સ્થાપન કરી. ૨.

૯

૧૩૦

શ્રી સ્નાત્ર પૂજા સાર્થ

તપગચ્છ સિંહસૂરીશ્વર કેરા, સત્યવિજય સત્ય પાયો;
 કપૂરવિજય ગુરુ ખીમાવિજય તસ, જસવિજયો મુનિરાયો રે.

વિ૦ ૪

શ્રી શુભવિજય સુગુરુ સુપસાયે, શ્રુતચિંતામણિ પાયો;
 વિજયદેવેન્દ્રસૂરીશ્વરરાજ્યે, પૂજાઅધિકાર રચાયો રે. વિ૦ ૫
 પૂજા નવાણું પ્રકારી રચાવો, ગાવો એ ગિરિરાયો;
 વિધિયોગે ફળ પૂરણ પ્રગટે, તવ હઠવાદ હઠાયો રે. વિ૦ ૬
 વેદ વસુ ગજચંદ્ર (૧૮૮૪) સંવત્સર, ચૈત્રી પુનમ દિન ગાયો;
 પંડિત વીરવિજય પ્રભુધ્યાને, આતમ આપ ઠરાયો રે. વિ૦ ૭

હેમાભાઈ શેઠના હુકમથી અહીં મુનિમ તરીકે રહેલા મોતીચંદ
 મલુકચંદના રાજ્યમાં આ પૂજાની રચના કરી સર્વ સંઘને હર્ષિત કર્યો. ૩.

તપાગચ્છમાં શ્રી વિજયસિંહસૂરિના શિષ્ય શ્રી સત્યવિજય
 પંન્યાસે સત્યને પ્રાપ્ત કર્યું. તેમના શિષ્ય કપૂરવિજયજી તેમના શિષ્ય
 ક્ષમાવિજયજી અને તેમના શિષ્ય જસવિજય થયા. તેમના શિષ્ય શ્રી
 શુભવિજયજી થયા કે જે મારા સુગુરુ છે, તેમના સુપસાયથી-મહેરબાનીથી
 હું શ્રુતજ્ઞાનરૂપી ચિંતામણિ રત્ન પામ્યો. તેથી શ્રી વિજયદેવેન્દ્રસૂરિજીના
 રાજ્યમાં આ પૂજાનો અધિકાર મેં રચ્યો. ૪-૫.

હે ભવ્યાત્માઓ ! આ તીર્થે આવી ૮૯ પ્રકારી પૂજા રચાવો અને
 આ ગિરિરાજના ગુણગાન કરો. આ કાર્યમાં વિધિયોગ બરાબર હોય તો
 પૂર્ણફળની પ્રાપ્તિ થાય અને હઠવાદનો નાશ થાય. ૬.

સંવત ૧૮૮૪ના વર્ષમાં ચૈત્રી પુનમના દિવસે આ પૂજા ગાઈ
 છે-બનાવી છે. પંડિત વીરવિજયજીએ પ્રભુના ધ્યાનવડે પોતાના આત્માને
 આત્મભાવમાં સ્થિર કર્યો. ૭.

ઈતિ શ્રી શત્રુંજયમહિમાગર્ભિત નવાણું પ્રકારી પૂજા સમાપ્ત.

શ્રી પૂજા સંગ્રહ સાર્થ

પ્રકાશક

જૈન ધર્મ પ્રસારણ ટ્રસ્ટ
 ૭૦૨, રામસા ટાવર્સ, અડાજણપાટીયા,
 ગંગા-જમના એપાર્ટમેન્ટ પાસે,
 સુરત-૩૯૫૦૦૯ (INDIA)
 ટેલીફોન : ૬૮૮૯૪૩